

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

HISTORIE VZOROVÁNÍ TEXTILIÍ

HISTORY PATTERNING TEXTILES

LIBEREC 2013

TEREZA PEŠANOVÁ

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především Ing. Renatě Štorové, vedoucí bakalářské práce, za její pomoc, cenné rady a připomínky a trpělivost při zpracování této práce. Zároveň bych chtěla poděkovat paní doc. akad. mal. Emílii Frydecké za její ochotu a vstřícnost a také za poskytnutí odborné literatury. Velké poděkování patří zaměstnancům Severočeského muzea v Liberci, především paní Daně Breuerové, která mě obohatila dalšími materiály. Poděkování si zaslouží celá moje rodina, která mě morálně a psychicky podporovala při studiu.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na historii a vývoj textilií, vzorování textilií a pletenin. V bakalářské práci je charakterizován nástroj desinatéra a technologické principy vzorování pletenin. Závěr práce tvoří celkový pohled na historický vývoj vybraného vzoru.

Annotation

The thesis is focused on the history and development of fabrics, patterns and knitted fabrics. The work characterizes designer tool and technological principles of patterned knits. The thesis concludes with an overview of the historical development of the selected pattern.

Klíčová slova**Keywords**

dekor

decor

desinatér

designer

historie

history

nit

thread

pletenina

knitting

textilie

textile

vývoj

development

vazba

structure

vzor

pattern

Obsah

Úvod.....	10
1. Vývoj textilu	11
1.2 Současné druhy textilií v 21. století	19
2. Historie a vývoj pleteniny	24
2.1 První důkazy o vzniku.....	24
2.2 Pleteniny ve středověku	27
2.3 Pleteniny v období renesance	29
2.4 Pleteniny v období baroka.....	32
2.5 Pleteniny v 18. a 19. století	35
2.6 Vývoj pletenin v 20 a 21. století	41
3. Historie vzoru a vzorování.....	50
3.1 Historie vzorování textilií	50
3.2 Historie textilních vzorů.....	57
3.3 Teoretické pojmy z problematiky vzorování (ornament, dekor apod.).....	65
3.4 Historie pletených vzorů	66
4. Navrhování a vzorování.....	77
4.1 Historie vzorování pleteniny	77
4. 2 Práce současného návrháře	78
4. 3 Prostředky vzorování	79

4.3.1 Materiál	79
4.3.2 Technologie.....	82
4. 3. 3 Výtvarné prostředky.....	84
4. 4 Druhy vzorů	86
5. Vývoj vybraného vzoru	96
5.1 Charakteristika copánkového vzoru u pleteniny	96
5.2 Vývoj copánkového vzoru	98
5.4 Využití copánkového vzoru	109
Závěr	114
Seznam použité literatury	115
Seznam obrázků.....	128

Seznam použitých zkratek a symbolů

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
např.	například
obr.	obrázek
r.	roku
stol.	století
tzv.	to znamená
př.nl.	před naším letopočtem

Úvod

Textilie a její výroba se vyvíjí již po dobu několika tisíciletí. Textilie se v minulosti využívala a stále využívá k odívání a zkrášlování našich domovů a nás samotných. Postupem času se textilie uplatňuje i v netradičních oborech například v lékařství, zemědělství, stavebnictví atd. Jelikož rozvoj techniky, technologie a módních trendů napomohl k tomu, že se tkanina a pletenina staly běžným artiklem.

Historii vzorování textilií uvádím z pohledu designéra, který pracuje pod určitým omezením. Významnou kapitolu v bakalářské práci tvoří přehled o historickém vývoji textilie, pleteniny.

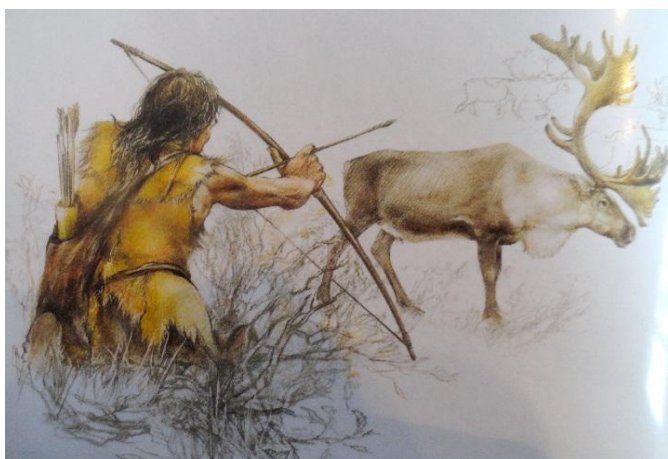
Dále v bakalářské práci popisují vývoj copánkového vzoru od prvních historických záznamů do 21. století. Témata jsou chronologicky členěna a doplněna obrazovou dokumentací.

1. Vývoj textilu

Kapitola popisuje stručnou evoluci pomůcek, nástrojů, technologií a materiálů, které sloužily k výrobě textilií od pravěku až do 21. století.

Textilie jsou známy již od dob, kdy vznikly první osady a tlupy prvních primitivních civilizací. Je patrné, že i přes archeologické poznatky a vědecké bádání o textiliích jsou veškerá fakta známa pouze útržkovitě. Z těchto záznamů si rozkryjeme minulost textilií. Začneme od pravěku prvními vláknennými surovinami.

Textilie v době pravěku měly především chránit člověka před nepříznivými vlivy počasí. Proto již v době kamenné asi 30.000 př.nl. nosili pravěcí lidé kožešiny, které sloužily k ošacení a chránily je před povětrnostními vlivy, ale také kožešinu použily k lepšímu komfortu v obydlích jeskyň [28]. Postupem času se lidé začali zajímat o přírodní suroviny, které příroda nabízela a začali je zpracovávat za účelem výroby oděvů.

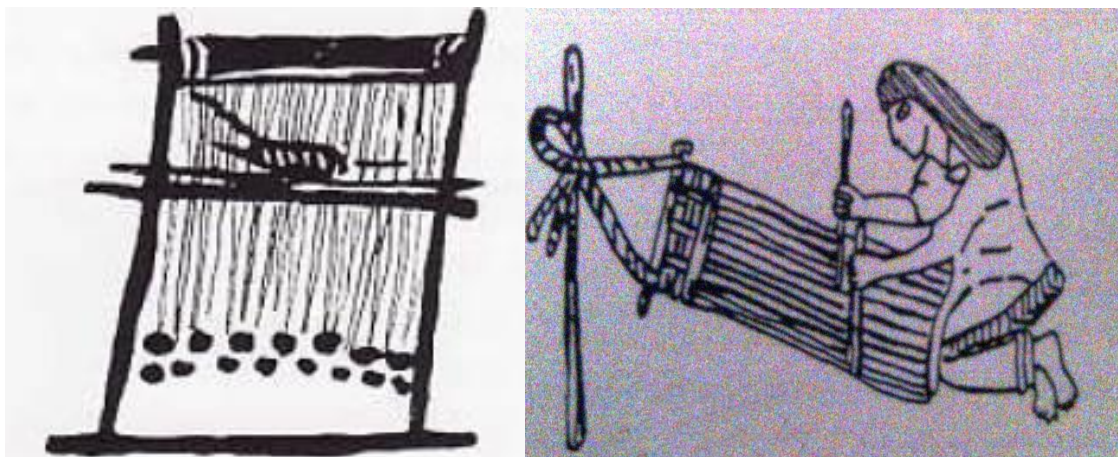
Obr. 1 Lovec sobů (Homo sapiens sapiens) [19, s. 262].

Obr. 2 Oděv pravěkého člověka [19, s. 261].

První tkanina vznikla v době kamenné. Důkazem jsou archeologické nálezy otisku tkanin v pravěkých ohništích v letech 27 000 př.nl.[28]. Tyto otisky byly nalezeny na území Moravy v oblasti Pavlovských vrchů. [125] První známou surovinou, která se začala pěstovat, byla bavlna. Podle legend bavlnu začali používat Egypťané, Indové a Mexičané k výrobě oděvu už před 12000 lety. Druhou oblíbenou surovinou, která se začala pěstovat, byl len. Teoretici tvrdí, že první rostliny lnu se pěstovali již v

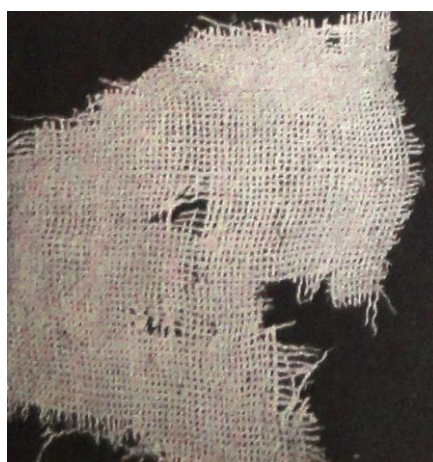
období 7. tisíciletí př.nl. na území Sýrie ve městě Ramad. Podle archeologických záznamů a nálezů byla technika předení používána v 7. tisíciletí př.nl. na území Turecka, kde byly vytvořeny první vlněné příze a tkaniny. V tomto roce již pravěcí lidé vyrobili první primitivní svislý tkalcovský stav[125].

Obr. 3 Schéma svislého stojatého stavu [20, s. 23].

Obr. 4 Aztécký stav [20, s. 149].

V období 5000 let př.nl. byly objeveny otisky lněné tkaniny v plátnové vazbě [62]. Je známo, že v roce 4000 př.nl. ve Švýcarsku se používaly nástroje na zpracování lnu [43].

Obr. 5 Fragmenty plátna od prehistorických obyvatel jezera Dwellers ve Švédsku [43, s. 154].

Kolem roku 4000 let př.nl. na území Mezopotámie a Sýrie se již zpracovávaly vlněné příze. Vlněné rouno a tkaniny byly často spojovány se symbolikou a to biblickou. Ve starověkých civilizacích jako jsou Mezopotámie, Babylón. Důkazem jsou

biblické výjevy z roku 3500 př.nl. V Perském zálivu byly objeveny mozaiky, které zobrazovaly pastýře a ovce [43].

V roce 3500 př.nl. byly opět objeveny lněné tkaniny, tentokrát na území Egypta. Teoretici tvrdí, že známými pěstiteli lnu byli Egyptané, kteří pěstovali len podél řeky Nil. Len se poté začal zpracovávat pomocí předení na hrubé příze. V roce 3400 př.nl. se ze lnu tkali jemné tkaniny, kterými Egyptané ovíjeli zemřelé při obřadu mumifikace. V Evropě se pěstování a zpracování lnu a lněných tkanin objevilo až v období mladší doby kamenné. Například na našem území se našly útržky lněných nití ve městě Mohelnice na Šumperku [28].

Obr. 6 a 7 Egyptané při mumifikaci [21] [21].

Již v roce 3000 př.nl. se o pěstovala bavlna, na území Indie v údolí řeky Indus. Později se bavlna díky obchodníkům dostala na území Středního východu, Číny a Ameriky. 43].

V roce 2640 př.nl. se podle legendy začalo pěstovat a zpracovávat přírodní hedvábí na území Čínské říše, kde vládla císařovna Hsi-ling-chi. Legenda praví, že císařovně spadl do kávy kokon bource morušového. Tak vznikla technologie zpracování této honosné, přírodní suroviny. Nezáleží na tom, zda je tato legenda pravdivá, ale že prvními zpracovateli přírodního hedvábí byli Číňané. Postupem času se zdokonalila výroba hedvábnických tkanin, které se v období starověku v letech 1400 př.nl. začaly používat jako platidlo [43].

Obr. 8 Úprava hedvábné tkaniny [22].

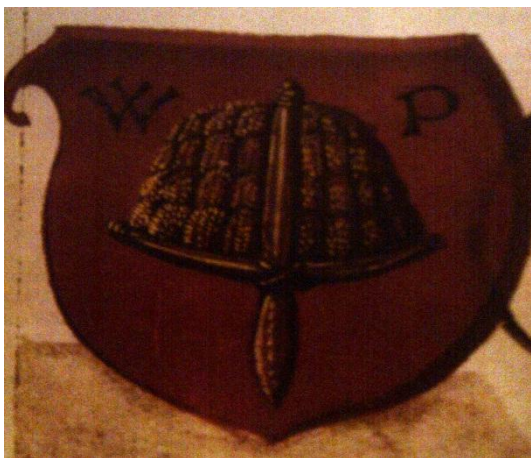

Obr. 9 Principy tkaní hedvábné tkaniny [23].

Již v roce 715 př.nl. byl v Římě založen první cech, kde se barvily vlněné textilie. Kolem roku 450 př.nl. byly objeveny malby na antických vázách, které zachycovaly jednoduchou techniku tkaní na vertikálním stávku. Na území říše řecké se používaly vlákenné suroviny lněné, vlněné a později bavlněné, ze kterých se hotovily aranžované oděvy [25]. Později se hlavní surovinou v říši římské stalo hedvábí (v roce 75 př.nl.), ze kterého se vyráběly textilie [43]. Ve 2. až 8. století potomci Egypťanů - Koptové začali tkát jemné, husté plátnové tkaniny, které měly osnovu tvořenou z bavlněných přízí a útek tkaniny byl barevně házený z vlnářské příze. Koptské tkaniny byly zdobeny figurálními motivy a tradičními ornamenty [122]. V období středověku byl rozvoj v tradičních technikách pletení a tkaní. Např. v 7. století n. l. vytvořili arabští pletaři první pleteniny, které měly složité, barevné ornamentální vzory. Roku 768 n. l. Karel Veliký založil řemeslná tkalcovská střediska v Lyonu a Rouenu. Na území Velkomoravské říše se rozvinula řemeslná výroba tkaní. Tkali zde složité vazby např. plátnové, keprové, dvojútkové [20]. Je známo, že v 8. století byly napsány rukopisy z Číny, které obsahovaly postupy úprav povrchu textilií technikou voskového batikování. Čínské rukopisy uvádí, že v 8. století se hedvábné textilie zdobily pomocí technologie voskové batiky.

V 10 - 11. století byly založeny textilní cechy v Anglii, Německu a Francii. Ve Francii vznikaly první tkalcovské cechy, které tkaly velice jemné textilie. Tovaryši se v cechách začali postupem času vzdělávat např. na pláteníky, běličce, barvíře atd. Čeští

pláteníci tkali velmi jemná plátýnka, která se stala pro svou vysokou kvalitu platidlem. Po celé Evropě se zvláštní odnoží při zpracování textilií stalo soukenictví. [20]

Obr. 10 Erb soukeníku z roku 1521 [20, s. 27].

Obr. 11 Pečeť tkalcovského cechu v Telči [20, s. 25].

Ve 12. století chudí rolníci nosili oděvy zhotovené z lněných tkanin v plátňové vazbě nebo podomácku vyrobené sukno z vlněných přízí. Tkanina byla upravována barvením z přírodních barev. Trendem bylo obarvovat textilie do temného odstínu [20].

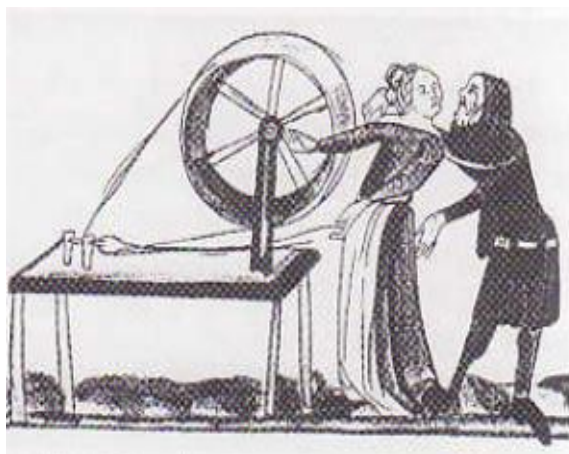
Obr. 12 Hedvábná tkanina z 12. století [20, s. 28].

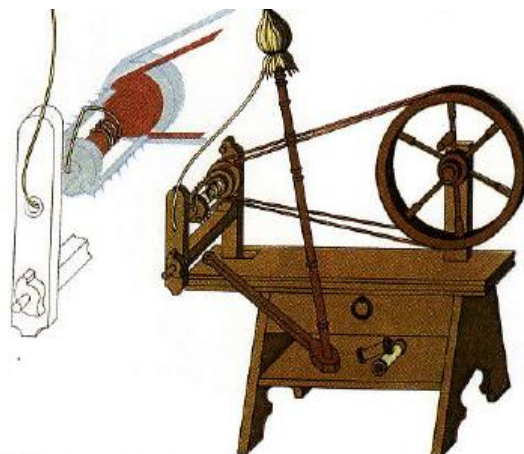
Obr. 13 Přadlena a kopáč [20, s. 24].

V letech 1200 - 1230 byl zaznamenán důkaz středověkého zpracování textilií. Důkaz je zaznamenán v románských rukopisech, ve kterých je zobrazen výjev o Evě a Adamovi. Eva je vyobrazena při předení a Adam je vyobrazěn jako kopáč lnu [20].

V roce 1270 n. l. byl ustanoven první bankovní zákon o obchodování v textilním průmyslu, o ochraně vkladů obchodníků, o podmínkách prodeje textilií v cizích zemích. V roce 1387 n. l. byl vynalezen podnožkový ruční tkací stav. Posun v předení přinesl vynález kolovratu, který byl zkonstruován v Indii. Do Evropy se kolovrat dostal až začátkem 16. století. Kolovrat byl tvořen velkým kolem, nejprve se kolo otáčelo ručně, později mechanicky [43].

Obr. 14 Ukázka přádacího kola. [20, s. 144].

Obr. 15 Ruční kolovrat z roku 1480 [20, s. 145].

Historickým mezníkem pro výrobu textilií ve středověku se stala první textilní manufakturní výroba, která vznikla již ve 14. století. Manufakturní výroba se lišila tím, že se zde uplatňovala dělba práce na jednotlivé úkony mezi specializované dělníky na rozdíl od řemeslných dílen, kde tovaryš zhotovil celý produkt sám. Manufakturní výroba zapříčinila větší poptávku po pracovní síle a zvýšila zájem i na trhu. Tato výroba se začala nejprve rozvíjet na území Itálie, kde se ve velkých dílnách vyráběli hedvábnické tkaniny. Např. v Janově se vyráběl hedvábnický samet. Však ani francouzská výroba tkanin nezaostávala. V roce 1470 dostala francouzská města Lyon a Tours výsady k výrobě hedvábných tkanin. Tato výsada napomohla k tomu, aby se Francie stala kolébkou módního světa. V období manufaktury bylo časté, že tkaniny dostávaly obchodní názvy podle města, kde byly vyrobeny nebo podle jmen odběratelů [20]. V roce 1480 bylo vynalezeno křídlové vřetení, které zakrcovalo přízi a navíjelo ji [125]. Problematikou předení se zabýval i známý myslitel a umělec Leonardo da Vinci, který načrtl několik návrhů na spřádací stroj. Dále vznikala nová zařízení v oboru textilií, např. v roce 1589 anglický reverend William Lee zkonstruoval první pletací

stroj. Později roku 1605 Claud Dangona vynalezl tkalcovský stav, který tkal vzory různých barev a velikostí. V roce 1680 byla oficiálně uznána technika modrotisku [43].

Již v 17. století vznikla první továrna na mýdlo, která byla zprovozněna ve francouzském městě Toulon [121]. V roce 1627 byly v Čechách zavedeny vévodou Albertem z Valtštejna hedvábnické cechy. Vývoj strojů se představil již v roce 1733, kdy známý vynálezce J. Kay vylepšil tkalcovský stav o tzv. létající člunek. V roce 1738 byl patentován spřádací stroj s válečkovým ústrojím. Později v roce 1751 císařovna Marie Terezie zavedla patent na ochranu hedvábnického řemesla a morušových stromů. Tento spřádací stroj byl základním kamenem pro výrobu dalších spřádacích strojů. J. Hargreavesem již v roce 1764 n. l. vynalezl několikanásobné spřádací kolo "spinning jenny" na ruční pohon, které urychlilo výrobu a zlepšilo kvalitu a jemnost příze [124]. Dalším mezníkem ve vývoji v oblasti techniky a ekonomičnosti se stal roku 1769 spřádací stroj „waterframe“, který používal k pohonu vodní sílu. Na něj navazuje vynález W. Kellyho, který udělal Selfaktor. Selfaktor se uplatnil v předení především u přízí hrubších a středně jemných. Vynález parního stroje Jamse Watta v roce 1784 způsobil revoluci v textilním průmyslu. V 18. století zaznamenala ruční výšivka rozvoj ve městech i na venkově a stala se součástí výzdoby lidových krojů. Výšivky obsahovaly symboliku magickou, ochranou i erotickou [124].

Obr. 17 Výšivka z kyjovského kroje [20, s. 187].

Obr. 16 Část límce z kyjovského kroje [20, s. 187].

Dalším průlom způsobil roku 1805 francouzský tkadlec M. Jacquard, který automatizoval činnost zdvižných šňůr pomocí otočného hranolu s děrovanými kartami. Vytvořil jedno zdvižný žakárový stroj. [43]

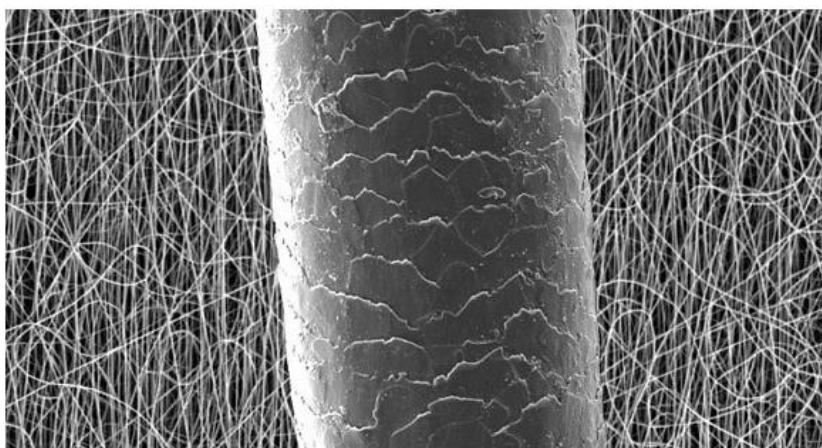

Obr. 18 Žakárový stroj[28].

Obr. 19 Pohled do tkalcovské dílny v 18. století[40, s. 19].

Ve 20. letech 19. století byl zkonstruován listový tkací stroj. V roce 1828 Americký vynálezce D. Thorien zkonstruoval prstencový dopřádací stroj. Za to již v polovině 19. století byl vynalezen ruční zátažný pletářský stávek. V průběhu 19. století se začala vynalézat a používat syntetická barviva, která začala nahrazovat přírodní barviva. První syntetické barvivo vytvořil anglický student v roce 1856, toto barvivo se nazývalo "mauve" [125]. Velkým zlomem ve vývoji strojového zátažného pletení znamenal vynález jazýčkové jehly, uskutečněný roku 1858 Angličanem Townsendem. Tento objev vedl roku 1866 k sestavení nového typu plochého pletacího stroje, zkonstruovaného Američanem Lambem [43]. Již v roce 1890 byl vytvořen automatizovaný tkací stav, který dokázal zaměňovat útkovou nit. V roce 1892 byl založen časopis Vogue, který se zaměřuje na módní trendy, textilní materiály atd. V roce 1948 vynalezl švédský inženýr Georges de Mestral suchý zip. V roce 1972 se začalo používat automatické počítačové vyšívání. V roce 1975 se v textilním závodě v Týništi n. Orlicí používaly tryskové, hydraulické stavy. Později v roce 1976 byla vyrobena první sušička s kondenzací vzduchu. Novověké dějiny se zaměřují na kvalitu, rychlost a design textilií [125]. Ve 20. století se objevují nové syntetické vláknenné suroviny. Např. vznik syntetického polyvinylchloridu (PVC) v roce 1932, který

nenápadně vytlačuje přírodní textilní materiály. V polovině 20. století se začala prosazovat v oboru tisku technika rotačního filmového tisku, která se používá až do dnešní doby. Dalším syntetickým materiálem, který byl vyvinut, je nylon, který se využívá k výrobě dámských punčoch. První vlákno vyrobené z polyesterového materiálu spatřilo světlo světa v letech 1946. V polovině 20. století se začaly vyrábět netkané textilie. První testování nanovláken se datují na konec 20. století [43].

Obr. 20 Porovnání nanovláknů s lidským vlasem [24].

S příchodem 21. století se zdokonalil výrobní a technologický proces a vylepšily se vlastnosti textilií např. pleteniny.

1.2 Současné druhy textilií v 21. století

Kapitola popisuje nejnovější druhy zušlechtěných vláken, textilií, které lze spatřit v 21. století a jejich široké uplatnění v textilním průmyslu a to v oboru módy (odívání) i oboru technických textilií. Textilie nového tisíciletí podléhají inovacím v oblasti techniky (využívají nejnovější materiály, procesy a technologie). Textilie podléhá nátlakům, požadavkům trhu a spotřebitele. Z hlediska trhu se klade důraz na estetické požadavky, nové funkce, komfort. V současné době se vyrábí nepřeberné množství textilií se speciálními vlastnostmi např. netkané textilie, nanotextilie, inteligentní textilie, interaktivní a vysocefunkční textilie.

Nejprve se seznámíme s konvenčními textiliemi 21. století a to s technickými a průmyslovými textiliemi, které mají široké uplatnění. Tyto textilie se používají

v zemědělství (např. tkané a netkané textilie, které urychlují růst rostlin, stabilizují tvar půdy nebo chrání rostliny před slunečním zářením atd.), ve stavebnictví (se používají speciální membrány, tkaniny a netkané textilie jako protihlukové bariéry, speciální sítě a lana, plachty atd.), při ochraně osob a zařízení (jsou to textilie, které jsou nehořlavé, se zvýšenou viditelností nebo speciální obleky, skafandry, masky atd.), při volnočasových aktivitách či sportu (např. sportovní sítě, trávničky, stany, sportovní dresy atd.), v automobilovém průmyslu (např. autopotahy, lana, airbagy atd.), ve zdravotnictví (např. gázy, obvazy, prostěradla, medicínské oděvy atd.), v oblasti filtračních zařízení, v oblasti geotextilií (např. stavbě silnic, ochraně svahů před erozí. Geotextilie plní několik funkcí (např. výstužnou, separační, drenážní, filtrační.), v domácnostech (např. koberce, matrace, záclony atd.), geko - textilií (které chrání životní prostředí) a v sektoru technických oděvních doplňků (např. výplňkové materiály, tkaničky do bot, etikety, šicí nitě atd.) [29]

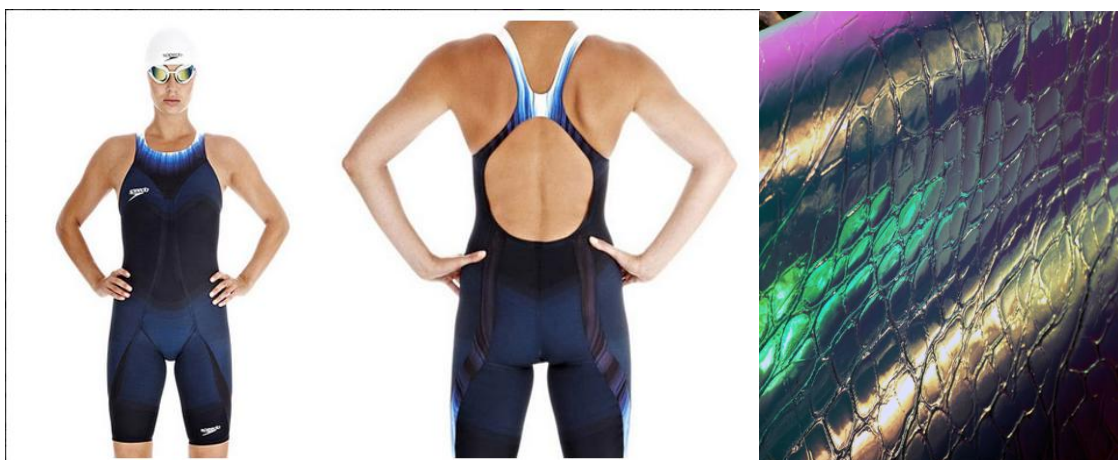
Obr. 21 Kevlarová pletená rukavice [29, s. 11].

Obr. 22 Zdravotnické pomůcky z netkaných textilií [29, s. 11].

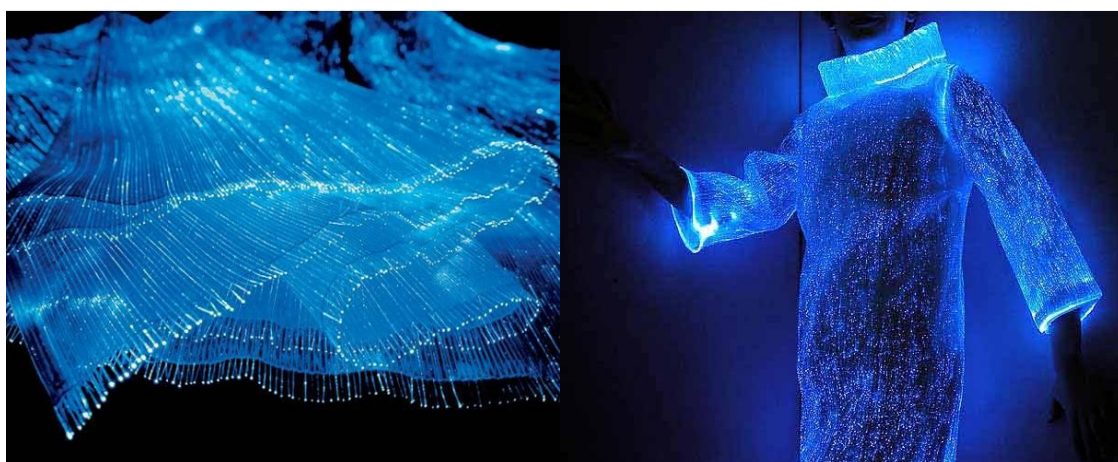
Mezi textilie nového tisíciletí řadíme funkční textilie, které jsou nekonvenční, které poskytují nové funkce nad rámec základních funkcí. Textilie zvyšuje svou hodnotu a je schopná expandovat do nových sektorů, čímž dochází k rozvoji konkurence. Funkční textilie se používají např. jako ochranné oděvy, jako sportovní potřeby, v medicíně a také v oblasti technických textilií. Z uživatelského hlediska se klade důraz na optimalizaci komfortu při relaxaci či zvýšenou funkci u sportovních

aktivit např. plavky Fastskin³, které napomáhají vrcholovým plavcům k lepším výkonům. Pletenina napodobuje kůži žraloka.[39]

Obr. 23 Plavky Fastskin³ [30].

Obr. 24 Ukázka Chameleoní textilie [31].

Obr. 25 a 26 Ukázka LED textilie od firmy Luminex [32].

U funkční textilie lze počítat s přidánými hodnotami např. transportem tepla, s vodo-nepropustností, prodyšností, transportem vlhkosti, nehořlavostí, vlastnostmi antistatickými, antibakteriálními, vysokopevnostními atd. Za multifunkční textilie odborníci označují textilie, které kombinují několik funkcí. Nové funkce textilií lze získat technologickým vývojem materiálu a vláken, konstrukcí, finální úpravou či kombinací. Funkční textilie jsou složitě (statisticky) konstruovány cíleně podle druhu aktivity a klimatických podmínek. Výhody inteligentních textilií jsou např. pohodlnost, trvanlivost, nízká měrná hmotnost, pevnost, elasticita, snadná údržba, ergonomie, likvidace a cenová dostupnost. „Tyto textilie jsou označovány jako inteligentní (smart

textilie). Lze je definovat jako inteligentní struktury, které jsou citlivé na vnější podmínky a v závislosti na změnách těchto podnětů vratně reagují. Inteligentní textilie reagují na vnější podmínky např. UV záření, kyselost, zásaditost (pH), mechanické a magnetické elektrické. Reakce textilií probíhá např. změnou barvy či změnou tvaru. Tyto textilie lze dělit na pasivní (jsou citlivé na vnější podmínky, ale žádná odezva. Jsou to např. čidla a indikátory okolí).“ [38, s. 1] Hlavním představitelem inteligentních čidel jsou optická vlákna, která monitorují teplotu, tlak. Např. textilie „Tactex – využívá optických vláken. Textilie je schopná rozlišit polohu a sílu přitlaku.“ [38, s. 3] „Dále existují vlákna, která uvolňují během nošení pachy nebo textilie mění barvu. Představitelem jsou chameleoní textilie, které vyzařují, popř. pohlcují části barevného spektra nebo pouze mění vratně svoji barvu na základě změn podmínek okolí. Např. Textilie SWAY (firma Torray Inc.) využívají skleněné mikrokapsle se směsí chromoforu a alkoholu. Reagují na změny teploty větší než 5°C od teploty tání, very smart textilie (cítí, reagují a adaptují se) představitelem very smart textilií jsou textilie, které se slučují s elektronickými přístroji (MP3, GPS, vodivé polymery) a plní funkci zábavnou, informační, estetickou, elektrickou, monitorovací. Mezi nejnovější patří materiály a struktury na atomární a molekulární úrovni, kdy dochází k aktivaci povrchu textilie“. [38, s. 6]

Obr. 27 Ukázka inteligentní bundy s GPS navigací [33].

Obr. 28 Ukázka inteligentní textilie od firmy Philips [34].

Obr. 29 Ukázka solárního batohu, který slouží jako zdroj elektronického nabíjení [36].

Obr. 30 Ukázka chytré vojenské uniformy [37].

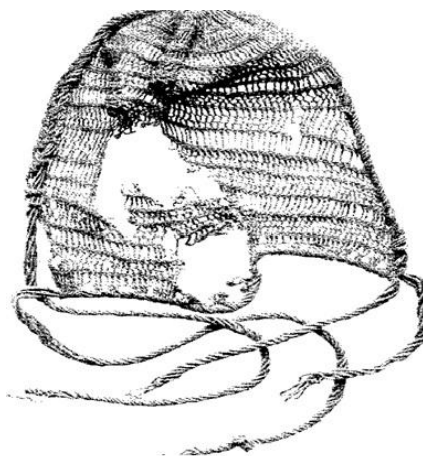
„Nejnovější inteligentní textilie 4. generace se stávají součástí umělé inteligence (samo- učící, předvídající). Textilie umělé inteligence jsou ve fázi testování. Ještě před časem byly inteligentní textilie považovány za fikci. Dnes se inteligentní textilie dostaly po dlouholetém vývoji, úsilí do povědomí spotřebitelů natolik, že jsou považovány za budoucnost textilního průmyslu. Z těchto důvodů se vědci nadále zabývají výzkumem, testováním na základě nových myšlenek a řešení vývoje nových produktů za pomoci státních i soukromých finančních dotací.“ [35, s. 13]

2. Historie a vývoj pleteniny

Druhá kapitola popisuje evoluci pleteniny od pravěku do 21. století. V této kapitole chci upozornit na to, jak se pletenina odlišně formovala na územích všech světadílů z hlediska na časovou linii a vyspělost civilizace v daném období. Dále zde rozkrývám vývoj módních trendů, kulturních tradic v jednotlivých obdobích a rozvoj technologie, modernizace v technice pletení a pleteniny.

2.1 První důkazy o vzniku

Vznik pleteniny není přesně znám ani zaznamenán v literárních pramenech. Existuje pouze mnoho teorií a legend, které se v názorech rozcházejí. V této kapitole se seznámíme s různými teoriemi o vývoji pleteniny. Kolébkou pletení podle jedné z teorií je Jihozápadní Asie. Vědci tvrdí, že již v době pravěku byly na území Jihozápadní Asie vytvořeny primitivní pleteniny. Další teoretici říkají, že technika pletení pravděpodobně vznikla při práci pletení rybářských sítí - svazováním a dělením oček, asi v době železné [40]. První hmatatelné důkazy pleteniny byly objeveny v hrobkách starověkých králů, pocházejí z roku 900 př.nl. Zkoumání mnoha odborníků potvrdilo, že jsou tyto pleteniny pouhé imitace, protože v hrobkách nebyly nalezeny žádné nástroje určené k pletení. Jedná se o techniku splétání copánků, které se pomocí jehly sešily. Zmíněné imitace pletenin vznikly na území Jižní Ameriky v Peru [1]. V letech 100 – 44 př.nl. byla technika pletení oblíbená za vlády císaře Caesara v říši Římské. Techniku pletení nezbytně ovládali vojáci, kteří trávili dlouhé měsíce či roky na bojištích. Již ve 2. století byla používána technika pletení na Krosienkách (Sprang-technik). Technika využívá rámového pletení. Princip tvorby spočívá v proplétání nití. Např. pokrývky hlavy pletené „*sprang- technikou*“ byly nalezeny v Judských rašelinových močálech [40].

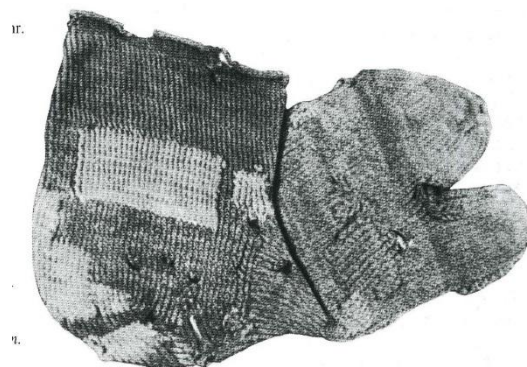
Obr. 31 Dětský čepce pletený na rámu [26, s. 177].

Dalším důkazem vývoje pleteniny jsou např. fragmenty pletenin z 2. - 3. století, které byly nalezeny ve městě Dura-Europá ve východní Sýrii. Pletené fragmenty byly objeveny při archeologických vykopávkách v roce 1933. Archeologové zde našli tři rozdílné fragmenty pletenin. Na jednom z pletených fragmentů byl rozpoznán žebrový vzor.

Obr. 32 Pletenina vznikla roku 256 n.l.[8, s. 126].

V 5. – 6. století se národ Koptů věnoval technice pletení. Koptové pletli výrobky pomocí dřevěných prkének a tyček. Technika nebyla nijak vazebně náročná. Později se technika pletení změnila a Koptové začali používat pletací jehlice. Tento národ se specializoval na výrobu pletených ponožek. Důkazem je pletená ponožka, která byla upletena kolem roku 1000 - 1200 n. l.

Obr. 33 Ukázka ponožky pocházející z 6. století, byla pletena Kopty [40, s. 141].

Obr. 34 Ukázka dětská ponožky pletené Kopty [40, s. 141].

Obr. 35 Dětská ponožka z 5. století pletena Kopty[40, s. 141].

V 6. - 7. století byly na území Arábie nalezeny pletené výrobky, např. ponožky, čepce. Pletené výrobky byly v Arábii ovlivněny Předkřesťanskou kulturou. Arabské pleteniny byly v té době vzorově i technicky vyspělé [1].

V období pravěku se v zemích Orientu používaly k výrobě pletenin především bavlněné a hedvábné příze. Z vlněných přízí se začalo plést až o půl století později. Podle písemných pramenů se v Evropě k výrobě pletených výrobků používal i len [40].

2.2 Pleteniny ve středověku

Ve středověku se dochovalo větší množství pletených výrobků, a je známo více písemných textů. „Písemné prameny uvádí, že se pletení šířilo ze Středního východu do Evropy. Techniku pletení šířili rybáři, námořníci a poutníci. Poutníci byli první lidé, kteří se zasloužili o sepsání technologických postupů výroby pleteniny, udělali první náčrty pletařských nástrojů“ [1, s. 12]. Dále velký vliv na rozvoj pleteniny mělo období stěhování národů a křížové výpravy.

V rozvoji pletení sehrála podstatnou roli církev, která v této době byla zadavatelem veškerého umění a řemesel. Církev ve středověku měla neomezenou moc a tu také uplatnila, když zavedla roku 785 pravidlo, které říkalo, že duchovní hodnostáři by měli nosit punčochy, aby jejich nečistota nebyla na očích a neurážela tak milost boha [40]. Punčochy se staly nezbytným doplňkem pro muže. Punčochy se v raném středověku šily především z plátěné tkaniny. Nevýhodou tkaných punčoch byla špatná tvarová stálost. Z těchto příčin se ve středověku začaly vyrábět a nosit pletené punčochy. Středověké pletené punčochy byly velmi finančně nákladné. Z těchto důvodů si mohli dovolit nosit punčochy pouze mocní, světší panovníci či duchovní hodnostáři. Bylo zvykem, že světší panovníci dostávali pletené punčochy darem ze zemí východního Orientu. Důkazem jsou pletené punčochy z 12. století, které lze spatřit v Textilním muzeu ve Washingtonu [40].

Obr. 36 Pletená punčocha z 12. století [40, s. 144].

Pletené punčochy začaly být velmi oblíbeným módním doplňkem, tak se tento sortiment punčochařských výrobků rozšířil. Pletaři v období středověku začali vyrábět

vzorované punčochy v různých variantách např. pruhované, s různými geometrickými a ornamentálními ozdobnými prvky. Podle archeologů byly tyto vzory, které jsou na obrázku, velmi podobné ornamentům indiánským. Neobvyklé na těchto punčochách je, že byly pleteny od špičky prstů směrem k patě – technikou objevenou na území Arábie. Archeologové se domnívají, že Indiáni měli také v tomto období vyspělou techniku pletení, která se rovnala evropské. Potvrzují to nálezy etnologa E. Rotha, jenž objevil kmen Farau v Orinoku, který vytvářel velmi složité pletařské výrobky [40].

Dalším nezbytným středověkým módním doplňkem byly pletené rukavice, které nosili nejprve církevní hodnostáři a později i ženy na královském dvoře. Technika výroby pletených rukavic byla ve středověku velmi náročná. Postup výroby rukavic probíhal následovně. Rukavice se pletly po částech a pak se sešívaly jednotlivé části do jednoho celku. Rukavice byly zhotoveny z hedvábných přízí a byly zdobeny zlatými nitěmi. Rukavice obsahovaly náročné výšivky, které měly symbolizovat moc a bohatství. Takovým důkazem jsou liturgické rukavice pocházející z období 13. století, které byly nalezeny v katedrále v Salzburku [40].

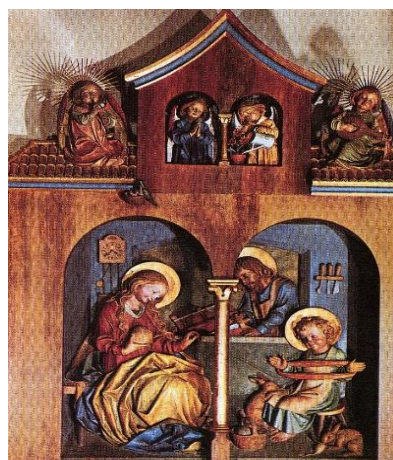

Obr. 37 Pletené rukavice z katedrály v Salzburku [40, s. 142].

Ve 13. a 14. století se hlavním centrem pletařského umění stalo Švédsko a Itálie, kde se pletly např. punčochy, rukavice a mošny. Švédští pletaři byli označováni za mistry pletařského řemesla. Důkazem kvalitního švédského výrobku jsou pletené mošny, které byly zhotoveny na pletařských rámech [40, s. 145].

2.3 Pleteniny v období renesance

Renesance je období rozvoje a vynálezů. Rozvoj nastal např. v hospodářství, obchodu, filosofii, ale především v řemeslech. V neposlední řadě i v technice pletení. Technika pletení byla zaznamenána známými malíři a sochaři. Mezi nejznámější obrazy lze zařadit např. obraz „*Navštívení andělů*“ od známého malíře Mistra Bergmana z roku 1390. Obraz znázorňoval výjev panny Marie při pletení. Další známé dílo od Mistra Bergmana je obraz, který zachycoval Marii, jak vine klubko vlny a Ježíška jak drží vřetenou vlny [40].

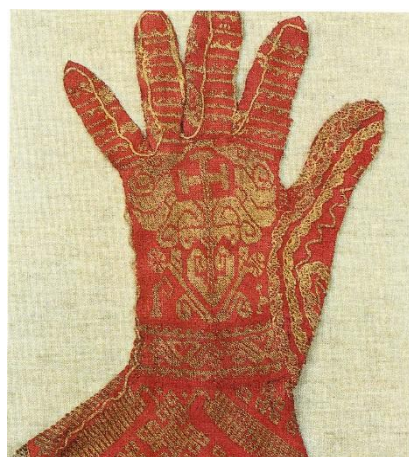
Obr. 38 Návštěva andělů – je obraz součástí Buxtehudského oltáře [8, s. 147].

Obr. 39 Ukázka dřevěného betlému s Marií a Ježíškem při pletení [8, s. 148].

Pletené oděvy se staly v období renesance velmi oblíbené, v některých zemích se těšily velké přízni a právě z těchto důvodů se začaly pletařské národy specializovat na výrobu konkrétního typu pleteného oděvu, např. Španělé se specializovali na výrobu kvalitních pletených rukavic a punčoch. Dále Australané pletli nádherné koberce z vlněných přízí. Italové se zaměřovali na výrobu punčoch a pletených vest. Francouzi se orientovali na výrobu pletení punčoch [40].

Podle historických záznamů se punčochy pletly v různých barevných variantách, např. žluté, černé, modré, avšak mezi nejoblíbenější patřily punčochy bílé barvy. Nejprve se pletly punčochy z levnějších přízí např. ze lnu, později z dražších přízí např. z bavlněných a hedvábných. V této době si mohli dovolit nosit punčochy pouze panovníci a bohatí šlechtici. Pletené punčochy nosili známí panovníci, např. francouzský král Karel IX., anglický panovník Jindřich II. nebo anglický král Jindřich

VIII. Panovník Jindřich VIII je zaznamenaný ve svých nejoblíbenějších, bílých punčochách. Důkazem je obraz, který namaloval známý malíř Hans Holbeinem, malba zobrazuje Jindřicha VIII. v ručně pletených, hedvábných punčochách. Punčochy obdržel král Jindřich VIII. jako dar ze Španělska. Punčochy byly zdobeny kalhotovou stužkou [40].

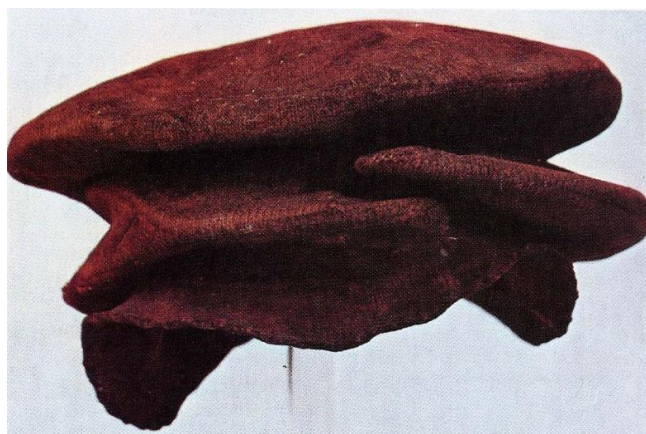

Obr. 40 Pletená rukavice pocházející z 16. století zdobena zlatými nitěmi [1, s. 13].

Obr. 41 Jindřich VIII. vyobrazen v bílých punčochách [8, s. 149].

Obr. 42 Hedvábná pletená rukavice z 16. století zdobena zlatou nití [8, s. 148].

Pletené punčochy u žen nebyly tak oblíbené jako u mužů. Punčochy pro ženy v období renesance nebyly tak potřebné. Důvodem byla tehdejší móda. Ženy nosily dlouhé šaty či dlouhé vícevrstvé sukně, které nedovolovaly odhalení nohou. Jednou z prvních žen, která začala nosit punčochy, byla snoubenka Filipa IV. Dalšími známými ženami, které nosily punčochy, byly skotská královna Marie Stuartovna a anglická královna Alžběta I. Za vlády Alžběty I. dosáhlo pletařské umění v Anglii vrcholu. Královna vydala několik zákonů na podporu rozvoje ručně pleteného zboží. Roku 1565 vydala Alžběta I. nařízení, které říkalo, že lidé musí nosit pokrývky hlavy (čepice) jen vyrobené z pletenin, výjimku královna udělila filcovým čepcům [40].

Obr. 43 Pletený čepce z období vlády Alžběty I. [40, s. 161].

Jak jsem již zmínila, renesance je období rozkvětu. Velký rozvoj zaznamenala řemeslná výroba po celé Evropě v oboru pletařském. „Podle historiků první pletařský cech vznikl v Paříži 16. srpna 1527“ [1, s. 12]. V pařížském cechu byly nalezeny historické spisy a nařízení, jak správně plést. V této době měla každá pletařská dílna svého mistra, který dohlížel na kvalitu pletených výrobků a zároveň začali mistři pletaři zvyšovat nároky i na rychlost výroby. Z důvodu zvýšené poptávky po pletených oděvech. Dále si mistři pletaři v řemeslných dílnách vychovávali své pletaře už od raného dětství. Než se z učně stal pletař, musel odpracovat určitý počet let a na závěr musel složit závěrečnou zkoušku, která obsahovala vytvoření mnoha pletených oděvu např. kabát, klobouk atd. Poté pletař mohl nadále pracovat v cechu nebo si otevřít vlastní pletařskou dílnu. V oboru pletařství pracovali převážně muži, výjimečně bychom v cechu zahlédli ženu. Zvláštní pravidlo tvořily vdovy, které mohly nastoupit na pracovní místo po manželovi [40].

Obr. 44 Pletařská řemeslná dílna v Londýně [8, s. 129].

Roku 1589 byl vynalezen první pletací stroj. Pletací stroj byl určen k pletení punčoch. Autorem toho vynálezu byl anglický reverend William Lee. Inspirací mu byla jeho žena, když si ručně pletla oděv. Pletací stroj se skládal z rámu, na němž byla oka na pohyblivých hácích přetažená přes řadu pevných háků [40]. Poté si William Lee vytvořil vlastní pletařskou dílnu. Chtěl si dát pletací stroj patentovat, ale královna mu zamítla jeho návrh, protože se jí pletený výrobek jevil v horší kvalitě, než ručně pletené punčochy ze Španělska, které v této době byly zárukou nejvyšší kvality. Lee se nevzdával a zažádal o patent po druhé, ale opět byl jeho návrh zamítnut. I přesto, že úplet byl velice jemný a kvalitní. Královna uvedla důvod, proč patent neschválila. Řekla, že kvůli vynálezu pletacího stroje by přišlo mnoho lidí o práci a také z vlastního zájmu nechtěla, aby pletenina nebyla dostupná pro každého rolníka a děvečku [40].

2.4 Pleteniny v období baroka

Období baroka je známo především rozvojem pletařských dílen, cechů v celé Evropě. První pletařský cech v Německu byl založen v roce 1602 v malém městečku jménem Nisa, kde se pletly především barety a koberce. Již na konci 16. století byl v Berlíně založen pletařský cech. O berlínském cechu psal ve svých knihách známý spisovatel J. H. Zelder. V berlínském cechu se pletly dámské a pánské barety, jemné punčochy, koberec, kamizoly či košile. Kladly se zde vysoké nároky na kvalitní výrobky [40].

Pletařské cechy vznikaly na začátku 17. století i na území Dánska, kde archeologové objevili dětské pletené ponožky, které se datují do roku 1620. Punčochy podle archeologů patřily dánskému prince Fridrichu Christianovi, byly vyrobeny z hedvábných, zlatých přízí [40].

Obr. 45 a 46 Punčochy dánského prince Friedricha Christia [40, s. 153].

Obr. 47 Pletený nátělník krále Karla I. nátělník je zdobený geometrickými vzory [1, s. 13].

Obr. 48 Strojově pletené punčochy byly vyrobeny v Anglii v období baroka [40, s. 163].

Dalším významným objevem se stal pletený nátělník Karla I. Stuartovce, který se datuje do období baroka. K tomuto pletenému nátělníku se vypráví legenda, která praví, že král Karel I. byl oblečen do hedvábného nátělníku v den jeho popravy 30. ledna 1649. Pletený hedvábný nátělník byl pravděpodobně zhotoven na zakázku v Itálii [40].

V 17. století se německé pletařské cechy začaly specializovat na výrobu nástěnných koberců, které byly zdobeny složitými barevnými vzory. Nástěnné koberce se pletly z vlněných přízí, pletli je pouze jen ti nejzručnější pletaři z celého cechu. Bohužel se zachovalo jen málo těchto unikátních pletených koberců. Nejznámějšími centry výroby nástěnných koberců byly Schlesien, Sasko a Horní Porýní. Podle archeologických záznamů se nejstarší pletený nástěnný koberec pochází z Schlesien.

Koberec pochází z roku 1674. Na koberci lze spatřit rostlinné motivy a uprostřed pole je vypleten oválný medailón ve znaku města Brestu, po okrajích koberce se vine průpovídka [40].

Obr. 49 Nástěnný pletený koberec z Schlesien, dnes se nachází v muzeu uměleckých prací a starožitností v Brestu [40, s. 157].

Další nástěnný koberec se nachází v muzeu v Norimberku. Nástěnný alsaský koberec vznikl roku 1690. Tento dobře udržovaný koberec má střed zdobený motivem říšského orla, který je obklopen věncem z listí. Mezi květinovým desénem jsou umístěny pohádkové bytosti [40].

Nástěnné koberce nepletli pouze mistři pletaři ale i církevní sestry v kláštorech. Koberce především obsahovaly biblickou tematiku. Důkazem je nástěnný koberec z roku 1749, který obsahuje biblické scény z ráje a ukřižování. Koberec pochází z jihozápadní oblasti Horního Porýní. Koberec lze nalézt v muzeu v Libdau u Bodamského jezera. Na koberci jsou orlice, dva lvi, pávi a květinové vzory [40].

Obr. 50 Nástěnný koberec z roku 1749 [40, s. 159].

Na konci 17. století a začátku 18. století byly nástěnné koberce hotoveny pod přísným utajením. Důvodem byla ochrana před konkurenčními cechy. Po dlouhém zkoumání vědci přišli na několik teorií, jak nástěnné koberce byly hotoveny. První teorie říká, že se nástěnný koberec vytvářel pomocí dvou jehlic, které musely být tak dlouhé a široké jako byl finální výrobek. Druhá teorie tvrdí, že koberce se hotovily na rámu [40]. „V roce 1679 byl v Čechách také založen jeden z prvních pletařských cechu. Pletařský cech se nacházel v Oseku u Duchcova, kde se používaly první zátažné stávky“ [41, s. 10]. Rozvoj pletení na našem území se rozvíjel spíše v horských oblastech. Především se na našem území pletly ozdobné punčochy, které ženy nosily při masopustech a veselkách. Také se zde pletly ozdobné stuhy, prýmký.

2.5 Pleteniny v 18. a 19. století

Výroba ručních pletenin byla na vrcholu začátkem 18. století. V tomto století byly pleteniny hojně rozšířeny po celé Evropě. Jedním z hlavních center výroby pletenin se stala Anglie. Na území Britských ostrovů se vyráběly pleteniny např. Yorkshine, Welsu, Skocku a Irsku. Především na okraji přímořských anglických měst. Zde se na pleteninách vytvářely složité a autentické vzory, které se později staly lidovým uměním. Mezi nejznámější britské vzory patřily Shetlandské vzory, které pletly pletačky z původní Shetlandské vlny, která se používá dodnes a je velmi kvalitní. [40].

Obr. 51 V 18. století byl upleten hedvábný jehelníček, který má složité geometrické motivy a vzory [1, s. 13].

Obr. 52 Dětské šaty s tradičními Shetlandskými vzory byly vytvořeny pletenou technikou krajky [40, s. 165].

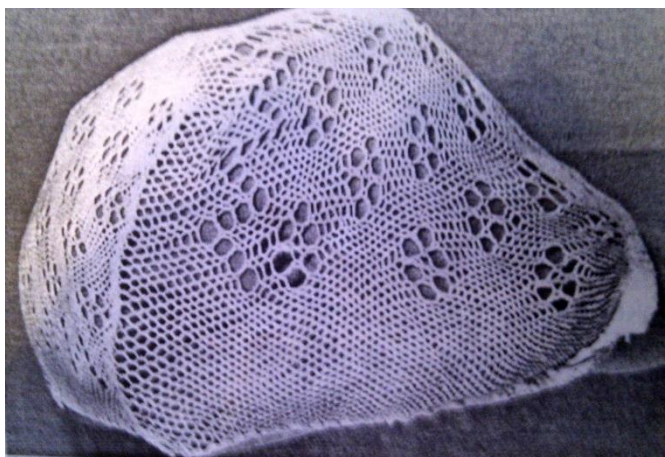

Obr. 53 Typický Shetlandský vzor[40, s. 164].

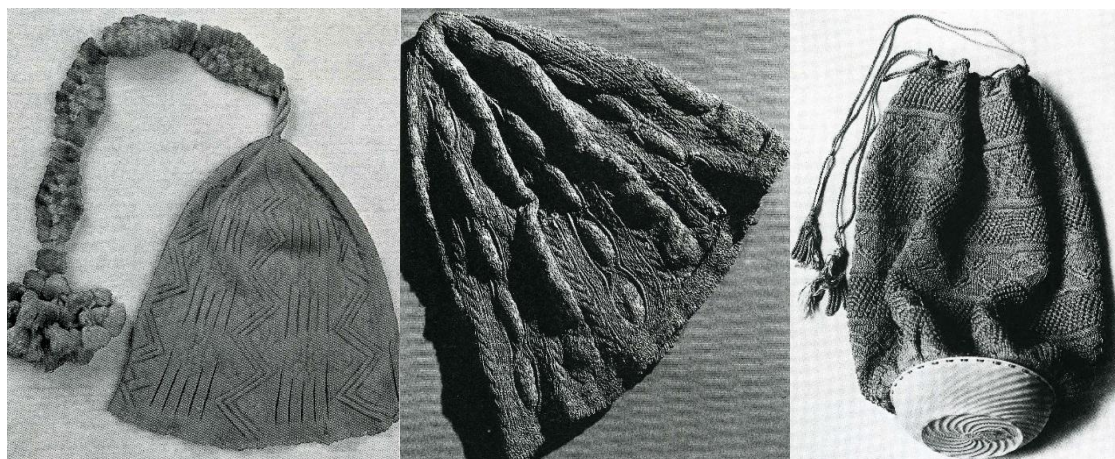
Obr. 54 Pletený baret s typickými vzory a tradičními barvy přízí[40, s. 164].

Další známou ruční technikou je pletení na rámu. Tato technika se začala používat na území dnešního Slovenska přibližně v 18. a 19. století. Technika pletení byla šířena především na venkově a to na území Slovenska, Valašska, Polska, Chorvatska a v mnoha jiných zemích Evropy. Touto technikou se pletly dámské a dětské čepce. Čepce se pletly především z bílých přízí. Jen výjimečně se použila barevná příze či zdobná výšivka. Nejznámější dochované čepce jsou ze Zděchova a pletly je především muži.

Obr. 55 Zděchovský čepice [42, s. 4].

Koncem 18. století bylo ruční pletení na ústupu a z důvodu urychlení výroby pomocí strojové výroby. Přesto se technika ručního pletení zachovala, i mnoho ručně pletených výrobků [40].

Obr. 56 Ručně pletená hedvábná čepice byla pravděpodobně pletena v Itálii, 18. století [40, s. 170].

Obr. 57 Pletená čepice s plastickým vzorem, 18. století [40, s. 170].

Obr. 58 Pletená taška z modrého hedvábí patřila nejstarší dceři Marie Terezii [40, s. 168]

Začaly se plést různé druhy svetrů, které se zprvu používaly jako pracovní oděv a měly nositele chránit před povětrnostními vlivy. Tento svrchní oděv později plnil funkci ozdobnou. Nejznámější typ svetru se vyskytuje přibližně od roku 1800. Název svetru je odvozen od stejnojmenného ostrova Guernsey. Název svetru je znám ve dvou

tvarech např. Gansey neboli také Guernsey. Svetr se nejdříve pletl na ostrově, později se rozšířil do přímořských měst v Anglii a Holandsku. Svetr se stal hlavním oděvem rybářů a námořníků. Jako první pletly svetry manželky rybářů. Pletly se dva typy svetru. První sloužil účelově jako pracovní oděv (svetr chránil rybáře či námořníka před chladným mořem). Svetr obsahoval tyto hlavní znaky např. dolní kraj rukávu a trupu a stojáček byl zakončen žebrováním. Druhý typ svetru byl více zdobný, používalo se zde copánkového vzoru, který měl připomínat lano, řetízek, pletenec. Svetry se lišily částečně ve zdobnosti, záleželo jak byla manželka či snoubenka šikovná. U pletařek byly oblíbené svetry s Norskými, Eskymáckými, Africkými vzory [40].

Obr. 59 a 60 Ozdobný svetr Guernsey [45].

Na konci 18. století byla více než polovina pleteného zboží vyráběna na pletacích strojích. Mnoho domácích pletařů odolávalo nátlaku průmyslové revoluce. Na začátku 19. století zanikaly menší podniky, které se věnovaly výrobě pletenin. Důvodem byly finanční těžkosti, které mále podniky nemohly unést. Z tohoto důvodu začaly vznikat velké společnosti zabývající se výrobou pletených oděvů a doplňků. Nejznámějšími velkými společnostmi na území Anglie byly *I & R MORELY*, *NATHANIEL CORAH & SONS*. Tyto společnosti využívaly strojovou výrobu. Společnost *NATHANIEL CORAH & SONS* byla známa výrobou spodního prádla. Později firma zavedla výrobu svrchních oděvů, např. svetry, vesty, bundy jak pro dámy tak pány. Společnost *NATHANIEL CORAH & SONS* byla jedna z prvních, která zavedla reklamní magazín o svých výrobcích. [45]

Obr. 61 Článek zabývající se dětským pleteným oblečením, r. 1850 [8, s. 135].

Obr. 62 Nová kolekce pánského spodního prádla byla hotovena na nejnovějších pletacích strojích, r. 1888 [8, s. 135].

V průběhu 19. století velkou roly opět sehrály dámské punčochy. Ženy přišli tomuto dnes již dámskému doplňku na chuť. Punčochy se pletly převážně v bílé barvě, výjimečně se pletly i barevné punčochy např. v žlutých a oranžových odstínech. Později se punčochy zdobily technikou vyšívání, které se nacházela v partii nártu a kotníku. Zatímco si čeští měšťané oblíbili hedvábné a bavlněné punčochy tak na severském území se nosily převážně punčochy z vlny [40].

Obr. 63 Strojově pletená punčocha upletená z bavlny, r. 1818 [40, s. 177].

Vývoj a modernizace techniky a ekonomie v 19. století ovlivnila společenské normy. V tomto období bylo pravidlem, že muži pracovali a ženy se staraly o rodinu a domácnost. Nepracující ženy, které měly volný čas, se opět začaly vracet k

speciálním rukodělným úkonům, např. pletení. Dále k rozvoji ručního pletení přispěly ženské časopisy a magazíny věnované módě a technikám pletení, např. časopis Vogue. V časopise byl zajímavý údaj z výstavy z roku 1829, kdy firma Wunderlich a Petzold vystavovala strojově pletené šaty a spodní prádlo. Ruční pletení se začalo úzce specializovat na pletení krajek, např. na venkově se pletly krajkové šály, rukavice, čepce, ubrusy a dětské výbavičky [46].

Obr. 64 Pletené společenské dámské šaty empirového střihu, r. 1806 [40, s. 172].

Obr. 65 Dámská pelerína, r. 1830 [40, s. 193].

Obr. 66 Palečnice [40, s. 191].

Dalším významným faktorem ve vývoji pletenin bylo spodní prádlo. Spodní prádlo je jedním z nejmladších oděvů, které se začaly vyrábět. V Čechách již v roce 1876 byly upleteny známé pánské spodky, kterým se lidově říká „Jégrovky“. Pan Jäger si otevřel továrnu na pletení nedaleko Krásné Lípy. Zaměstnával mnoho pletařů, kteří pracovali na jednotlivých částech jégrovek ve svém obydlí. Adolf Gustav Jäger rozšířil sortiment o bezešvé dámské punčochy, pánské ponožky, dětské punčochy a mnoho dalších oděvů. Jeho firma přečkala i těžké časy 1. světové války.

2.6 Vývoj pletenin v 20 a 21. století

Dvacáté století přineslo velké změny v oděvním průmyslu, ale také změny ve výrobě a trendech u pleteniny. Za velké změny mohou doby bojů, např. 1. a 2. světová válka, které přinesly finanční krize a období strádání. V této moderní době se změnil pohled lidí na oděv. Především společnost přestala být tak uměřená a začala více experimentovat s oděvy a vznikly nové módní trendy. Móda dámského oblečení prodělala radikální změny. Oděvy se začaly zkracovat a tvarovat postavu. Změny se projevíly v technologiích, mechanizaci a v použitých materiálech. S rozvojem industrializace a ekonomické svobody lidé začali více utrácet za spotřební zboží, zároveň mladí lidé měli více času se věnovat volnočasovým aktivitám, např. sportu.

Na začátku 20. století se nosily punčochy, které měly na zadní straně nohy šev. Dále v letech 1914 -1918 výroba dámských punčoch zaznamenala útlum. Ženy v tomto období strádání nosily punčochy tmavé barvy.

Již raně v 20. století vznikaly po celém světě módní salony. V salonech pracovali návrháři, kteří svůj život zasvětili módě. Jedním z první známých návrhářů, který se prosadil ve světě pletenými oděvy, byl Jean Patou. Módní návrhář spojoval funkčnost a eleganci prostřednictvím sportovních oděvů, které hotovil pro mladou generaci. V letech 1919 a 1930 vytvořil nejznámější sportovní kolekce. Patou za dobu své existence vytvořil nepřeberné množství sportovních kolekcí. Nejznámější jsou jeho pletené kubistické svetry (geometrické vzory např. s pruhy, s čtverci), které měly jednoduché střihy, prodlužovaly siluetu nositelky. Známí návrhář uplatňoval jako ozdobný prvek svůj monogram, který zajímavě zakomponoval do oděvu. Patou se zaměřil především na odívání nového typu ženy, sportovní ženy. Navrhoval šaty na tenis, čepce a šály.

Obr. 67 Sportovní dámské šaty s plaveckou čepicí, r 1928[8, s. 24].

Obr. 68 Dámské zimní šaty, r. 1925[8, s. 24].

Obr. 69 Společenský pletený svetr s kubistickými prvky a jako doplněk pletena čepice, r. 1926 [8, s. 25].

Ve 20. letech 20. století se stala známou módní návrhářka Coco Chanel, která navrhovala oděvy z úpletových materiálů. Oděvy byly tvořeny v jednoduchém, pánském stylu.

Obr. 70 Dámské pletené šaty, r. 1928 [40, s. 23].

Obr. 71 Portrét návrhářky Coco Chanel [40, s. 22].

Další známá návrhářka, která v tomto období tvořila, byla Elsa Schiaparelli. Elsa se prosadila ve světě návrhářství kreativními modely. Navrhla svetry, které byly zdobeny pomocí falešné mašle či vázačky. S realizací Else pomáhala arménská pletačka [8].

Obr. 72 a 73 a 74. Pletené svetry od Elsy Schiapareilly zdobený falešnou vázačkou, r. 1927 [8, s. 27] [8, s. 26] [8, s. 27].

Dále se pletenina uplatnila ve výrobě spodního prádla. Podle historických záznamů bylo spodní prádlo v dřívějších dobách spojováno se špatnými mravy a se stářím. Dámské kalhotky jaké známe dnes, byly poprvé použity v roce 1928. Později se normy a konvence uvolnily, dámské spodní prádlo se stalo nedílnou součástí šatníku každé ženy i muže [79].

Důležitým mezníkem v punčochářském průmyslu bylo období 30. let. 20. století. Přišel nový módní trend zkracování dámských sukní a šatů. Zkracování dámských svrchních oděvů ve velké míře ovlivnil vzhled dámských punčoch. Velmi oblíbené byly barevné, vzorované dámské punčochy. Již v roce 1924 byla založena na českém území fabrika na výrobu punčoch, která byla známa nejdříve pod názvem J.Kunert & Söhne. Dnes známe tuto firmu pod názvem Elite. Dalším významným faktorem v rozvoji punčoch byl vynález nylonového vlákna. Ve 40. letech 20. století se začaly vyrábět Nylonky. Nylonky zaznamenaly velký úspěch. Později však přišla krize v punčochářském průmyslu během druhé světové války. Ta zapříčinila nedostatek nylonek a také zvýšení jejich ceny. Ženy z tohoto důvodu začaly nosit teplé, silné punčochy. Po 2. SV se opět rozjela výroba nylonek v takové míře, aby všechny zákaznice byly spokojené. Začátkem 50. let se začaly vyrábět bezešvé punčochy. V roce 1950 v České Lípě vznikla jedna z nejvýznamnějších firem na pletení punčoch a spodního prádla. Firma se jmenuje Bellinda. V 60. letech 20. století se začaly vyrábět punčocháče tak, jak je známe dnes - v tělových barvách. Později se začaly vyrábět samo držící punčochy[79].

Obr. 75 Fotografie byla pořízena ve 40 - 50. letech, když byl nedostatek nylonek. Ženy malovaly na zadní stranu nohy černou čáru, která měla připomínat šev na punčoše [47].

V polovině 20. století zaznamenala velký rozvoj dámská a pánská móda plavek. Ženy odhodily stud a střih plavek se radikálně změnil (začalo se používat méně látky na výrobu plavek). Ženy chtěly vypadat při koupání a opalování svůdně.

Obr. 76 Dámské plavky od módního návrháře Rudi Gernreicho, r. 1964 [8, s. 47].

Obr. 77 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 29].

Obr. 78 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 29].

Obr. 79 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 28].

Nejdříve se vyráběly plavky jednodílné a později dvoudílné plavky. Hlavními představiteli, kteří odstartovali módu plavek jsou Louis Rearda a návrhář Jacques Heim. Dalším představitelem plavek je Piscine Molitor, který nazval své plavky jako „Bikiny“. Plavky jsou ušity z úpletu (plavkoviny) ze syntetických materiálů (především z polyamidu a různých příměsí). Plavky v 60. letech proslavili filmové hvězdy. Móda plavek se neustále obměňuje. Z těchto důvodů je známo mnoho různých stříhových variant plavek, které jsou rozdílné barevností, vzory a ozdobnými prvky (kamínky a flitry). Technologie se neustále vyvíjí, vylepšují se materiály a užitkové vlastnosti materiálu, ze kterých jsou vyrobeny plavky. V 70. letech 20. století zaznamenala pletená móda velké ohlasy, mohla za to francouzská návrhářka Sonia Rykielová. Modely Sonia Rykiel jsou společenské, nápadité ale především pohodlné. Sonia tvoří pletené modely i dnes. Její kolekce jsou rozšířeny o sortiment dětských oděvů.

Obr. 80 a 81 a 82 Ukázka pletených oděvů od S. Rykiel [8, s. 49], [8, s. 49], [8, s. 49].

Dále v 80. letech se staly velkým trendem dětské punčochy. Punčochy byly nejdříve vlněné a později se vyráběly z krepovaného silonu. Punčocháče byly vyráběny v základních barvách bílá hnědá. Později se vyráběly ve všech odstínech a také s dětskými motivy a vzory. Ke konci 20. století se začaly vyrábět jedny z prvních kompresních punčoch. Kompresní punčochy se využívají především v lékařství. Punčochy zajišťují snižování tlaku ve spodní části končetiny. Na začátku 21. století se začali vyrábět a vyrábějí dámské punčochy a legíny se vzory např. rostlinnými, ornamentálními, kontrastními atd.

Obr. 83 a 84 Ukázka dámských punčoch s geometrickými vzory [vlastní zdroj].

Nové tisíciletí přineslo nový pohled jak se dívat na pleteninu. V tomto století se klade důraz na základní komponenty, které utváří pleteninu. Vědci vymýšlí speciální vlákna, příze, ze kterých se pletou nebo tkají Smart textilie. Zaměřuje se dále pozornost na tloušťku materiálu, která je na úrovni atomární. Z těchto důvodů se začaly vylepšovat fyzikální, mechanické a komfortní vlastnosti pleteniny. Pletenina se dnes využívá v mnoha odvětvích, např. medicínském, inženýrském, zemědělském, potravinářském atd. Technika pletení a samotná pletenina se stala v 21. století dobře dostupnou pro běžného člověka. Za rozšíření a dostupnost může rozvoj internetu, reklamy, tiskových magazínů, které umožnily přístup k této technice nejen lidem v oboru, ale široké veřejnosti (jako dříve techniku pletení znal pouze mistr pletař a jeho uční). Nejvíce se však pletenina používá při výrobě oděvu. Dnes je nepřeberné množství oděvů, které je zhotoveno z pleteniny a úpletu od spodního prádla až po saka, kabáty atd. Z pleteniny se vyrábí např. sportovní, společenské, vycházkové oděvy.

Obr. 85 Dámský pletený svetr z kolekce Stelly McCartney [48].

Obr. 86 Dámský svetr zdobený různými variantami vzorů [49].

Obr. 87 Dámský svetr od Vanessy Bruno [50].

Obr. 88 Dámské šaty od Sonia Rykiel z kolekce zima 2013 [51].

Obr. 89 Dámské šaty od firmy Max Mara kolekce zima 2013-2014 [53].

Obr. 90 Dámské šaty od Les Copains [53].

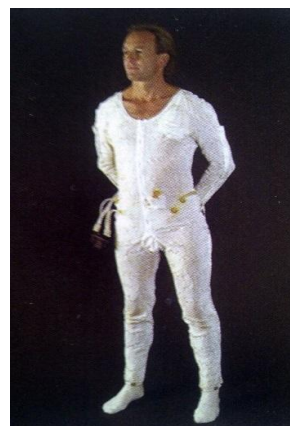
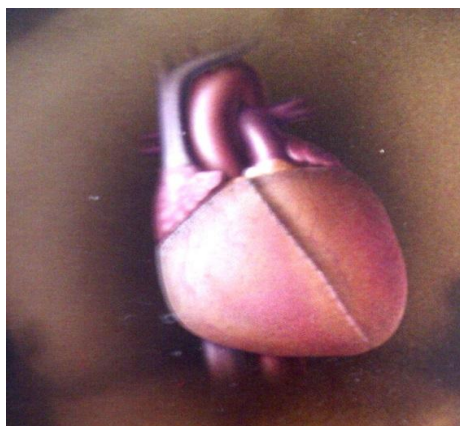

Obr. 91a 92 a 93 a 94 Dámské vzorované punčochy [54].

V 21. století lze z pleteniny vytvořit např. umělecká díla, speciální vysoce funkční pletené oděvy, extravagantní pletené modely. Jak již jsem zmínila z pleteniny lze vytvořit výtvarné objekty, které nezdobí jen lidské tělo, ale i stromy, sloupy, lavičky (běžné předměty v prostoru) atd. Mezi nejzajímavější a nejnápaditější umělecká díla 21. století patří např. opletené sloupy na Čechově mostě v Praze nebo opletené lampy v Texasu. Za touto technikou oplétání různých předmětů, stojí skupiny známých a neznámých autorů (mladých lidí). Cílem této výtvarné techniky je oživení chladných koutů měst a zkrášlení městského prostranství. Tento druh výtvarné techniky je znám pod názvem *guerilla knitting* v překladu je to partyzánské pletení. Pouliční pletení je známé v Anglii, Německu, Americe i České republice. Technika oplétání běžných předmětů se objevila na začátku 21. století a stává se čím dál tím více oblíbenou [55].

Obr. 95 a 96 Obrázek ukazující techniku oplétání [55] [55].

Obr. 97 Váček z osnovní pleteniny je používán jako podpora kardiovaskulárního systému, na institutu v USA, r. 2004 [8, s. 140].

Obr. 98 Pletené kombiné, které má ochlazovat tělo a monitorovat, bylo navrženo pro kosmonauty v NASA [8, s. 141].

Obr. 99 a 100 Kolekci pleteného nábytku vytvořila Nizozemská designérka [56] a [56].

Obr. 101 a 102 a 103 Modely od módní návrhářky Sandry Backlund. Sandra při navrhování pletených modelů se inspirovala sochařstvím [57] a [57] a [57].

Pletenina prošla radikálními změnami, které ovlivnily její využití. Pletenina se stala pro nás běžnou textilií, kterou většina lidí používá každý den. Přes velkou modernizaci materiálů a technologií se návrháři stále při vzorování inspiřují v minulosti.

3. Historie vzoru a vzorování

Ve 3. kapitole se zabývám historickým vývojem vzoru a vzorováním od středověku až po 21. století. V této kapitole se zaměřuji na vizuální vzhled vzoru, který se v jednotlivých vývojových etapách lišil. Však je patrné, že vzory na textiliích se neustále opakují a inovují. Dále se ve 3. kapitole zaměřuji na jednotlivé techniky vzorování a jejich principy.

3.1 Historie vzorování textilií

Podkapitola pojednává o vývoji vzorování, které prošlo od dob starověku radikálními změnami. Již od nepaměti se lidé chtěli zkrášlovat prostřednictvím oděvu. Z těchto důvodů lidé vymýšleli různé nástroje a techniky, aby mohli textilie vzorovat. Vzorováním lze vytvořit charakteristický, estetický vzhled textilie.

Vzor na textilii může vzniknout v průběhu výroby textilie, např. tkáním, pletením. Vzor je vytvořen pomocí vazby. Hlavními principy, které ovlivňují vzorování, jsou materiál, technické prostředky a technologické podmínky. Postupem času se technické prostředky zdokonalovaly, stávaly se produktivnějšími, výkonnějšími, ekonomičtějšími a ekologičtějšími. Důležité je, aby desinatér při vzorování respektoval základní vlastnosti materiálu a vlastnosti technických prostředků, např. tkacího stroje. Lze textilii (pletenu, tkaninu) vzorovat dodatečně mnoha způsoby, např. potiskováním, vyšíváním a jejich kombinacemi. Vzor textilie je utvářen z mnoha celků, např. motivů, které se ustavičně opakují. Podstatným faktorem je rytmus, barva.

Historie vzorování prostřednictvím techniky vyšívání

Technika vyšívání byla známa ve středověku. O tuto techniku vzorování se zajímala jako první Čínská říše. Čínská výšivka má dlouholetou tradici. Vzorování výšivky ovlivňovaly tyto faktory: podkladový materiál (vazba tkaniny), výběr vyšívacích nití, způsob zvolení techniky vyšívání (zvolení stehu), regionální styl. Před samotným vyšíváním se nejprve musel zvolit způsob, jak se vybraný vzor zaznamená na tkaninu. Jedna z technik vzorování výšivky spočívala v počítání nití podkladové tkaniny

[126]. Tuto techniku ovlivňoval materiál, ze kterého byla hotovena podkladová tkanina. Ve středověku se vyšívalo především na tkaniny v plátňové vazbě. Další princip vzorování výšivky spočíval v tom, že se na textilií předkreslil vzor a ten se poté vyšil např. pomocí stehování. Princip stehování spočíval v tom, že se nejprve vzor namaloval na papír, ten se přiložil na tkaninu a předšil volným stehem. Po odtržení papíru se vzor dále zpracovával. Pomocí rozpustné tužky, barevného prášku, krejčovského papíru či přenesením vzoru pomocí tlaku a tepla (dříve se používaly žhavé želízka dnes za pomoci žehličky.) [128].

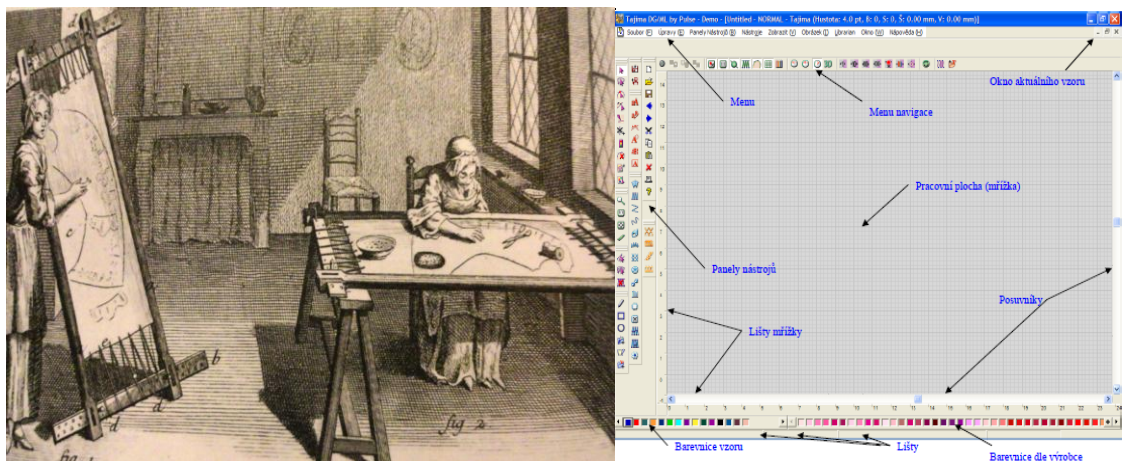
„V Číně se vzorovaly hedvábné textilie např. řetízkovým stehem, plným stehem. Na textilie se nejprve vyšívaly motivy geometrické později zvířecí a rostlinné. O pár století dále vznikly speciální vyšívací dílny, kde vznikaly velice náročné vyšívané vzory. Technika vyšívání byla velmi oblíbená a zlidověla. Z těchto důvodů ženy i muži zdobili své oděvy doma. Vznikaly sborníky se vzory, které si ženy mohly koupit od podomních obchodníků“ [126].

Obr. 104 Ukázka detailu čínské výšivky, r. 300 př.nl. [44s. 133].

Obr. 105 a 106 Ukázka výšivek pocházejících z Velké Británie, 18. století. [44, s. 31] a [44, s. 31].

Na území Evropy se technika vzorování výšivkou stala oblíbenou především v období renesance. Renesanční oděvy se přizdobovaly technikou výšivky. Nejčastěji se výšivkou zdobily lemy rukávů, výstřihy. V renesanci se používaly k vyšívání zlaté, stříbrné nitě či se do výšivek zakomponovaly drahokamy, korálky. V renesanci vznikla obdoba koráلكové výšivky, která je známa v 19. století. V 17. a 18. století se vyšívání ujalo na venkovech, kde se technikou vyšívání zdobily lidové kroje. [126]

Obr. 107 Skica dvou žen jak vyšívají z 18. století [44, s. 32].

Obr 108 Ukázka počítačového programu TAJIMA DG/ML by Pulse – Pracovní plocha [58, s. 26].

Na začátku 19. století se přecházelo od ručního vyšívání ke strojovému. Vznikl první vyšívací stroj, který vyšil požadovaný motiv podle speciální, děrované pásky, kde byl vzor vyznačen, poté se páska vložila do mechanického zařízení stroje. Koncem 20. století se uplatnila robotizace a počítačové programování. CAD/CAM systém se využívá ve strojním vyšívání. Byl vytvořen např. program TAJIMA, kde si desinátor nejprve navrhnul vzhled výšivky, např. v programu Adobe Photoshop, a poté si navolil daný steh z databáze stehů. Poté veškeré informace o výšivce (délku, šířku stehu, barvu stehu atd.) nahrál na disketu, kterou vložil do vyšívacího stroje.

Historie vzorování textilií pomocí Tisku

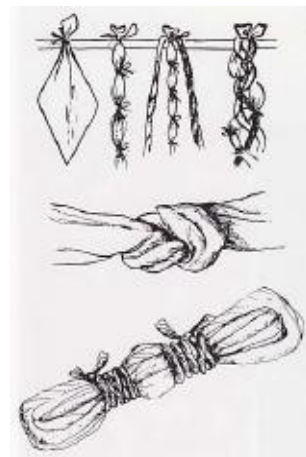
Jedna z prvních primitivních technik vzorování vznikla ve starověku. Textilie se zdobily pomocí barvení a potiskování. Starověké národy zdobily textilie pestrými vzory prostřednictvím lokálního obarvování nebo ručně nanášely barvivo na textilii. Důkazem je fragment pomalované a potištěné tkaniny, který byl objeven v hrobce faraona Thuthmose III. Podle archeologů se fragment datuje asi do roku 1400 př. nl. Zprvu tiskací formy obsahovaly jednoduché malé geometrické vzory.[127]

Postupem času se technika potiskování zdokonalovala. „Další dekorativní technikou vzorování textilií se stala vázaná batika známá také jako plangi. Vázané batikování praktikovali Inkové, již před dvěma tisíci lety. Dále se batikovalo voskovou rezervou nebo se uvazovaly kamínky do textilie nebo se použila technika šitého

batikování. Technika batikování spočívá v částečném obarvení textilií, kde se po zásahu např. vosku, či provázku vytvoří geometrické vzory nebo barevné stínování. Ve starověku se pro techniku batikování voskem používal nástroj Tjan-tingu (speciální batikovací nástroj se skládal z měděné nádoby na vosk a bambusové násadky)“ [59, s. 3].

Obr. 109 Ukázka vzorování Yogyakartské tradiční batiky [59, s. 2].

Obr. 110 Ukázka principů vyvazované techniky batikování [60, s. 41].

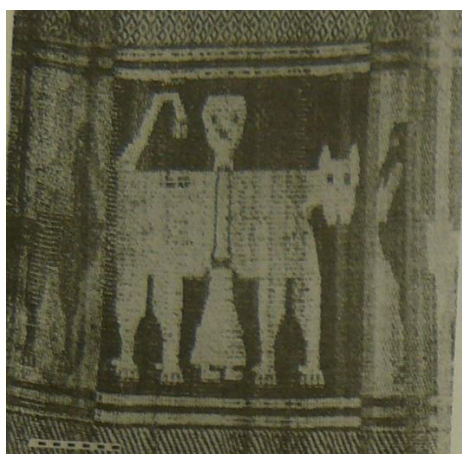
Další známou ruční technikou tisku byl rezervový tisk. „Indie byla dalším centrem, kde se hojně vzorovalo pomocí techniky rezervového tisku. Princip rezervového tisku spočíval v tom, aby se zabránilo (mechanicky nebo chemicky) obarvení vybraných míst pomocí záměrného nanesení rezervy na textilií. Mechanické rezervy lze dosáhnout např. metodou podvazu, metodou voskem (nejprve se nanese na textilií rezerva z vosku do daného vzoru a poté se textilie obarví a nakonec se odstraní rezerva z vosku.)“ [127, s.2]. Později vznikla technika potiskování Leptem. „Princip leptového tisku spočívá v tom, že na obarvenou textilií se nanese dle zásad leptací pasta, pomocí které proběhnou chemické reakce, které rozloží základní barvu na místech, kde byla použita leptací pasta. Bílý lept vzniká touto technikou. Již ve středověku na území Dálného východu byla známa technika vzorování textilií sítotiskem. Číňané a Japonci byli jedni z prvních, kteří si vytvářeli šablony z papíru, které se přikládali na textilií a na šablonu se štětcem nanasla barva.“ [127, s. 2]. „Na začátku 19. století se technika vzorování sítotiskem stala známá i na území západního světa. Jedná se o techniku tisku, založenou na protlačování barvy průchodnými místy šablony, která se přikládá přímo na potiskovaný předmět. Šablona je tvořena velmi jemnou síťovinou (z textilního, kovového nebo syntetického vlákna), napnutou na dřevěný nebo kovový rám. Vzor je

tvořen mechanickou rezervou – lakem, papírem atd. Barva je protlačována propustnými místy šablony tzv. stěrkou. Sítotisk je určený pro potisk rovných nebo plynule zakřivených ploch. Rozeznáváme dva druhy sítotisku plošný a rotační. Výhodou sítotisku je, že lze potisknout textilii více barvami.“ [127, s. 7]

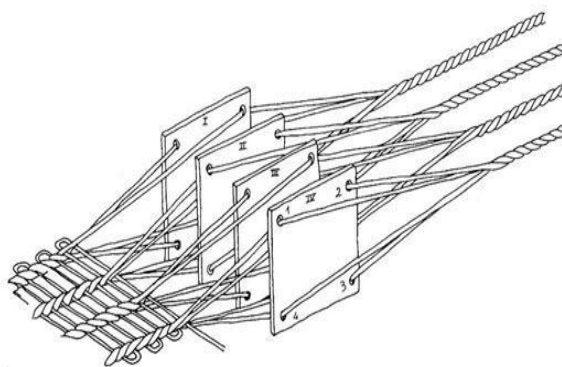
„Technika počítačového vzorování je nejnovější metoda jak zdobit textilii. V roce 1958 byl patentován sublimační tisk (přenosový tisk). Tato technika vzorování spočívá v tom, že se nejprve vytvořil grafický vzor a ten se vytiskl na přenosový papír. Vzor z přenosového papíru se přenesl na textilií prostřednictvím sublimace disperzních barviv za pomoci tepla (180 - 220°C), tlaku. Disperzní barvivo proniká do textilie. Sublimační tisk se používá u graficky náročných vzorů a textilií, které se klasickými způsoby tisku špatně potiskují, např. pletenin z polyesterového materiálu.“ [127, s. 8]

Historie vzorování prostřednictvím techniky tkaní

Tkanina se vzorovala již v době pravěku v neolitu, kdy existovaly primitivní vertikální stavy. Pro vytvoření vzoru se v této době využívalo barevné záměny nití. S příchodem podnožkových stavů (asi 2. století př.nl.) se tkaly jednoduché základní vazby plátňová a keprová. „Ve 2. století př.nl. se používala technika tkaní na karetech, která umožňovala a stále umožňuje značnou rozmanitost vzorů. Ta je dána barevností osnovy a počtem variací otáčení karetek. Točíme-li celým blokem karetek na jednu stranu, jsou ve struktuře tkaniny všechny nitě postaveny jedním směrem, točíme-li každou polovinou na jinou stranu, jsou nitě navzájem šikmo a uprostřed se vytváří řetízek. Pokud otáčíme každou karetkou na jinou stranu vznikají řetízky. Vzorováním na karetkách lze vytvářet složité figurální, zvířecí či rostlinné motivy. Touto technikou se tkaly popruhy, pásy, kabely atd.“ [62, s. 11].

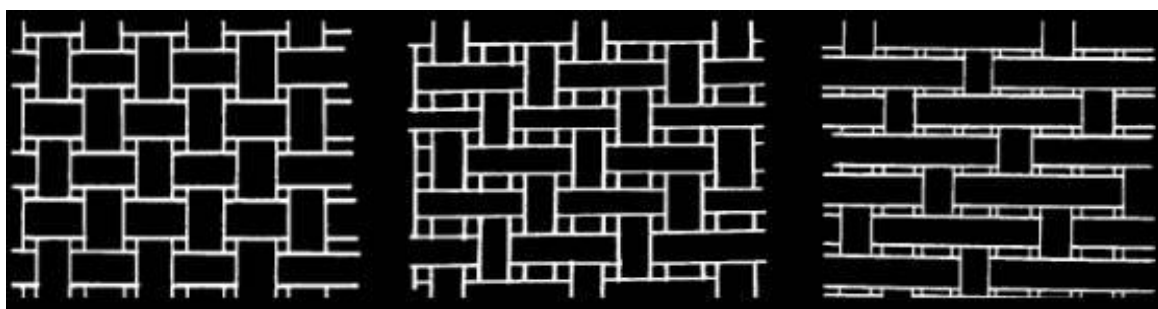

Obr. 111 Ukázka tkaniny tkané na karetkách v Habeši v letech 1600 – 1800 [63, s. 139].

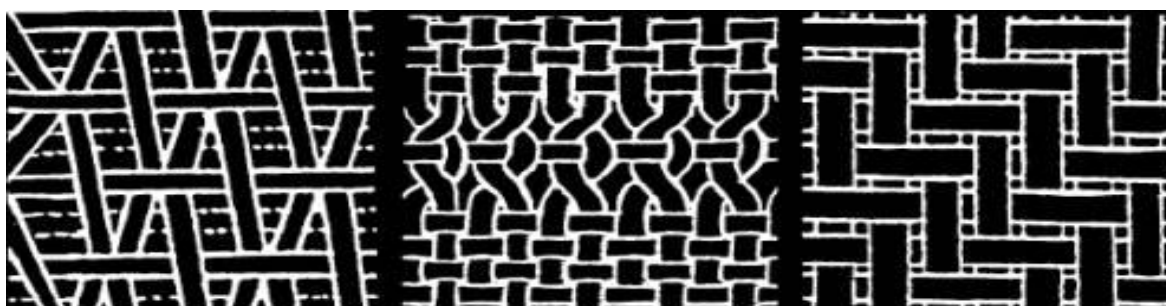

Obr. 112 Ukázka principu tkaní na karetkách [62, s. 9].

V 11. století se používala často vazba plátnová a keprová. Byly známe tyto odvozeniny vazeb např. ryps, lancé, bošé, perlinka, cirkas aj.[64]

Obr. 113 Ukázka vazeb, které se používaly na území velkomoravské říše (plátnová, keprová a atlasová.) [64].

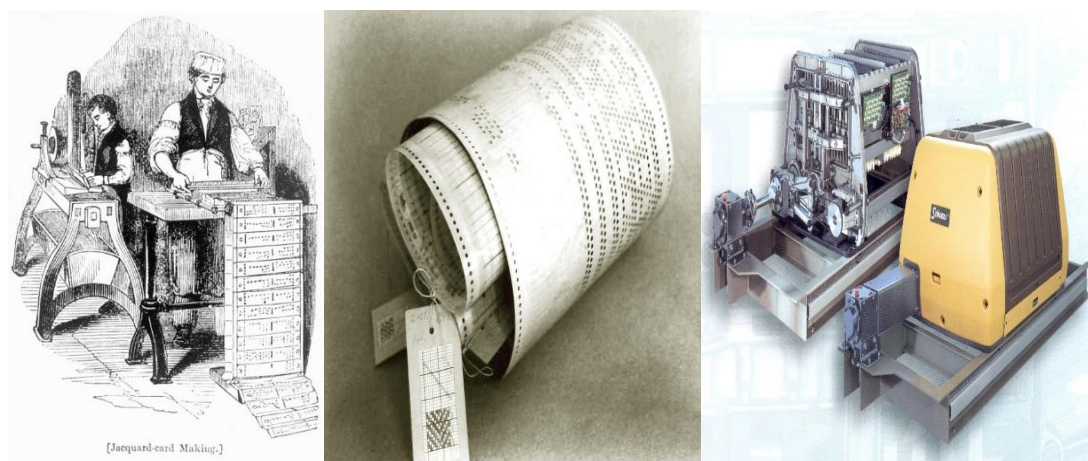

Obr. 114 Ukázka druhů vazeb velkomoravských látek. Dvouútková vazba, plátnová vazba s perlinkou [64].

Dalším oblíbeným nástrojem byl tkací rám, který umožňoval a stále umožňuje široké možnosti vzorování. Vzoruje se pomocí útku většinou v plátnové vazbě. Útkovou

přízi lze přerušit, vrátit nebo zaměňovat např. barevností nebo typem. Lze vzorovat pomocí osnovních nití [62].

Rok 1805 přinesl velké změny, kdy vynálezce J. M. Jacquard vynalezl žakárový stroj. J. M. Jacquard spojil hranice mezi ručním a strojovým tkaním. Žakárový tkací stroj vytvářel dekorativnější vzory prostřednictvím dřevěných karet, na kterých jsou vytlučeny dírky podle požadované vazby. Dírka v kartě udává pokyn pro jehly, které zapínají a vypínají platiny, které uvedou do pohybu požadované nitěnky, které se zvednou a vytvoří prošlup. S příchodem dokonalejších tkacích strojů bylo důležité, aby se tkalcovská vazba zaznamenala na vzornicový papír a vytvořila se technická vzornice tkaniny, která udává data pro tkací stroj [122].

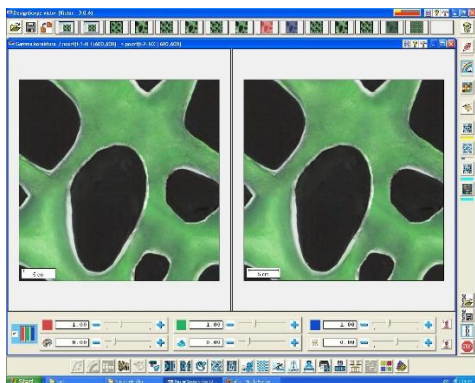

Obr. 115 Na obrázku je zobrazen tkadlec při vytloukání vazby [28, s. 24].

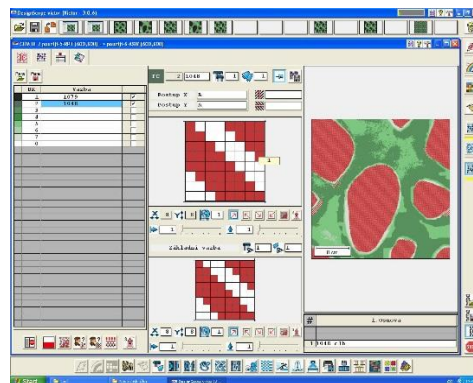
Obr. 116 Ukázka papírového pásu, kde jsou podle vazby vytlučené dírky [28, s. 3].

Obr. 117 Ukázka elektronického prošlupního zařízení [28, s. 24].

Koncem 20. století se začalo uplatňovat počítačové vzorování (u žakarových tkanin a listových tkanin) pomocí CAD systémů. CAD systémy umožnily zpracování výtvarného návrhu vzoru až po vizualizaci hotové tkaniny ve 2D nebo 3D podobě. Počítačová podpora pro vzorování systému CAD umožňují rychlejší a snadnější zpracování vzorů.

Obr. 118 Ukázka CAD systému žakárských tkanin korekce barev vzoru [vlastní zdroj].

Obr. 119 Ukázka CAD systému vazební zpracování návrhu [vlastní zdroj].

3.2 Historie textilních vzorů

Historie textilních vzorů se utvářela po tisíce let a vývoj neustále pokračuje. Vznikají stále nové a nové vzory. Přesto některé vzory se neustále opakují (např. pruhovaný vzor) nebo inovují či stylizují. Lidé všech národností a etnik si chtěli již od nepaměti zkrášlovat oděv prostřednictvím různých technik, kterými lze vytvářet vzory. V různých vývojových etapách lidstva se vzorům, motivům a barvám přiřazovala zvláštní symbolika, která byla spjata s tradicemi daného kmene či národu.

Pravěké oděvy obsahovaly jednoduché geometrické vzory. V době paleolitu byla známá civilizace Magdaleninu, která zdobila oděv stylizovanými vzory koně. Dále na území Ukrajiny v Mezině byly nalezeny předměty a oděvy zdobené meandrovým vzorem, který různě kombinovaly s dalšími geometrickými motivy. Později v Egyptské civilizaci se zdobily oděvy převážně geometrickými vzory, např. klikatky, meandru, trojúhelníků a vlnovek. Geometrické vzory byly řazeny vedle sebe a tvořily souvislý pás kolem výstřihů, rukávů a dolního kraje oděvu. Podle archeologických poznatků se vzory v této době spíše tiskly na textilii. Již v 6. století se na území Íránu tkaly textilie, které historici nazývají Sassabian tkaniny. Tyto textilie jsou typické heraldickými, zvířecími vzory [68].

Obr. 120 Ukázka pravěkých vzorů – pruhů, klikatky převážně červené barvy [65].

Obr. 121 Ukázka lovce sobů [65].

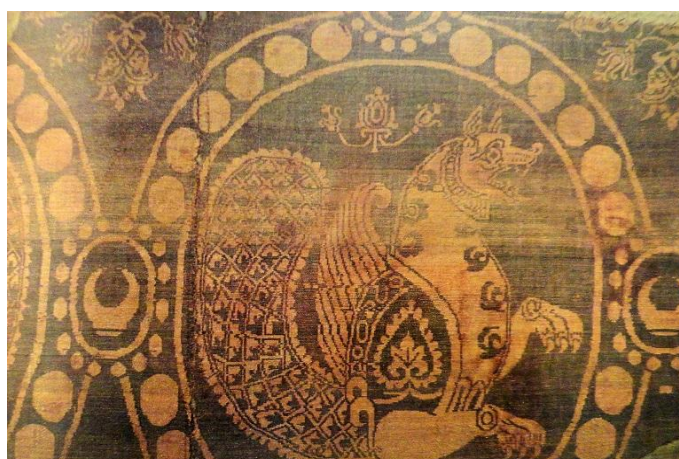
Obr. 122 Koptská tapiserie se vzorem květin 5 - 6. stol. nl. [60, s. 9].

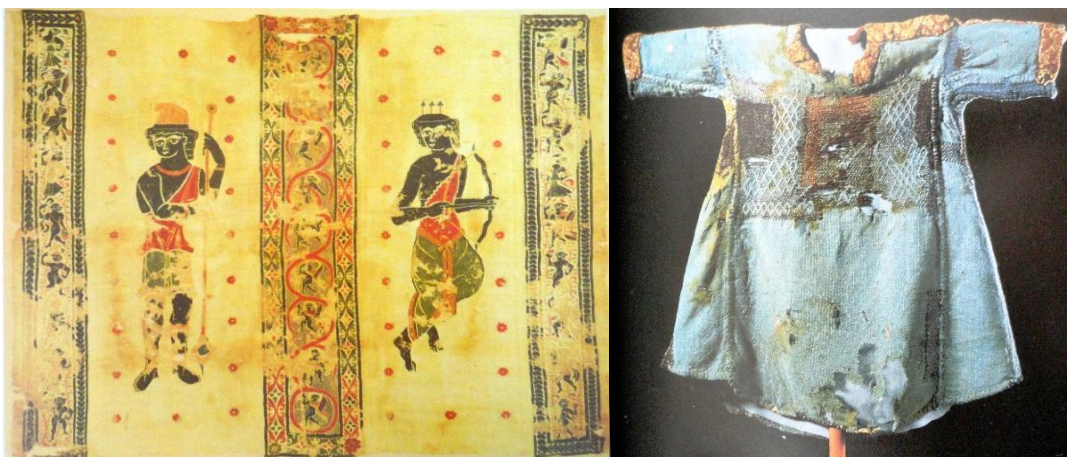
Obr. 123 Ukázka egyptských vzorů – nástěnná malba [44, s. 54].

Obr. 124 Hedvábná Sassanian textilie se vzorem beránka z 6.stol, [44, s. 69].

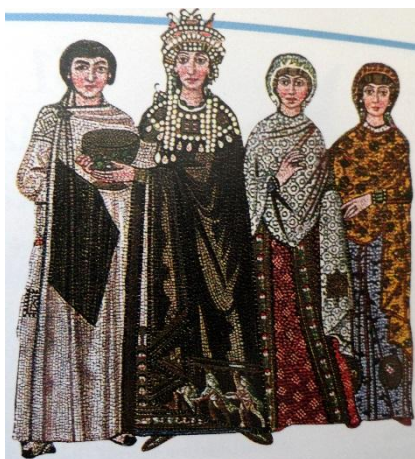

Obr. 125 Hedvábná Sassanian textilie se vzorem *senmurv* z 6.stol, [44, s. 69].

Obr. 126 Figurální vzor byl nalezen na tapiserii v Egyptě asi v 5 stol. [44, s. 63].

Obr. 127 Již v 9. století se tkal vzor kosočtverce, důkazem je dětská tunika pocházející z Egypta [44, s. 61].

Obr. 128 Ukázka byzantských vzorů - mozaika z kostela v Raveně [66, s. 110].

Obr. 129 Ukázka detailu vzoru anděla vytkaného zlatými nitěmi, r. 1200 n.l. [60, s. 15].

Další civilizací, která vytvářela náročné dekorativní vzory na textiliích, byla Byzance. Textilie z Byzance byly zdobené ústředními dvěma typy vzorů. První typ vzoru obsahoval náměty figurální a zvířecí. Obvyklým dekorem byla postava se lvem či býkem. Textilie byly především zdobeny motivy bájných zvířat, např. okřídleným koněm (Pegasem) nebo postavou řeckých mýtů, která vypadala zčásti jako žena a z té druhé jako had. Dále mezi oblíbené zvířecí postavy patřil gryf. Gryf byl zvláštní tvor, který měl hlavu orla a křídla a tělo lva. Nezobrazovala se jen bájná zvířata ale i cizokrajná zvěř např. velbloudi, ptáci, sloni a veškeré kočkovité šelmy. Ve 3. – 4. století se textilie zdobily výjevy mytologickými, antickými a později náboženskými, např.

Adam a Eva, Abrahám. Figurální zobrazení přestalo být perspektivní a obrysy byly obtahovány. Používaly se pestré kombinace barevných přízí. Druhý typ vzoru tvořily rostlinné náměty, které byly v této době velmi žádané. [67]

Barevnost těchto vzorů byla nenáročná. Byzancké vzory byly tkány nebo tištěny celoplošně na tkaninu. V 6. – 9. století se začaly uplatňovat přírodní motivy a geometrické motivy s velkou barevností. Vznikl nový orientální dekor nazvaný jako „koptský styl“, vyznačoval se mnoha zdobnými prvky rostlinnými květy, úponky a listy, geometrickými prvky, např. kruhy, čtverci, vlnami a pletencem [67, s. 14].

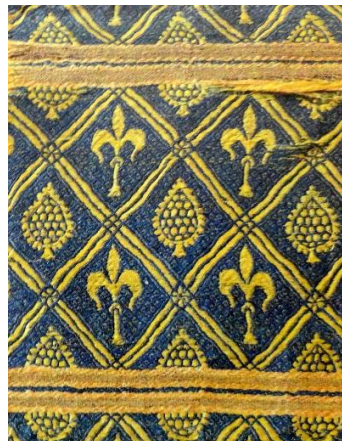
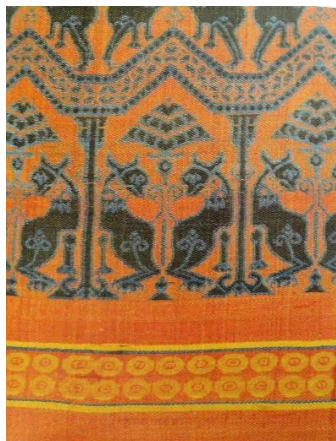
Obr. 130 Ukázka vzorované tkaniny rostlinným a zvířecím motivem. Tkanina byla tkána na území Byzantské říše, 10. století.[44, s. 78].

Obr. 131 Ukázka detailu hedvábného roucha Arcibiskupa Willlgs z Mohuč, 10-11. století. [44, s. 79].

Obr. 132 Ukázka hedvábné, Byzantské textilie s kruhovým vzorem s motivem slona, 11. století [44, s. 78].

Na přelomu 10. - 11. století v období Karolínském a Otonském, vznikaly cechy, kde se vyráběly krajky, dekorativní výšivky s geometrickými motivy. Karolínské a Otonské období se vyznačovalo rozvojem ilustrací knih, které inspirovalo tkalce, pletaře a barvíře v námětech pro vzorování textilií. „Dále se uplatnil tzv. medailónový vzor, který se vyznačoval řazením figur a zvířat do okruhových terčů v horizontálních nebo vertikálních pásích.“ [67, s. 16]. V období gotickém vznikla celá řada specializovaných textilních cechů, např. postřihovačů, kráječů, vývozců a dovozců textilních materiálů. Textilie se zdobily vzory z Itálie, orientu, Byzance. Převážně se však textilie dovážely.

Oblíbenými tkaninami se stalo vlněné sukno a brokát, který byl zdoben zvířecími motivy, např. vodních ptáků. Dále se uplatňovala stylizace architektonických prvků, např. rozet [67].

Obr. 133 Ukázka fragmentu tkaniny se zvířecími motivy a pásové řazení. Pocházející ze Španělska z 12. století [44, s. 177].

Obr. 134 Ukázka Fragmentu hedvábné tkaniny s heraldickými motivy. Známá jako *aresta* se používala jako dekorační tkanina v hrobkách Španělských [44, s. 177].

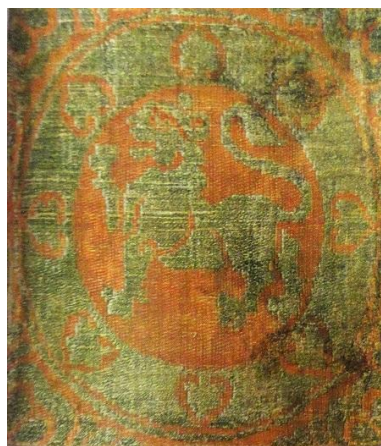
Obr. 135 Ukázka detailu hedvábného lampasu ze zlatých nití s gotickými prvky, obsahující Arabské nápisy [40, s. 179].

Ve 14. století byl známý vzor, kterému se říkalo kolč. Vzor byl tvořen pruhy bílé a modré příze. Vzor kolč se tkal v plátnové vazbě na území Čech [68]. Příchod renesance přinesl mnoho změn. V renesanci se začala rozvíjet manufakturní výroba textilií. Výroba textilií se zaměřila na zpracování hedvábí, ze kterého se tkaly samety, sametový brokát nebo luxusní damašky, na území Itálie. Výsadní postavení ve výrobě

tkanin měla také Francie. Mohl za to vynálezce, desinatér C. Dagon, který se proslavil výrobou tkacího stavu, který umožňoval tkát barevné vzory větších rozměrů. Dále se proslavil výrobou saténu s květinovými vzory, které byly prošívány zlatými a stříbrnými nitěmi. Hedvábné textilie byly zdobeny motivem rostlinným např. květin, tulipánu, granátovým jablkem, a rozetami. „Ve Španělsku byl tento motiv doplněn ještě motivy maurskými“ [67, s. 24]. Ústředním vzorem bylo granátové jablko, které symbolizovalo štědrost a majestátnost. Vzor byl tkán většinou ze zlaté a temné červené příze. Renesanční vzory byly ovlivněny antickými prvky.

Obr. 136 Ukázka fragmentu zeleného brokátu. Z Itálie ze 14. století [44, s. 168].

Obr. 137 Ukázka ornátu z 15. století [44, s. 168].

Obr. 138 Ukázka benátského brokátu s motivem lva a rondelu, 13. století [44, s. 167].

Období baroka přineslo v odívání přemrštěnou zdobnost a monumentálnost. Ženy v 16. století nosily šaty z textilních materiálů, které byly drahé, honosné, pastelové barvy. Tyto textilie byly vyšívány a prošívány zlatými nitěmi nebo se na textilní

materiál aplikovaly drahé kameny a perly. Tradičními zdobnými vzory se staly penízky, okřídlení andílci, květy rostlin, jablíčka a hrozny. V období rokoka se používaly transparentní materiály, např. mušelín, taft. „Oblíbený byl tzv. moaré efekt. Vzory na textiliích byly umisťovány celoplošně. Vzory se mezi sebou úmyslně křížily, aby vytvářely složité geometrické obrazce. V rokoku se začaly vyrábět textilie, které se používaly na ozdobu interiéru. Dekorační tkaniny dodávaly jednotnost veškerého nábytku a zařízení v interiéru. Dekorační textilie byly často zdobeny výšivkami květů. Dále v Rokoku vznikly jedny z prvních tkalcovských a pletařských vzorníků s předlohami. Ve vzornících se nacházely tyto motivy: růže, kosatec, lilie, tulipány, anemonky, jablka, hrozný, švestky, angrešt, jasmín, koší ouško atd.“ [67, s. 29] „Na konci období rokoka vznikly série tapiserií v indicko-čínském stylu, v Abussonu a Bruselu byly tkány koberce, na nichž dochází k spojení křesťanské mytologie s čínskými motivy.“ [67, s. 30] Dalším obdobím byl klasicismus, který čerpal inspiraci v antickém období. Používaly se jemné průsvitné materiály, které se ozdobovaly krajkou, výšivkou. Mezi oblíbené motivy stále patří rostlinné, figurální a geometrické. Textilie v době Empíru a Biedermayeru byly ovlivněny napoleonskými válkami. „Na textiliích byly využity prvky pompejské malby, např. drobné kvítky tvoří základ košům s květinami nebo oválným, kruhovým nebo kosočtvercovým medailonům s ptáky, motýly a vázami“ [67, s. 32]. Barevnost textilních materiálů byla výrazná, např. černá, modrá žlutá.

Obr. 139 Ukázka interiéru ve Francii v 18. století [44, s. 175].

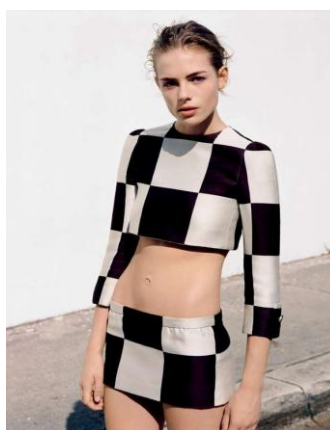
Obr. 140 Ukázka brokátu s motivem zeleně, r. 1730 – 1740.[44, s. 183].

Obr. 141 Ukázka brokátu se vzorem květů na moaré podkladu, r. 1750. [44, s. 180].

Obr. 142 Ukázka brokátu s meandrujícími vzory, r. 1740- 60 [44, s. 183].

V období secese byly textilie zdobeny motivem rostlinným. V tomto období se tkaly tkaniny s jemným nenápadným vzorem v základní barvě. Hlavním představitelem, který se vyznačoval organickými vzory, byl Alfons Mucha, který navrhoval divadelní i civilní kostýmy např. herečce Sarah Bernhardtové. Po ukončení druhé světové války byl velký zájem o textilie, které byly zdobeny barvami a vzory státních vlajek, např. velkým hitem byli v Americe šaty a trička s národní vlajkou. V 60. letech 20. století se desén textilií vyznačuje vysokou barevností a kombinací různých výtvarných motivů a to především motivem květu. V polovině 20. století se začaly uplatňovat ve výrobě textilií netradiční materiály. V 60. letech byl známý módní návrhář Paco Rabanne, který navrhoval dámské šaty se vzorem kruhů z kovových plíšků a papíru.

Obr. 143 Ukázka šatů s geometrickými vzory 60. léta 20. stol.[69].

Obr. 144 Ukázka dámského kompletu z 60 let 20. století [70].

Obr. 145 Ukázka transparentních geometrických oděvů 60. léta [71].

V 60. – 70. letech 20. století byl oblíbeným motivem např. puntík, kostka, pruhy, rybí kost. V 70. letech 20. století byl oblíbený styl Hippie, který se vyznačoval abstraktními, barevnými vzory, tvořené technikou batikování. V 70. letech 20. století se na diskotéky nosily oděvy, které byly fluorescenční s exotickými vzory. V 21. století se uplatňují nenápadné vzory, tón v tonu nebo také kontrastní, barevné vzory. Velkým trendem se staly v roce 2008 africké vzory. Aktuálními vzory na sezonu jaro/léto 2013/2014 by měli být indiánské a etno vzory.

Obr. 146 a 147 Africké vzory z kolekce Aftocentric jaro/léto 2012 [72].

3.3 Teoretické pojmy z problematiky vzorování (ornament, dekor apod.)

Ornament

„Lze definovat jako lineární, plošnou nebo plastickou výzdobu vytvořenou rytmickým, symetrickým a proporčním opakováním abstraktních nebo stylizovaných prvků, článků nebo motivů. Ornamentem jsou také prvky, motivy nebo články navzájem spojené určitou rytmikou, která může být proporční, symetrická, a ve své formě rozmanitě pojatou souvislostí, vytvářející plošné, plastické nebo lineární systémy.“ [73, s. 5]

Dekor

„Je ve vztahu k ornamentu pojmem obecnějším. Pojem dekor zahrnuje celkový výzdobový systém nebo dílčí, módně podmíněnou etapu obliby určitých výrazových znaků. Dekorativní pojetí lze chápat jako zdobné okrasné, zkrášlující.“ [73, s. 5]

Vzor - desén

Vzor je zdobný prvek, který záměrně působí na celkový vzhled textilie, celkový obraz předmětu. Vzor podléhá několika vlivům, např. módním, historickým, etnickým, geografickým atd. Vzor navrhuje desinatér a podléhá z výtvarného hlediska pouze jeho kreativitě. Vzor může působit příjemným či odpudivým dojmem. Záleží na našem výtvarném citění.

Motiv

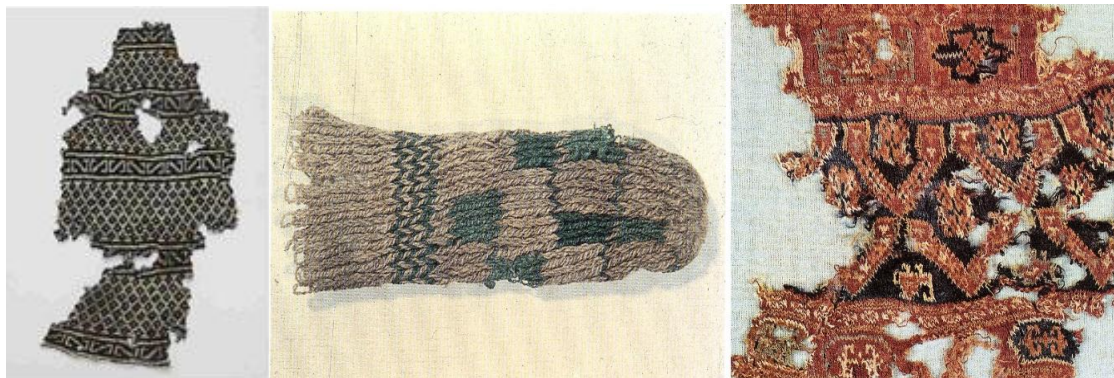
„Motiv je vždy vázán na určitý předmět, materiál, techniku provedení a na konkrétní místo. Je to celkový obraz předmětu, soustava prvků. Je východiskem tvorby ornamentu v různých formách transformace.“ [73, s. 7]

3.4 Historie pletených vzorů

V této podkapitole se zabývám vývojem pletených vzorů, které řadím podle historických pramenů na časovou osu. Dále zde popisuji vizuální stránku pletených vzorů, která je ovlivněna technickými prostředky a tvůrčí činností pletařů a desinatérů. Historie pletených vzorů se vyvíjela po staletí, je však patrné, že se pletené vzory v různých časových intervalech opakují nebo se inovují.

Je velmi obtížné říci, který vzor se začal plést jako první. Avšak historické záznamy uvádí, že se ve 14. století př.nl. pletly primitivní petinetové a ažurové vzory. Tyto vzory se pletly na rámu zvaném krosienka. Literární prameny uvádí, že tento vzor se pletl na území Dánska. Archeologové objevily dámské čepce a síťky do vlasů, které byly zdobeny primitivním petinetovým vzorem, který vytvářel příčné pruhování. O století později se již pletly vizuálně náročné barevné vzory s geometrickými či

abstraktními prvky. Vzory byly řazené do pásů nebo byly celoplošně raportovány např. na území severní Afriky se pletly barevné vzory z modré a bílé příze. Vzory obsahovaly výtvarné prvky kosočtverce, bodu, klikatky dále také používaly znaky písmen. Tyto starověké pletené vzory obsahovaly arabskou symboliku. Tyto nádherné vzory se pletly na pletacích jehlicích o různých jemnostech. [74] Také na území Egyptu se pletly velice důmyslné vzory, které byly tvořeny z geometrických prvků. Vzory obsahovali tradiční náboženskou symboliku.

Obr. 148 Ukázka barevného geometrického vzoru pocházejícího z 1100 – 1300 př.nl.[74].

Obr. 149 Ukázka barevného vzoru s motivem čtverce a klikatky [40, s. 142].

Obr. 150 Ukázka abstraktních vzorů pocházejícího z Egypta [40, s. 143].

Již ve 2. a 3. století byl znám žebrovaný vzor. Potvrzují to nálezy z archeologických vykopávek, které probíhaly na území Sýrie, kde se našly barevné fragmenty žebrovaného vzoru. Literární prameny uvádí, že se na území severní Afriky ve 4. a 5. století zdobily pleteniny barevnými vzory s motivem čtverce. Již o pár století později se začal používat barevný pruhovaný vzor na území severní Afriky. Pruhovaný vzor se podle historických záznamů poprvé začal plést na koptských ponožkách. Tento vzor byl pleten z modrých, bílých a červených nití. Pletly se stejnoměrné i nestejnoměrné pruhy, které byly pleteny technikou "*Nalbinding*". Ve 14. století se hojně pletly barevné vzory, které obsahovaly především geometrické prvky. Dále se pleteniny zdobily heraldickými motivy. V období renesance se pletly barevné vzory pod určitým vlivem tradic. Např. na severním pobřeží Francie se pletly punčochy a úplety s jednobarevnými vzory, kterým se říká "*Biroche*" [40, s. 150]. Později v 16. století se pleteniny vzorovaly technikou vyšívání. Pleteniny se vyšívaly zlatou nití. Oblíbenými

motivy, kterými se zdobily pleteniny, byly např. symboly kříže, srdce, květy a také geometrickými, liturgickými ornamenty [40].

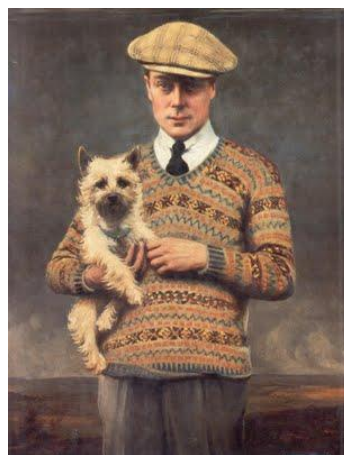

Obr. 152 Ukázka pánské košile na, které je "patentový vzor" [40, s. 146].

Obr. 151 Ukázka hedvábné mošny zdobenou heraldickými motivy [40, s. 155].

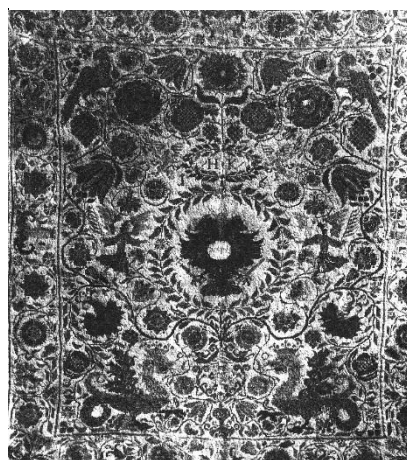
Obr. 153 Ukázka pánské bundy zdobené šikmým pruhováním s motivem listu, který je vyšit zlatou nití [40, s. 152].

V 16. století byl poprvé upleten svetr s Fair Isle vzory. Tradiční Fair Isle vzor se pletl ze čtyř barevných přízí modré, žluté, červené a bílé. Tradiční Fair Isle vzor je tvořen XOX znaky, motivem šestiúhelníku, kříže, kotvy, beraních rohů, kapradí a květín atd. Fair Isle vzor se v různých vývojových etapách mnohokrát inovoval. [75] Dalším tradičním vzorem, který podle literárních pramenů vznikl na přelomu 15. a 16. století je copánkový vzor neboli Aran vzor. O tomto vzoru se podrobněji rozepíší v kapitole 6. V 16. století se pletené výrobky zdobily patentovými vzory, které utvářely na pletenině např. trojúhelníky a šestiúhelníky. Dále literární prameny zmiňují, že v 17. století byly na Anglickém královském dvoře velmi oblíbené patentové vzory. Patentové vzory se pletly na pletacích jehlicích v kombinaci hladce a obrace. Vzor vytvářel jemný geometrický reliéfní povrch.

Obr. 154 a 155 Ukázka tradičního norského vzoru [1, s. 62], [8, s. 137].

V 17. a 18. století se pletly honosné a spletité rostlinné, figurální, zvířecí vzory s heraldickými motivy a iniciálami na pletených kobercích. Oblíbeným námětem byla biblická tematika, např. Adam a Eva, Abrahám, ukřižování apod. Často se u pletených koberců uplatňovala středová kompozice a asymetrie vzorů. Důležitá byla také barevnost pletených koberců, která byla zadána rodem, který si koberec objednal.

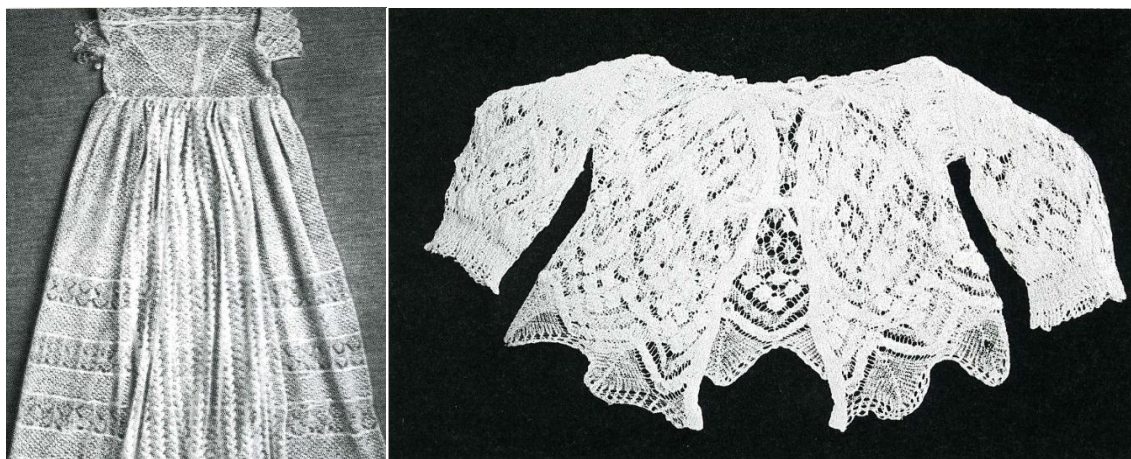

Obr. 156 Ukázka pleteného koberce, který zobrazuje Adama a Evu v ráji, a mnoho dalších rostlinných a zvířecích vzorů [40, s. 158].

Obr. 157 Ukázka Pleteného koberce zdobeného rostlinnými vzory [40, s. 158].

Literární prameny uvádí, že v 18. století na území Britských ostrovů byly pleteny Shetlandské vzory. Původně se Shetlandské vzory pletly v tónech hnědé až černé. Tradiční Shetlandské vzory obsahovaly motivy např. Lerwického kříže, hvězdy, kroužku atd. Shetlandské pletařky pletly tyto vzory především na svetrech, rukavicích, šálách, dečkách i jehelníčcích, které byly v 18. století oblíbeny. Shetlandský vzor se

pletl z domácí shetlandské vlny. Z vyprávění a legend se je známo, že Shetlandské vzory přinesli na britské území norští imigranti. Postupem času se na Shetlandských ostrovech pletly různé variace petinetových vzorů, které se vytvářely přemísťováním a přenášením oček na pletenině. Pletařky tak vytvářely dírkované geometrické (čtverce, kosočtverce, obdélníky, pruhy), rostlinné vzory (listy, květy) na pletených oděvech. Petinetové vzory byly velice oblíbené a proto se na nedalekých Faerských ostrovech napodobovaly a zdokonalovaly. Na Faerských ostrovech petinetovým vzorům přiřazovaly milostnou symboliku [40].

Obr. 158 a 159 Ukázka petinetových vzorů z 19. století.[40, s. 173], [40, s. 174].

Ve střední Evropě se velké oblibě těšily krajkové vzory, které byly pleteny ručně i strojově. Každý kraj, vesnice pletla krajky podle vlastních tradic. Pletené krajky obsahovaly témata figurální, rostlinná a geometrická. Na přelomu 19. století se ve střední Evropě stala oblíbenou technika pletení na rámu, která pozvedla rozvoj petinetového vzoru. Nejznámější dochované petinetové vzory byly vytvořeny ve Zděchově. Na čepcích byly vytvářeny z petinetového vzoru např. vlnky, květy, tlapky, srdíčka atd. V první polovině 19. století v období Biedermeieru se pletly barevné, rostlinné vzory např. růže, lilie, petrklíče, pomněnky atd. Dalšími zdobnými prvky byl puntík a symbol hvězdy. V tomto období se vzory pletly především z bílých, červených, modrých a zelených přízí. Pletené vzory byly dále dozdobovány korálky.

Obr. 160 Ukázka květinových vzorů z období Biedermeieru [40, s. 179].

Obr. 161 Ukázka krajkového vzoru z období Biedermeieru [40, s. 187].

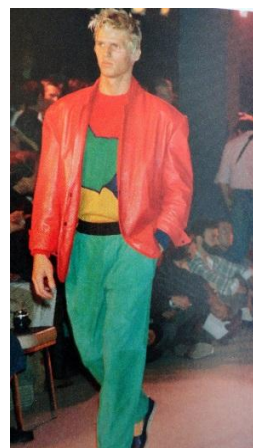
Obr. 162 Ukázka krajkového vzoru s vyšívanými květinovými vzory [40, s. 185].

Ve 20. století byly pletené vzory především inovovány módními návrháři, desinatéry, kteří každoročně vytvářejí nové módní trendy. Na začátku 20. století se pleteniny zdobily jemnými reliéfními, jednobarevnými vzory, např. patentovými vzory (a jejich různými kombinacemi). Vzory tvořily např. jemné pruhování jak podélné tak příčné. Ve 20. letech 20. století pletené oděvy podléhaly kreativitě módních návrhářů např. Coco Chanel, Jeanu Patoua. Tyto slavní návrháři zdobili pletené oděvy např. barevným pruhovaným vzorem v různých velikostech a barvách.

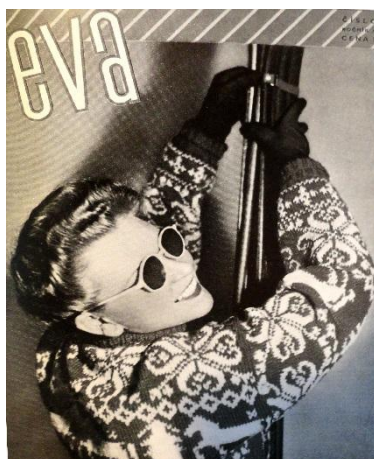
Obr. 163 a 164 Ukázka pletených oděvu a návrhů od Coco Chanel z let 1927[8, s. 23]

[8, s. 23].

Obr. 165 Ukázka ručně pletených plavek kubizujícího vzoru od Sonii Delunayové [76, s. 41].

Obr. 166 Ukázka pánského svetru s abstraktním vzorem od Cloude Montana [8, s. 63].

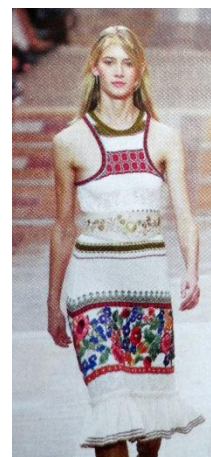
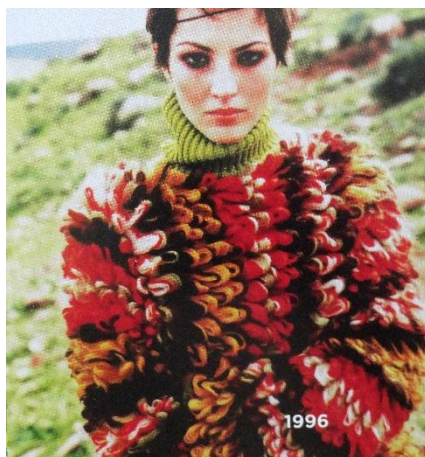
Obr. 167 Ukázka Norského vzoru z časopisu Eva, r. 1941 [76, s. 197].

Ve 30. letech 20. století byl oblíbený jednoduchý copánkový vzor v kombinaci s ažurovým vzorem. Módní návrháři se ve 30. letech 20. století inspirovaly obdobím surrealismu a Dada, např. Elsa Schiaparelli tvořila veškeré své modely ve stylu pomíjivého Surrealismu, např. upletla svetry se vzorem falešné vázanky. Již v těchto letech se na pleteninách uplatnil africký vzor. Ve 40. letech 20. století byli oblíbené především kostkové vzory, patentové vzory. Módním hitem se staly lyžařské svetry, které byly zdobeny vyplétaným norským vzorem. Pletené vzory v 50. letech 20. století se vyznačovaly jednoduchostí, jemností. Dámské svetry byly ozdobovány perlami nebo výšivkou. Vzory pletené v 60. letech 20. století se vyznačovaly vysokou barevností. V oblibě byly vzory tvořené geometrickými prvky, např. manželé Missoni navrhli

kolekci pestrých pletených oděvů se vzorem cikcak. V oblibě byly reliéfní pleteniny se vzorem vlnovky, šupinek.

Obr. 168 a 169 Ukázka pletených oděvů značky Missoni, [8, s. 39][8, s. 77].

Obr. 170 a 171 Ukázka pletených oděvů značky Missoni [8, s. 39][8, s. 77].

Obr. 172 Ukázka diamantového vzoru z kolekce Liz Claiborne, r. 1979 [8, s. 43].

Protikladem byla kolekce Christiana Diora, který vytvořil jednobarevné objemné čepice zdobené žebrovaným vzorem. V 70. letech 20. století byly pleteniny zdobeny abstraktními a rostlinnými vzory také byly v oblibě vzory tvořené efektními nitěmi, např. Muliné, Melé, Vigure nití. Pletené vzory v 80. letech 20. století se vyznačovaly především nápaditými barevnými vzory, např. módní návrhář Kenzo vytvořil kolekci pestrobarevných intarziových svetrů, které byly ovlivněny folklorními tradicemi Afriky, Bankoku, Indie a Brazílie. V oblibě byly zvířecí, figurální motivy a abstrakcí geometrické vzory. V 80. letech 20. století byl již nám diamantový neboli dlaždicový vzor (*Entrelac*), který se plete modulární technikou. Touto technikou se pletou čtverce z různě barevných přízí a splétají se po stranách. Vzor budí dojem proplétání. V 90. letech 20. století se pleteniny zdobily např. figurálními, abstraktními geometrickými vzory

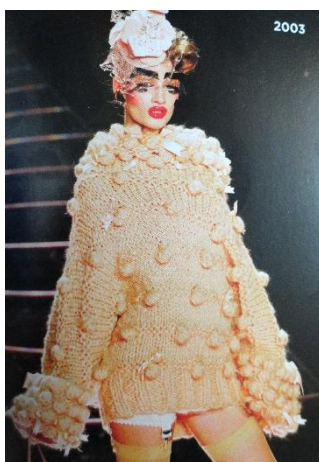

Obr. 173 a 174 a 175 Modely od Kenza Takady. [8, s. 60][8, s. 61][8, s. 61].

Obr. 176 a 177 Ukázka zvířecích vzorů z kolekce Mariuccia Mandelli, r. 1981, 1994[8, s. 73] [8, s. 73].

Ke konci 20. století se na pleteninách vytvářely plastické vzory tvořené např. smyčkováním. Na dámských úpletových šatech se často objevoval např. leopardí a tygří vzor. V oblibě byly různé variace petinetových a nopkových vzorů. V 21. století lze spatřit na pletených výrobcích nepřehledné množství vzorů od barevných, figurálních, rostlinných, abstraktních, geometrických po jednobarevné vzory tvořené vazebnými prvky v různých kombinacích. V 21. století se používají objemnější příze, které umožňují vytvářet až monumentální plastické vzory např. nopkové, copánkové, žebrové. Tyto objemné pleteniny s nápadnými vzory mají připomínat ruční pleteniny.

Obr. 178 a 179 Ukázky svetrů s nopkovým vzorem od J. Galliana [8, s. 69] [8, s. 69].

Obr. 180 Ukázka dámského svetrů s od N. Ghesquiéne, r. 2001 [8, s. 80].

Mezi méně obvyklé vzory 21. století patří optické vzory (illusion pattern), které přišli do Evropy z Japonska. Optické vzory se pletou hladce a obrace. Jsou tvořeny z pravidla ze dvou kontrastních přízí. Vzor jak již jeho název napovídá je viděn pod určitým úhlem, v opačném případě vidíme podélné nebo příčné pruhování. Touto technikou ručního pletení se dají vytvářet geometrické, figurální a rostlinné vzory. Zaleží na zručnosti pletačky a její kreativitě. [77]

Obr. 181 a 182 a 183 Ukázka optické ho zvoru. Pohled na kruh ze třech úhlů pohledů je zde názorně vidět kdy se ztrácí a kdy je tvar kruhu nejostřejší [77] [77] [77].

4. Navrhování a vzorování

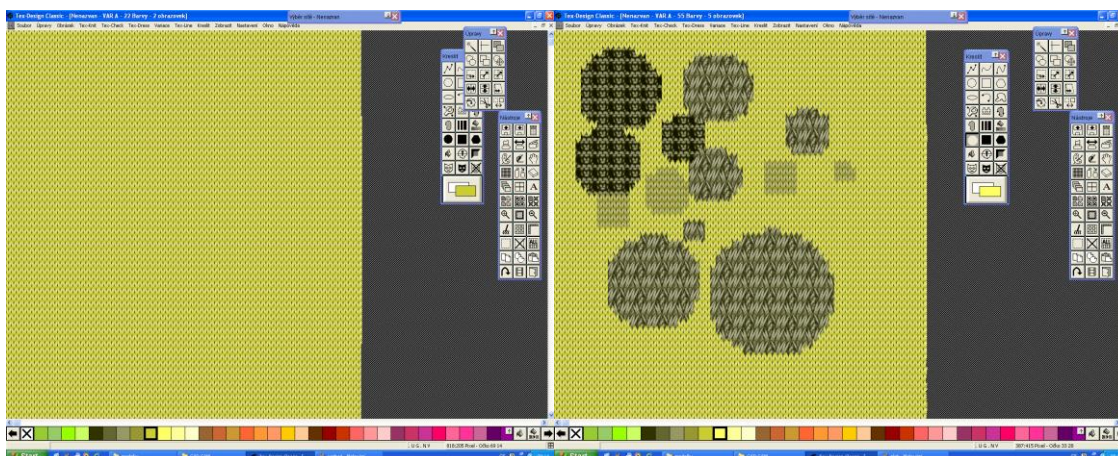
4.1 Historie vzorování pleteniny

Již v době středověku se používala technika ručního pletení, která umožňovala a stále umožňuje vytvářet technicky náročné vzory. Přesto historii vzorování lze charakterizovat až od dob vzniku prvního pletacího stávku, který byl patentován v roce 1589. V renesančním období již vznikaly specializované cechy, kde se zabývali principy vzorování. Poté následovalo další zdokonalování pletacích strojů. Převrat ve vzorování pletenin nastal příchodem mechanických, automatických a především elektronicky řízených pletacích strojů.

Práce návrháře mechanických principů vzorování (např. kolečkovým žakárem) spočívala v časově náročné práci ručního vytváření vzornice, pokynů pro vytvoření paměti mechanického taláru a složitého zpracování případných změn ve vzoru.[41]

V současné době lze vzorovat pleteninu prostřednictvím počítače. Moderní pletací stoly jsou řízeny systémem CAD (Computer Aided Design), které umožňují vytvářet pleteninu od návrhu vzoru, přes vytvoření vzornice, vytvoření návrhu ovládání jehel až po zadání řídicích informací, které se uloží na disketu. Disketa se vloží do pletařského stroje, který zhotoví pleteninu dle informací. Výhodou CAD systému je urychlení vývoje výrobku, zkrácení a odstranění rutinní práce návrháře a obohacuje ho o nové možnosti tvůrčí práce. Desinatér může i nemusí výtvarný návrh vzoru vytvořit na počítači, např. ho může vložit do programu pomocí scanneru nebo stáhnout inspirační obrázek z internetu, který bude dále upravovat např. volbu barev, velikosti motivu atd. Dále se vzor převede na vzornicový papír, kde se provedou drobné estetické a vazební úpravy. Dle nabídky (v menu) si lze navolit druh vazby, druh nitě, hustotu pleteniny a mnoho dalších parametrů. Dalšími systémy lze naprogramovat funkci příváděcího ústrojí, spotřebu materiálu apod. Některé současné programy (např. fy STOLL) dále umožňují vytvořit simulaci pleteniny 2D nebo 3D [13].

Vývoj od ručního vzorování, přes mechanické prostředky k CAD systémům ukazuje obrovský skok i v práci návrháře.

Obr. 184 a 185 Ukázka zpracování vzoru v programu Tex- knit [vlastní zdroj][vlastní zdroj].

4. 2 Práce současného návrháře

Jak vyplývá z předcházejících kapitol, rozsah a úroveň práce návrháře pletenin nebo pletených výrobků se může lišit podle jeho pracovního postavení ve firmě, výrobního programu dané firmy apod. Pokud jeho činnost zúžíme na práci se samotným vzorem, jsou tyto činnosti hodně podobné. Jde o hledání inspirace, navrhování a výtvarné zpracování vzoru, popř. raportování. Vliv materiálu, hodnocení vlastností výsledné pleteniny a přepokládané uplatnění v oděvu mohou být pak součástí této činnosti.

Začátek tvůrčí práce návrháře vychází ze dvou zdrojů:

- inspirace (trendové katalogy, příroda apod.).
- inovace (rozvoj nebo úprava stávajících vzorů).

Jedním z cílů této práce bylo ukázat na vybraném pleteném vzoru jeho historický vývoj a inspirační možnosti (kapitola 5).

Pro téma této bakalářské práce jsem zúžila pohled na práci návrháře pouze na vizuální projev pleteniny, tedy vzor. Pletený vzor a jeho navrhování je pak možné sledovat z řady hledisek, jak uvádím následovně.

4. 3 Prostředky vzorování

Jak jsem již zmínila, pro vzorování pleteniny je důležitá složka technologická a výtvarná. Je podstatné, aby se tyto složky doplňovaly.

4.3.1 Materiál

Důležitým prostředkem návrháře, desinatéra je materiál (nit'), který rozhoduje o vzhledu pleteniny. Rozhodující je také volba výchozí suroviny, která udává mechanické, fyzikální vlastnosti pleteniny. Dalším důležitým faktorem, který se podílí na výsledném vzhledu pleteniny, je konstrukce nitě, vlastnosti a parametry nitě (jemnost nitě, geometrické vlastnosti, mechanické vlastnosti, deformační vlastnosti, transportní a termické vlastnosti, trvanlivost, estetické vlastnosti). Při vzorování by se měl brát i ohled na konečné použití pleteniny a tím spojené požadavky na nit. [84]

V této části textu se budu zabývat vysvětlením základních pojmů. „Nit je souhrnný pojem pro příze, monofil, multifil, kabílek, nit z pásku atd. Pojem nit se používá pro obecné vyjádření vnějšího tvaru výrobku.“ [78, s. 6] Za to pojem příze je definován např. jako „délková textilie tvořena ze spřadatelných vláken zpevněna zákrutem levotočivým nebo pravotočivým tak, že při přetrhu příze dochází k přetrhu vláken [78, s. 6]“.

Výchozí surovina

Již od středověku se vyráběly textilie z přírodních vlákenných surovin, které jsou ve velké míře stále používány. Přírodní vlákenné suroviny lze rozdělit na vlákna z celulózy, např. bavlna, len, kapok, konopí sisal, a z bílkovin, např. vlna, hedvábí. V dnešní době se používají k výrobě textilií chemická vlákna z přírodních polymerů, např. viskóza, a ze syntetických polymerů, např. polyesterová, polyamidová apod., anorganická, např. skleněná, horninová, uhlíková atd., a speciální - konjugovaná vlákna. Dále lze směšovat výchozí suroviny, např. bavlnu a vlnu, bavlnu a polyester atd. Směšováním se docílí požadovaných vlastností. [8]

Příze z přírodních vláken

Obr. 186 Ukázka příze z ramie [8, s. 146].

Příze z chemických vláken

Obr. 187 Ukázka příze nylonové [8, s. 147].

Obr. 188, 189 Ukázka dvojmo a trojmoskané příze [8, s. 147] [8, s. 147].

Konstrukce nitě

„Konstrukce přízí a nití se liší podle toho, z jakých jsou vláken, délek, popř. jak jsou dodatečně upravovány. V dnešní době existují převážně tři technologie vyráběných přízí. Jsou to klasické prstencové příze, mezi které patří mykané, poločesané a česané. Dále příze s volným koncem, mezi které patří rotorové a frikční, a posledním typem jsou vzduchem předené příze.“ [79,s. .100] „Příze a nitě se dále rozdělují podle materiálu, ze kterého byly vyrobeny, na: bavlnářské, lnářské, vlnářské a hedvábnické.“ [79, s. 101] Nitě mohou být jednoduché, skané a družené.

Efektní příze nitě

„Kromě uvedených typů přízí a nití jsou používány i příze a nitě efektní. Efekt může být vytvořen již pouhým střídáním směru a počtu skacích zákrutů, jak tomu je u krepových nití. Dalších efektů se dosahuje na efektních skacích strojích, např. pravidelným podáváním, nestejnou délkou hmotnosti vstupních přízí, druhem použitých přízí a materiálů, získáním kousků přástů nebo pramenů. Dále se k výrobě používají nitě ozdobné a základní. Některé nitě je nutné ještě druhým skáním zpevnit pomocí tzv. nitě křížové, která je tenká a nenápadná a jejíž směr zákrutu je opačný.“ [79, s. 105]

Efektní nitě dodávají pletenině, tkanině specifický vzhled. V dnešní době jsou efektní nitě oblíbené u módních tvůrců. Avšak lze spatřit nevýhodu u těchto nití a tou je obtížné zpracování. Efektní nitě s efektní konstrukcí jsou nerovnoměrné. Z těchto důvodů hrozí riziko přetrhnutí nitě a následovného vzniku vady na pletenině. Lze říci, že se efektní nitě hodí spíše pro ruční techniku pletení. Používají se však i při strojovém pletení.

Nitě s efektní konstrukcí

„Nitě s efektní konstrukcí vznikají nerovnoměrným a rovnoměrným přívodem nitě. Do této skupiny lze zařadit nit' např. plamenovou, nopkovou, krepovou, obeskávanou, krytou, spirálovou, smyčkovou, knoflíkovou, žinilkovou nit'.“ [79]

Obr. 190 a 191 a 192 Ukázka buklé, plamenové, žinilkové nitě [8, s. 148] [8, s. 148] [8, s. 148].

Nitě s barevnými efekty

„Nitě s barevným efektem vznikají (skáním) z nití barevných, nebo potiskovaných v tonu jedné barvy. Je známo několik druhů těchto nití, např. Muliné, Melé, Flámkové, Viguré, Ombré, Žaspé, Marengo, Vigonové, Žíhané nitě.“ [79]

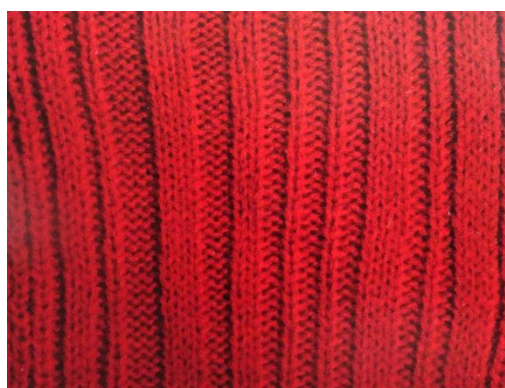
Obr. 193 a 194 Ukázka flámkových a melanž nití [8, s. 148] [8, s. 148].

4.3.2 Technologie

Pletařské stoje umožňují velkou variabilitu vzorování. Pleteninu lze vzorovat prostřednictvím základních vazebních prvků (očka, podložené kličky, chytové kličky), různými kombinacemi těchto vazebních prvků v jednom řádku. [80] Vzorovací možnosti jsou závislé na technické úrovni pletařského stroje.

Zátěžné pletací stroje

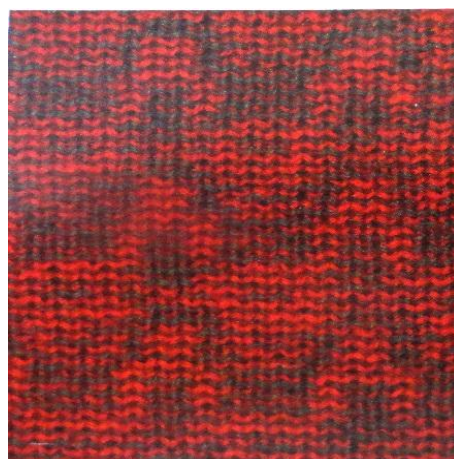
Pro základní vazby a jednoduché vzorové efekty stačí zámkové ovládání pletacího systému. Složitější vazby a vzory se mohou vytvářet tzv. skupinovou volbou jehel, kde efekt vzniká stále na stejné skupině jehel, které se od sebe liší konstrukčně. Např. na plochem pletacím stroji je běžná kombinace jehel s vysokým a nízkým kolénkem. [13]

Obr. 195 základní vazba[82, s. 22].

Obr. 196 vzor tvořen žebrovaním [8, s. 158].

Složitější vzory velkých stříd se vytváří na pletařských strojích s tzv. žakárskou, tj. individuální volbou jehel, platin apod. Základem vzorovacího ústrojí je paměť, která nese informace o postupu vzorování nebo ovládání stroje jako celku (řídící data). Tyto žakáry jsou mechanické nebo elektronické. [13]

Obr. 197 a 198 příklad žakárského vzoru z lícové a rubové strany [8, s. 161] [8, s. 161].

Vzorovat lze i dalšími technologickými možnostmi pletářských strojů. Je to posunování jehelního lůžka, přenášení a převěšování jehel (petinetové vzory), změna délky kladení na jehly (vazba spojovaná) apod. [80]

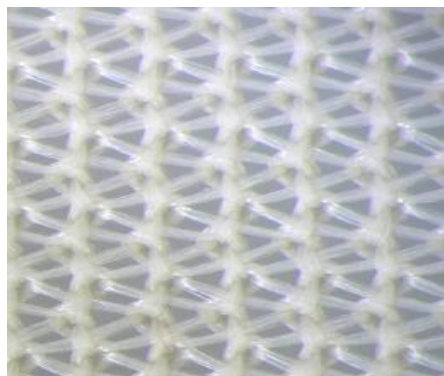
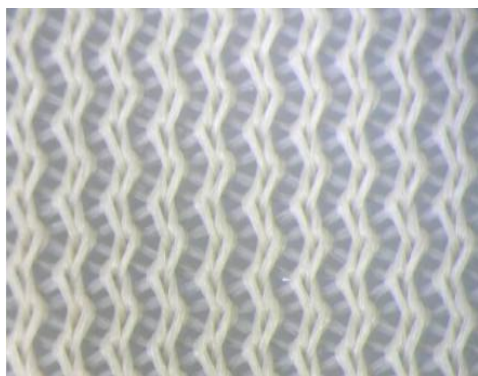
Obr. 199 a 200 Ukázka vzoru spojovanou vazbou z lícové a rubové strany. [80, s. 12].

Osnovní pletací stroje

Vazba osnovní pleteniny vzniká pohybem kladečích přístrojů. Základní kladení je přímé střídavé a postupné. Vazební a vzorovací možnosti pak vyplývají z počtu, postavení a navlečení kladečích přístrojů a dalších technologických možností. I osnovní stroje vzorují žakárskou volbou, v tomto případě volbou kladečích jehel.

Barevného vzoru na osnovních pletářských strojích se docílí pomocí barevného návleku. Kombinacemi barevného návleku a různého kladení vzniká velká škála vzorů. Osnovní stroje jsou dále vybaveny speciálním zařízením podle typu stroje. Osnovní

stávky jsou vybaveny zařízením pro kladení útku, zařízením pro tvorbu plyše. Rašly např. srážecím plechem pro chytové vazby. [80]

Obr. 201 a 202 Ukázka osnovní pleteniny- Lícni a Rubní strana [83, s. 8] [83, s. 8].

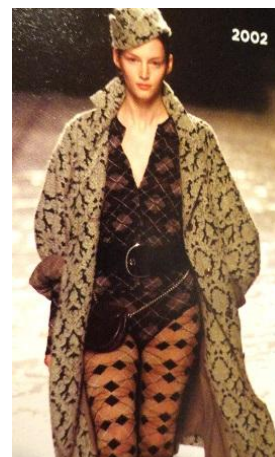

Obr. 203 a 204 Ukázka osnovní pleteniny - Záclonovina [vlastní zdroj] [84, s. 249].

4. 3. 3 Výtvarné prostředky

Vzor pleteniny musí splňovat řadu požadavků. Jako významná hlediska při jeho tvorbě bere návrhář hledisko estetické, módní a další. Pokud vzor, jeho barevnost, měřítko, motiv apod. musí splňovat tyto požadavky, vstupuje do práce návrháře jeho kreativita a výtvarné schopnosti. Pak jsou využívány v návrzích výtvarné prvky, logika uspořádání prvků a další.

Mezi významné výtvarné prostředky patří např. měřítko, kompozice, symetrie, rytmus a půda desénu.

Obr. 205 a 206 a 207 Měřítka - udává velikost ozdobných prvků na pletenině [8, s. 86][vlastní zdroj][8, s. 57].

Obr. 208 a 209 a 210 Kompozice - určuje uspořádání výtvarných prvků, dle určitých pravidel a náležitostí. Výtvarné prvky lze uspořádat např. do tvaru linie, pásu, řady, bordury, na středovou kompozici atd. [vlastní zdroj.][vlastní zdroj.][8, s. 45].

Obr. 211 a 212 a 213 „Symetrie – udává rozmístění výtvarných prvků podél osy např. středové, podélné, příčné. Navozuje harmonii a vyváženost výtvarných prvků“[85]. [vlastní zdroj] [vlastní zdroj] [8, s. 89].

Obr. 214 a 215 a 216 Rytmus - udává pravidelné střídání vzorů, motivů. [1, s. 25] [8, s. 75].

Obr. 217 a 218 a 219 Půda desénu [8, s. 82] [86, s. 13] [8, s. 82].

4. 4 Druhy vzorů

Logické rozdělení vzorů je podle charakteru dominantního efektu.

Barevné vzory

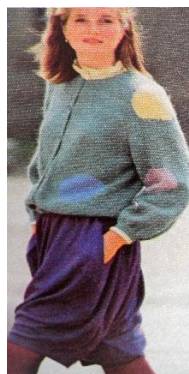
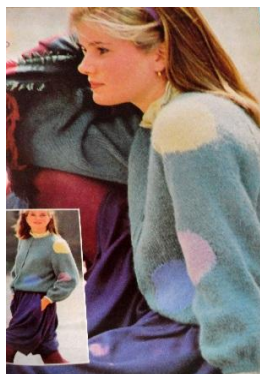
Barevné vzory uplatňují záměnu nitě při proužkování nebo v kombinaci s použitou vazbou pleteniny, např. podkládaná vazba viz ukázky na obr..

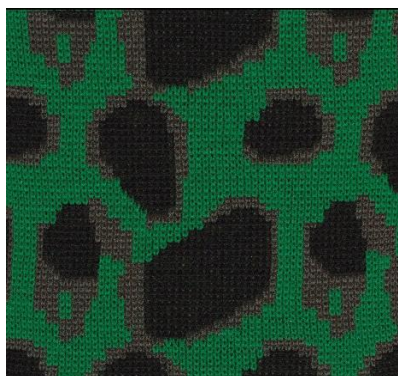
Obr. 220 a 221 a 222 Varianty proužkového vzoru [86, s. 17] [87, s. 2] [87, s. 2].

Obr. 223 a 224 Ukázka pruhování pomocí příze ombré [88, s. 15] [89, s. 27].

Obr. 225 a 226 a 227 Ukázka puntíkového vzoru [90, s. 17] [90, s. 17] [91, s. 14].

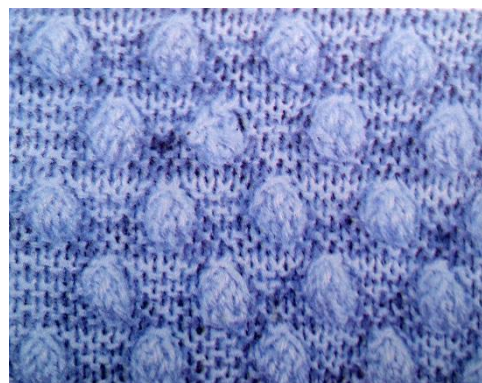
Obr. 228 Ukázka barevného vzoru – ZOP vazby podkládané [vlastní zdroj].

Obr. 229 a 230 a 231 Ukázka barevného vzoru vytvořený vytaženým očkem[86, s. 19][86, s. 17][86, s. 18].

Plastické vzory

Plastické vzory mají trojrozměrný tvar. Řada pletářských vazeb se projeví prostorově, např. copánkový vzor. Jako plastický vzor chápeme cílenou reliéfní strukturu na povrchu nebo plastický efekt, viz ukázky.

Obr. 232 a 233 Ukázka plastických vzorů - varianty nopkového vzoru [1, s. 34] [86, s. 24].

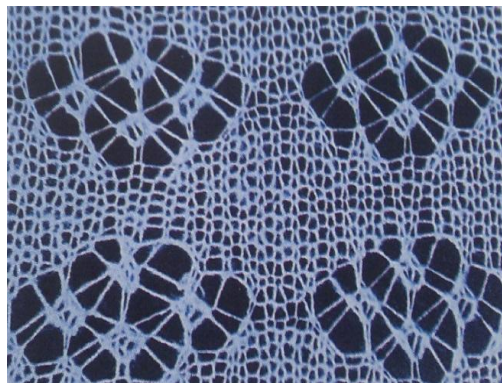
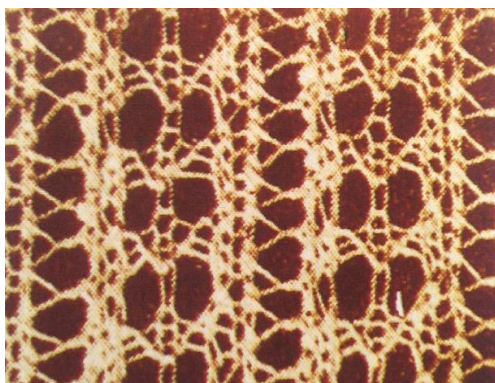
Obr. 234 a 235 a 236 Varianty plastických vzorů [1, s. 2 7][86, s. 79][86, s. 80].

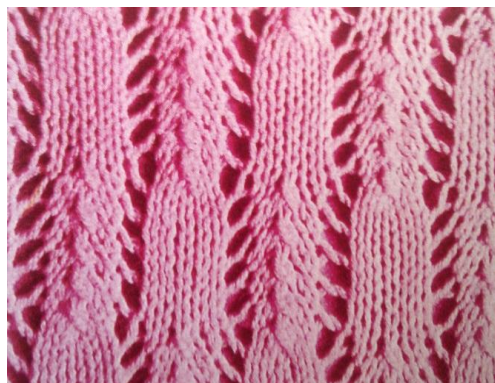
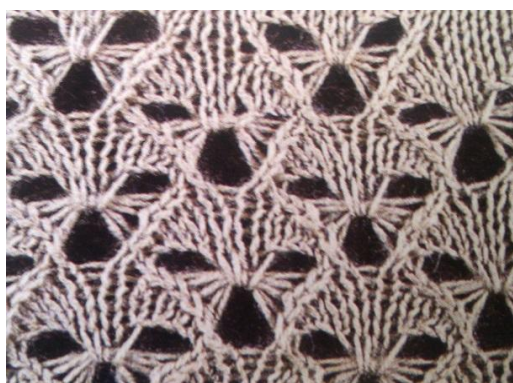
Obr. 237 a 238 a 239 Plastické vzory[vlastní zdroj][86, s. 80] [86, s. 81].

Vzory vytvořené vazebním efektem

Pletené vzory vznikají kombinací vazebních prvku (chytové kličky, podložené kličky, přenesením očka).

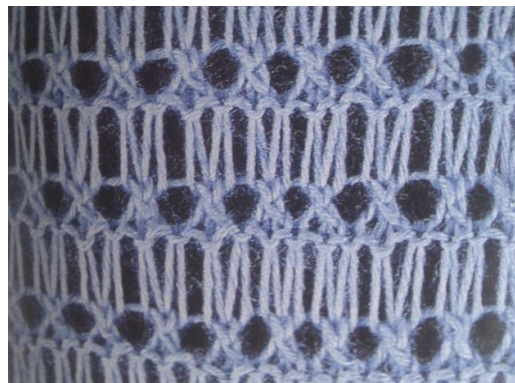
Obr. 240 a 241 Ukázka vzorů tvořených převěšováním a přenášením oček [86, s. 83]
[86, s. 83].

Obr. 242 a 243 Ukázka vzorů tvořených převěšováním a přenášením oček[86, s. 37][86, s. 33].

Obr. 244 a 245 Ukázka vzorů tvořených vyřazenou jehlou z činnosti- ažurové vzory
[vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 246 a 247 Ukázka vzorů s vytaženými očky [86, s. 38] [86, s. 36].

Typy vzorů podle uplatnění ve výrobku

Do této skupiny patří vzory, které se staly oblíbenými a neustále se inovují. Lze do této kategorie zařadit vzory např. s dětskými motivy, regionálními motivy, etnickými motivy apod. Jsou to vzory, které se používají již několik staletí. Tyto vzory jsou známé v mnoha variacích. Módní návrháři a desinatéři se k těmto vzorům neustále vrací.

Dětské motivy

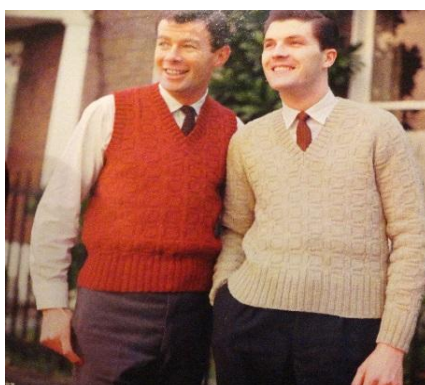
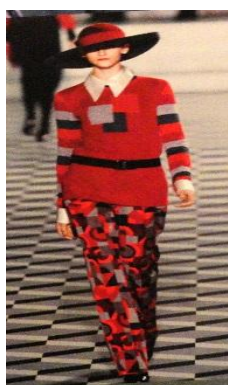

Obr. 248 a 249 a 250 Ukázka Disney vzorů [vlastní zdroj] [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

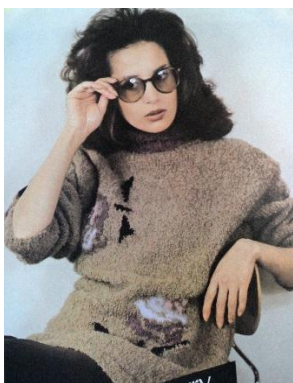

Obr. 251 a 252 a 253 Ukázka oblíbených dětských motivů [vlastní foto] [vlastní zdroj]
[vlastní zdroj].

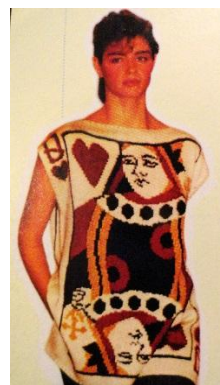
Regionální motivy

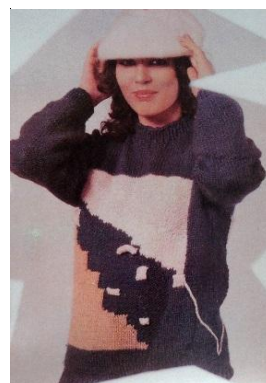
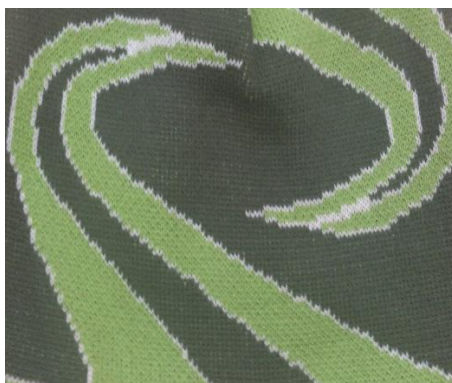
Obr. 254 a 255 a 256 Ukázka geometrických vzorů [8, s. 71] [8, s. 103] [8, s. 40].

Obr. 257 a 258 a 259 Ukázka rostlinných vzorů- záměnou nitě [92, s. 9] [8, s. 187] [92, s. 10].

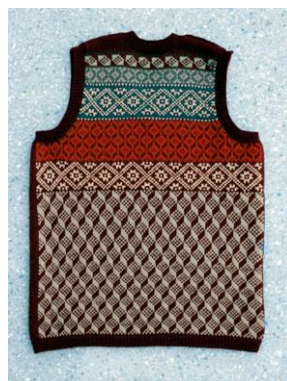

Obr. 260 a 261 a 262 Ukázka zoomorfních, figurativních vzorů[8, s. 172][8, s. 115][8, s. 110].

Obr. 263 a 264 a 265 Ukázka abstraktních geometrických vzorů [93, s. 15][vlastní zdroj] [93, s. 14].

Etnické motivy

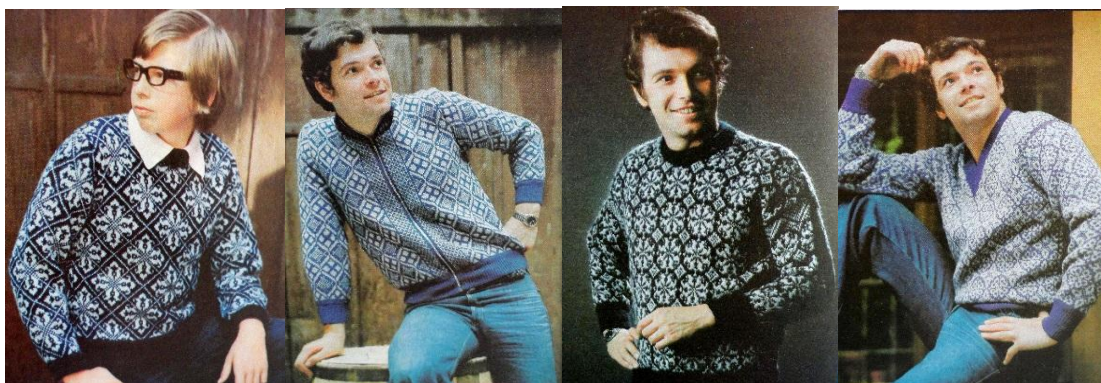
Obr. 266 a 267 Ukázka Lotyšských vzorů [94] [94].

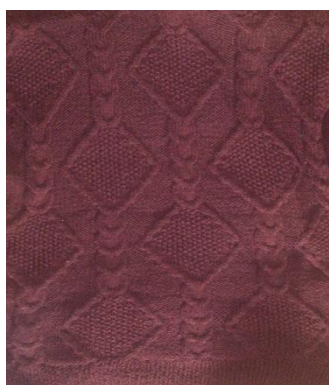
Obr. 268 a 269 Ukázka Estonských vzorů – z ostrova Muhu [95] [95].

Obr. 270 Ukázka Tureckých vzorů [1, s. 55].

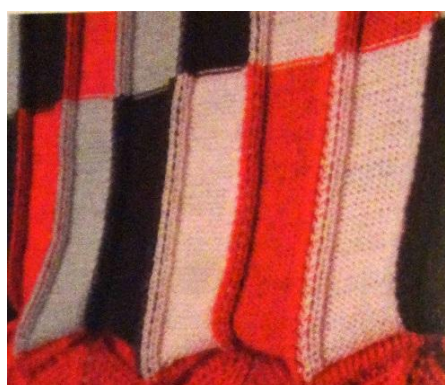
Obr. 271 a 272 a 273 a 274 Ukázky oblíbeného Norského vzoru [96, s. 10] [96, s. 10]
[96, s. 10] [96, s. 11].

Obr. 275 a 276 a 277 Ukázka Skotských vzorů [vlastní zdroj] [97, s. 23] [vlastní zdroj]

Netradiční – extrémní vzory

Neobvykle, extrémní vzory jsou dílem desinatérů. Tyto vzory vznikají např. střídáním vazebních prvků, kombinací husté a řídké destavy, extravagantními barevnými záměnami nití.

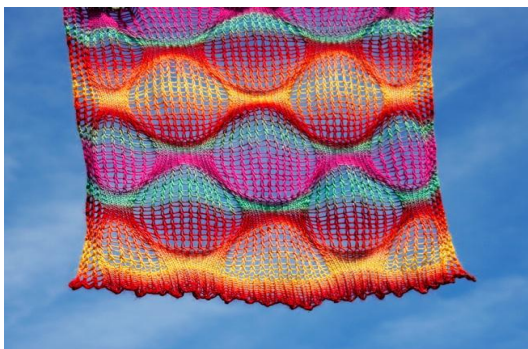
Obr. 278 a 279 Ukázka netradičních plastických vzorů. [8, s. 75] [8, s. 176].

Obr. 280 a 281 a 282 Ukázka netradičních plastických vzorů.[99][99][99].

Obr. 283 a 284 Ukázka neobvyklých vzorů [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 285 Ukázka neobvyklých vzorů – tvořených střídáním jemných a objemných přízí [98].

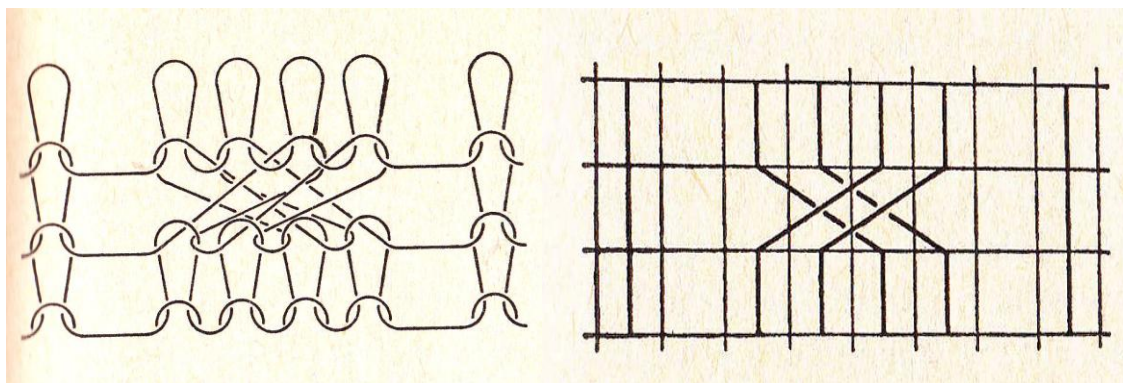
Obr. 286 a 287 a 288 a 289 Ukázka netradiční vzory vytvořené kombinací různých vzorů [8, s. 92][8, s. 93][8, s. 93][8, s. 129].

5. Vývoj vybraného vzoru

V této kapitole popisují vývoj jednoho z módních vzorů, který má dlouholetou tradici po celém světě. V kapitole se dále snažím poukázat na oděvy, které obsahují copánkový vzor a symboliku vzorů. Vývoj je popisován chronologicky od středověku do 21. století.

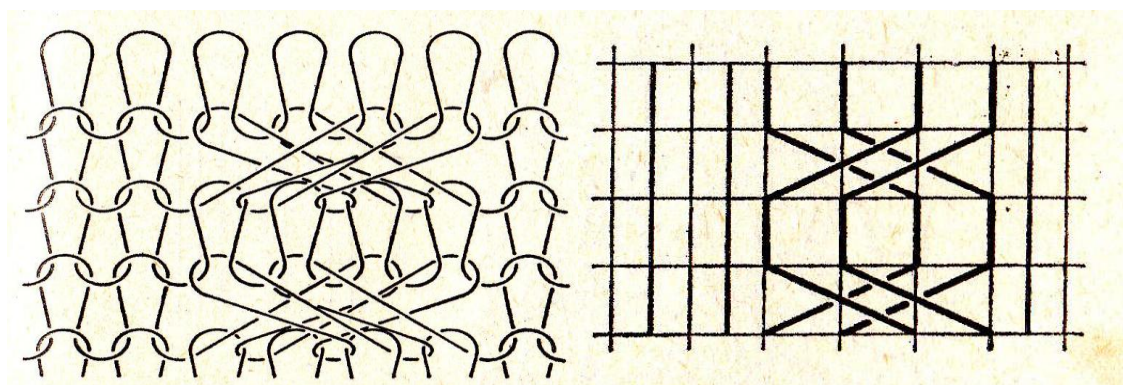
5.1 Charakteristika copánkového vzoru u pleteniny

Copánkový vzor je známý ve všech státech světa pod různými názvy, např. cable pattern, zopfmaster, vrkočový vzor. Charakteristickým znakem copánkového vzoru je efektní reliéfní prvek připomínající cop, ale i lano nebo kabel. V různých vazebních variantách můžeme využít vzor od plošného po výrazně plastický. Z hlediska vlastností tento vzor může omezovat tažnost pleteniny v řádku. Z hlediska tvorby vazby kladou copánkové vzory zvýšené nároky na tažnost a pevnost materiálu.“ [84, s. 123] Tento vzor se pletl v minulosti především ruční technikou (oděv je pak cennější), rozvoj technologie (přenášení a převěšování vazebních prvků) umožnil strojovou výrobu. Copánkový vzor lze plést v jednolícni, oboulícni, ale i obourubní vazbě pletenin. „Technika pletení copánkového vzoru spočívá v křížení skupin oček.“ [84, s. 122] „Přenesením oka se uvolní jehla, na kterou se může přenést jiné oko, v nejjednodušším případě může jít o výměnu oček mezi dvěma i více jehlami “, „Protože přenášená oka jedné skupiny musí překrýt oka skupiny druhé, přenášená opačným směrem, jeví se sloupky oček těchto dvou skupin jako propletené v copánek.“ [80, s. 112]

Obr. 290 Ukázka prokreslení copánkové vazby v ZJ pletenině s úzkou ažurou [80, s. 113].

Obr. 291 Ukázka zápisu copánkové vazby v systému PRUSA.[80, s. 113].

Obr. 292 Ukázka prokreslení oček copánkové vazby v ZO pletenině [80, s. 189].

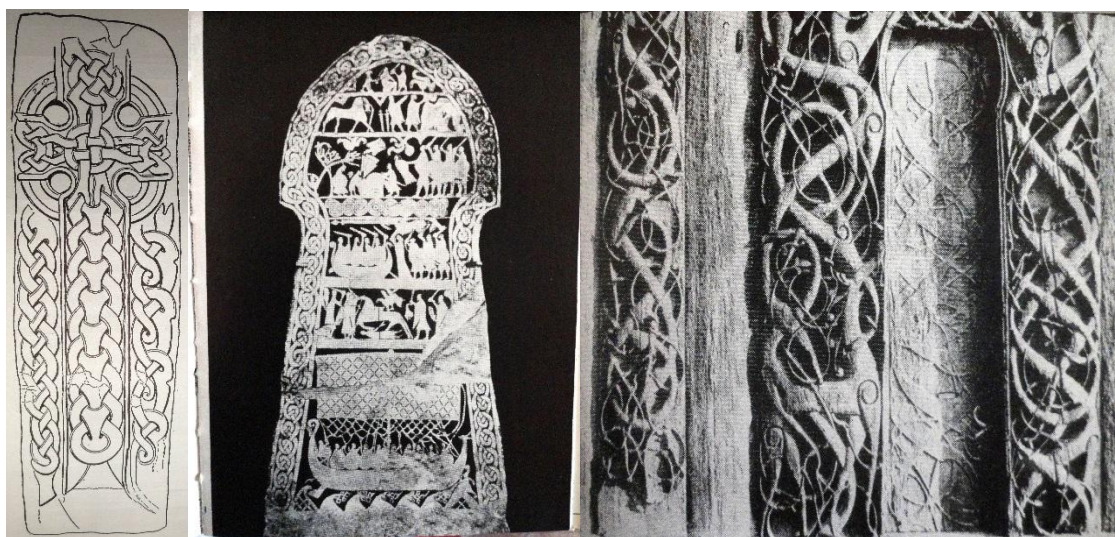
Obr. 293 Ukázka copánkové vazby v systému PRUSA [80, s. 189].

Copánkovým vzorem se nejdříve zdobily pracovní svetry rybářů, zde copánkový vzor plnil funkci rozpoznávací. Později vzor plnil především funkci dekorativní. V dnešní době společnost bere copánkový vzor za tradiční, lidový. Tento vzor lze spatřit na vycházkových, sportovních a společenských oděvech. Tento vzor obsahoval zprvu určitou symboliku, např. určitý typ copánku měl ochraňovat před nepřízní počasí nebo symbolizoval kolísavé stavy v manželství. Dnes se na copánkový vzor pohlíží jako na dekorativní prvek, který dotváří celkový vzhled. Je známo, že copánkovým vzorem se nejprve zdobily mužské oděvy (svetry, čepice, šály). Začátkem 20. století se tímto vzorem zkrášlovaly dámské a dětské oděvy.

5.2 Vývoj copánkového vzoru

Copánkový vzor se podle historických záznamů začal objevovat s vývojem Keltské a Vikinské kultury ve skandinávských zemích. Jenda z mnoha hypotéz o původu vzoru tvrdí, že copánkový vzor se začal plést na našem území známém kdysi jako Bohemia. Další teorie tvrdí, že copánkový vzor byl poprvé pleten na Skotském území. Motiv copánku, lána a pletence se ve stejném časovém rozmezí pletl i u Arabské a Maurské kultury.

V gotice a renesanci se copánkovým vzorem (pletencem) zdobila tkanina. Vzor copánku se vyšíval na živůtek okolo výstřihu či na rukávy u šatů. Tento vzor se vyšíval barevnými a zlatými nitěmi do hedvábných brokátů, aksamitů.

Obr. 294 Vikingský kříž pocházející z let 930- 950 z ostrova Manu, je zde patrný copánkový motiv.[11, s. 42].

Obr. 295 Kamenný památník z konce 8. století, po okrajích je vidět copánkový vzor [11, s. 185].

Obr. 296 Detail výzdoby dřevěného kostela v Norsku, polovina 11. století [11, s. 223].

Již v 16. století se copánkovým vzorem zdobily svetry na ostrově Guernsey. Guernsey svetry se pletly v šedé, modré, plavé barvě přízí. Každý Guernsey svetr měl stojáček, který těsně obepínal krk, a rukávy svetru se pletly kratší, než byla opravdová délka ruky. Dále se rukávy daly vypárat a vyměnit. Z důvodu opotřebení. Podle historických záznamů se svrchní část svetru pletla hustší a spodní část byla zakončena lemem pomocí žebrovaní. Guernsey svetry měly ochraňovat rybáře a námořníky před

vlivy počasí. Dále svetr plnil funkci rozpoznávací, ozdobnou. Svetr byl zdoben především jednoduchým copánkem nebo propleteným copánkem. Avšak lze najít na Guernsey svetrech i složitější varianty copánků. Svetr neobsahoval pouze copánkové vzory ale i motivy z běžného života pletařek, např. kotvu, rybí kosti, sítě, vlny, krupobití atd. Některé vzory měly složitý symbolický význam, např. cik-cak vzor symbolizoval vzestupy a pády manželství. Dokonce se na svetry pletly iniciály rybáře či námořníka z důvodu identifikace (často se stávalo, že rybář tragicky zemřel a Guernsey svetr sloužil jako identifikační materiál). Svetr se pletl ručně někdy i na 5 jehlicích, záleželo na tom, jak byl daný vzor náročný. Vzorování svetru se předávalo z matky na dceru. Jinak se technika pletení Guernsey svetrů přísně tajila. [100]

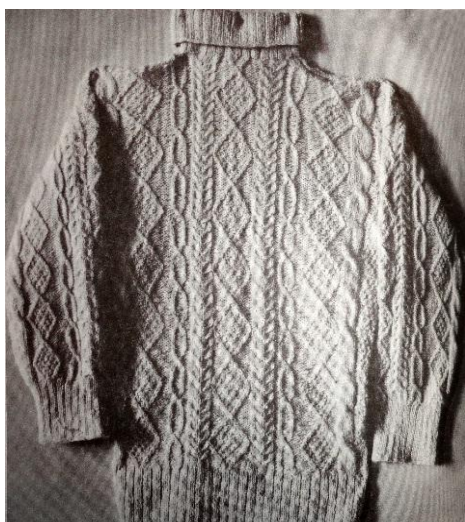

Obr. 297 a 298 Typický Guernsey svetr s jednoduchým copánkovým vzorem [81, s. 9]
[81, s. 13].

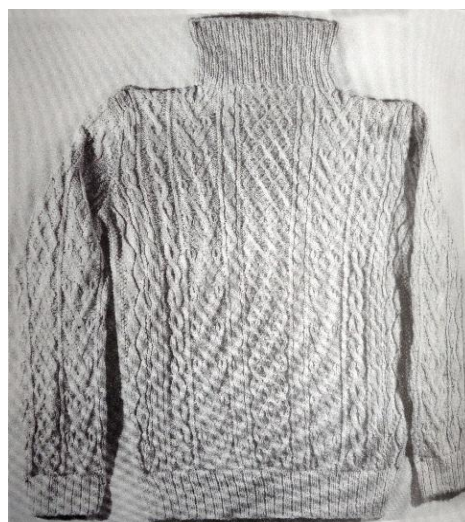

Obr. 299 Rybáři z Fiely [101].

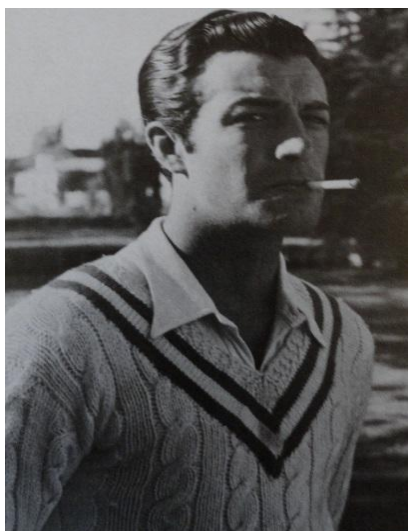
Dále se copánkový vzor neboli Aran vzor plet v 17. století na Aranských ostrovech. Tento vzor se stal velmi důležitým (z hlediska obživy) pro obyvatele u pobřeží západního Irsku. Místní ženy pletly svetry z domácí Aran vlny s Aran vzory (copánkovými vzory). Aran vzor se stal pro místní obyvatele symbolem životní síly a říkal základní informace o svém majiteli. Později se Aran vzor stal tak oblíbeným, že je dnes uznáván za tradiční irské dědictví. Aran svetry původně nosily rybáři. Svetr měl chránit rybáře před nepříznivým počasím a přinášet rybáři štěstí při lovu. Později nosili Aran vzor i námořníci. Každá rodina či klan pletl odlišný aranský vzor, který představoval jejich erb. Aran vzor se předával z generace na generaci. Dnes je známo mnoho druhů Aranských vzorů. Aran svetry jsou výjimečné svou dekorativností [12]. V roce 1891 vláda podpořila drobné podnikatele, aby se věnovaly pletařskému průmyslu s Aran vzorem. Již v roce 1892 vznikla jedna z nejznámějších fabrik „*Aran Sweater Market*“ na výrobu Aran svetru a doplňků. Od roku 1930 začaly vznikat prodejny s Aran svetry a doplňky po celém světě, např. v Dublinu, Americe atd. S rozvojem strojové výroby se Aran svetry staly dostupnější, levnější, avšak kvalita výrobků se zhoršila.

Obr. 300 Tradiční rybářský svetr s Aran vzorem [81, s. 120].

Obr. 301 Další tradiční Aran vzor [81, s. 132].

Obr. 302 Pánský svetr s copánkovým vzorem, r. 1936 [8, s. 98].

Obr. 303 Na obrázku jsou rybáři z Norfolku, kteří byli oblečeni do tradičních copánkových svetrů fotografie byla pořízena v polovině 20. století [1, s. 78].

Na začátku 20. - 30. let 20. století se copánkovým vzorem zdobily pletené pánské svetry a vesty. Později ve 40. letech 20. století se staly oblíbené pletené doplňky např. čepice, rukavice se vzorem copánku na území USA.

Obr. 304 Ukázka copánkového vzoru na dámském pulovru ze 40. let 20. století. [16].

Obr. 305 Ukázka pleteného svetrů zdobeného copánkovým vzorem z 50 let. 20. století [14].

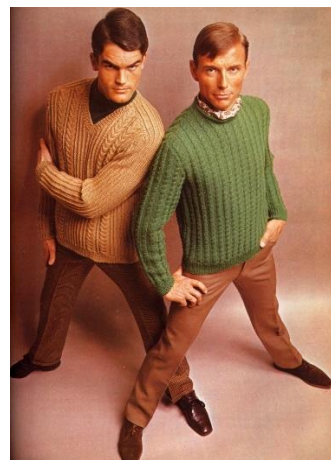
Obr. 306 Pánská vesta zdobená copánkovým vzorem, fotografie pochází z přelomu 40. – 50. let 20. století [102].

Obr. 307 Dámský pletený svetr s límečkem z červené vlny zapínaný na knoflíky, zdobený copánkovým vzorem, fotografie byla pořízena r. 1961 [102].

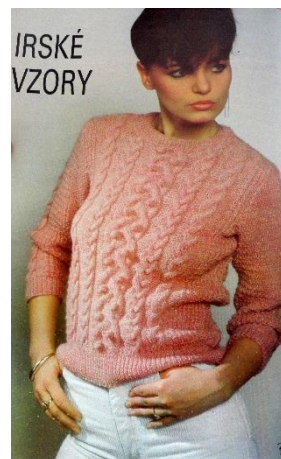
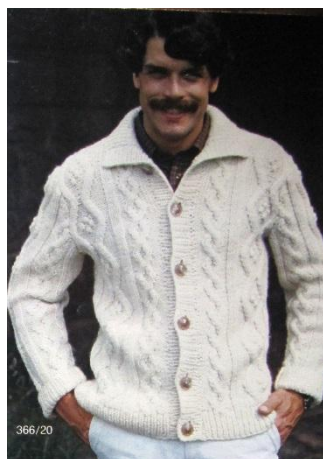
Obr. 308 Dámský pletený kabát v módní bílé barvě zdobený jednoduchým copánkem, fotografie pochází z módního magazínu Vogue z roku 1965 [102].

Obr. 309 Ukázka copánkového vzoru z roku 1975 [103, s. 16].

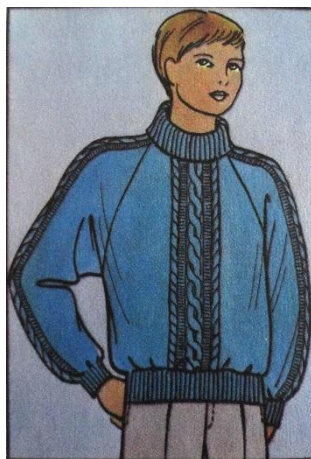
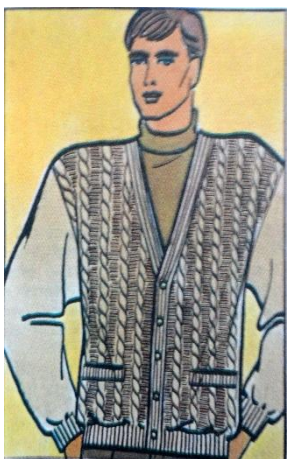
Obr. 310 Ukázka copánkového vzoru z roku 1975 [15].

Obr. 311 Dětský pletený rolák bílé barvy s variantou copánkového vzoru, r. 1978 [9, s. 9].

Obr. 312 Pánský svetr na knoflíky s ozdobným prvkem cop vzoru, 1978 [9, s. 9].

Obr. 313 Ukázka dámského svetru se vzorem copu, r. 1986 [104s.14].

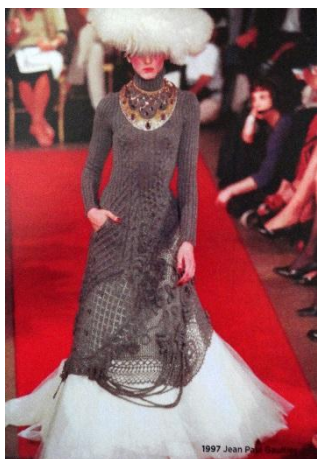

Obr. 314 Návrh pánského svetru z roku 1988 [7, s. 11].

Obr. 315 Návrh dětského pulovru, r. 1988 z časopisu Móda pleteného ošacení [7, s. 22].

Obr. 316 Ukázka dámských pletených šatů z r. 1988 [105, s. 13].

Ve 20. století mnoho slavných návrhářů zařadilo do svých kolekcí pletené oděvy s motivem copánku, např. Jean Paul Gaultiera, Claire Waight Keller, Ralph Lauren a atd.

Obr. 317 Pletené šaty z kolekce Jean Paul Gaultiera, rok 1997[8, s. 18].

Obr. 318 Pletený svetr z kolekce Ralpha Laurena, rok 2000[8, s. 55].

Obr. 319 Dámský pletený svetr zdobený copánkovým vzorem barvy, rok 2006 [8, s. 87].

Obr. 320 Dámský pletený kabátek zapínaný na knoflík z kolekce Claire Waight Keller z roku 2006 [8, s. 87].

Obr. 321 Dámská pelerína z kolekce Rach Laurén, roku 2006 [8, s. 54].

Na začátku 21. století se proslavila švédská desinatérka Elsebeth Lavord, která napsala nespočet knih o pletení a vzorování pletenin. Elsebeth Lavord se zabývá především copánkovým vzorem. Modely, které upletla, jsou inspirované vikinskou kulturou. Její výstava pletenin inspirovaných vikinskou kulturou byla k spatření v roce 2003 v Americe ve Švédském institutu v Minneapolis, dále ve Wisconsinu a naposledy v Americkém Švédském historickém muzeu v Philadelphii.

Obr. 322 Dámský kabátek od švédské návrhářky Elsebeth Lavor [5].

Obr. 323 Dámský kabátek od švédské návrhářky Elsebeth Lavor [6].

Obr. 324 Fotografie byla pořízena na výstavě pletených výrobků inspirované vikinskou kulturou [4].

Copánkový vzor se v 21. století stal opět velmi oblíbený mezi módními návrháři i konzumenty textilních oděvů. V posledních pár letech se copánkový vzor objevuje ve formě tisku na tkaninách. Někteří módní návrháři, např. Tommy Hilfiger, začali kombinovat pleteninu s tkaninou. Tato značka kombinuje Americký drsný styl s jedinečnými detaily. V módních kolekcích značky Tommy Hilfiger podzim - zima 2012/2013 je hlavním motivem copánkový vzor. Copánkový vzor lze spatřit na pletených oděvech i tkaných oděvech.

Obr. 325 a 326 Kolekce zima 2012-2013 od Tommy Hilfigera, kombinace pleteniny s tkaninou olivová barva [3] [3].

Obr. 327 a 328 Pánská zimní kolekce 2012-2013 od Dandy Style in HolloH [2] [2].

Myslím si, že copánkový vzor je jeden z těch vzorů, který je a stále bude oblíbený v jakémkoliv období a století.

5.3 Nejznámější copánkové vzory

V dnešní době existuje nepřehledné množství různých druhů copánkových vzorů. Z těch to důvodů ukazuji v této kapitole různé varianty copánkových vzorů, které se nejčastěji pletou na oděvech po celá staletí.

Jednoduché copánkové vzory

Obr. 329 a 330 a 331 Nepravidelné copánkové vzory [1, s. 28], [1, s. 28] [1, s. 31].

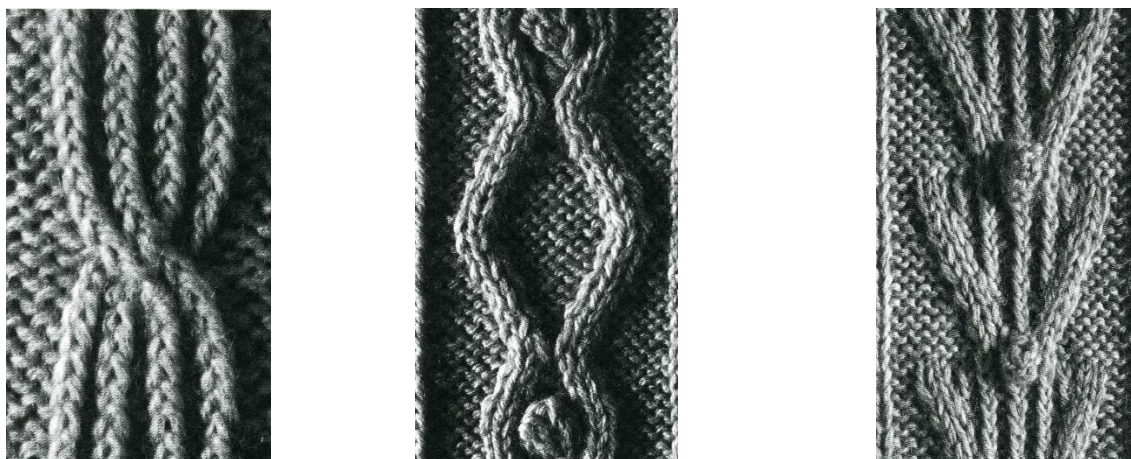
Obr. 332 a 333 a 334 Kombinované copánkové vzory [1, s. 30] [1, s. 31] [1, s. 30].

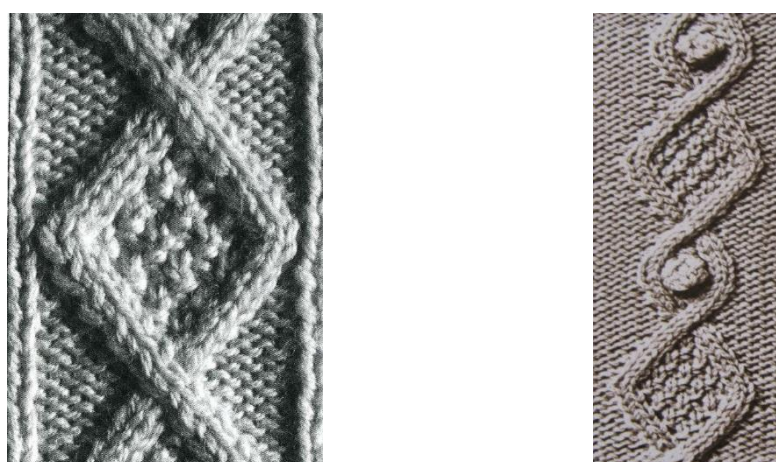
Obr. 335 a 336 a 337 Nepravidelné copánkové vzory [1, s. 31] [1, s. 32] [1, s. 31].

Obr. 338 a 339 a 340 Nepravidelné copánkové vzory [82, s. 31] [1, s. 28] [82, s. 31].

Obr. 341 a 342 a 343 Aran copánkové vzory [40, s. 166] [40, s. 166] [40, s. 166].

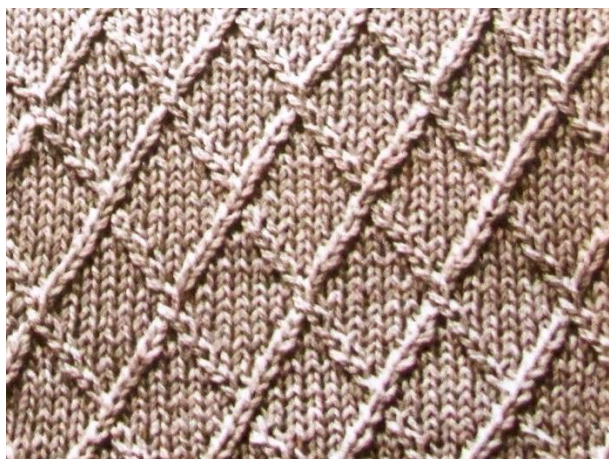
Obr. 344 a 345 Ukázka copánky do tvaru kosočtverce [40, s. 166] [1, s. 66].

Copánkové mřížky

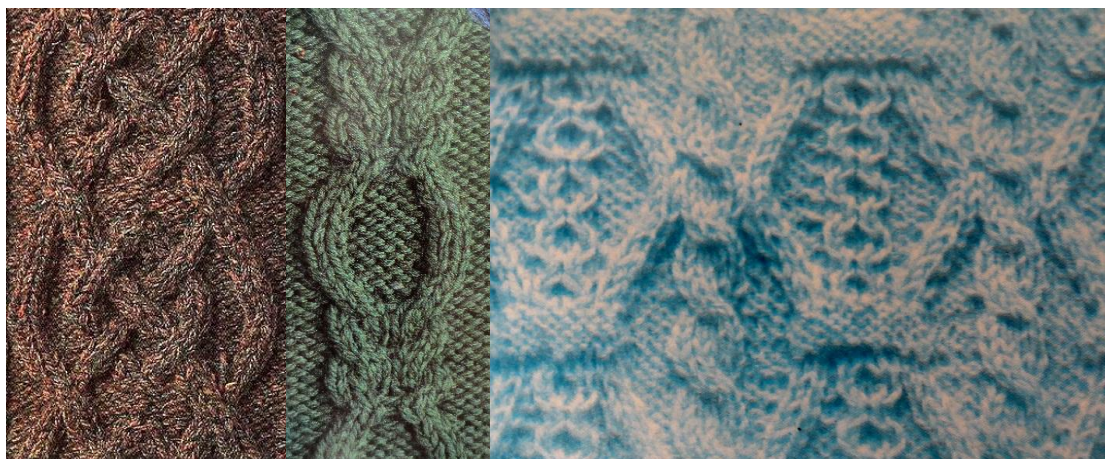
Obr. 346 Copánky křížem[1, s. 33].

Obr. 347 Mřížka Aran [1, s. 33].

Obr. 348 a 349 Jemné mřížkové copánkové vzory[1, s. 33] [1, s. 33].

Lidové copánkové vzory

Obr. 350 a 351 a 352 Vzor inspirovaný keltskými motivy. [106, s. 33] [82,s.31] [107, s .7].

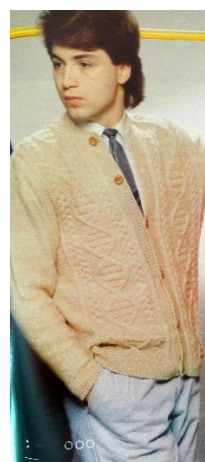
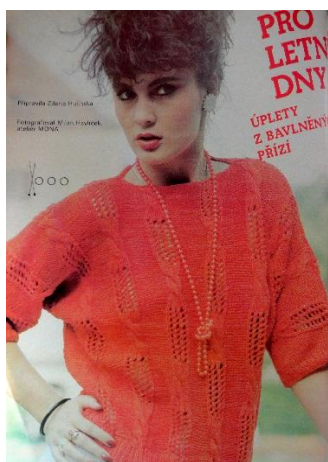
5.4 Využití copánkového vzoru

V této podkapitole názorně ukazují pletené oděvy, které jsou zdobeny copánkovým vzorem.

Oděv

Obr. 353 a 354 Ukázka čepice [107][vlastní zdroj].

Obr. 355 a 356a 357 Ukázka dámských a pánských svetrů s copánkovým vzorem.[109, s. 16] [110, s. 17].

Obr. 358 a 359 a 360 Sukně [111][112, s. 5][vlastní zdroj].

Doplňky

Obr. 361 a 362 Kabelky [111] [111].

Obr. 363 Obuv [111].

Obr. 364 a 365 Šála [116] [117].

Obr. 366 a 367 Ponožky [118] [118].

Obr. 368 a 369 Rukavice [119][120].

Oblečení pro zvířata

Obr. 370 a 371 a 372 Pletené oblečení na psy [113] [113] [113].

Dekorace

Obr. 373 a 374 Pletené povlaky na ohřívací lahve a čajovou svíčku [115] [115].

Obr. 375 a 376 Povlečení na polštář [114] [114].

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo poukázat na možnosti návrhářů, kteří čerpali z historie. Práce návrháře pletenin, resp. vzorů pletenin, je obsáhlá a zahrnuje jak technologickou, tak výtvarnou složku.

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala historií vzorování textilií. Napsala jsem, co vše k pojmu vzorování textilií patří. Zaměřila jsem se na výtvarné prostředky a výtvarné prvky desinatéra.

Dále jsem se v práci soustředila na historii a vývoj textilií a přidala jsem kapitolu o historii pleteniny a historii vzorů pleteniny, která podle mne s historií vzorování souvisí. Tato kapitola tvoří větší část mé práce. Jelikož mne tyto kapitoly nejvíce zajímaly a našla jsem mnoho materiálu ke zpracování.

V závěru své práce jsem se snažila ukázat, že historie a současnost jdou ruku v ruce. To dokazují v poslední kapitole na vývoji tzv. copánkového vzoru. V této kapitole je zřejmé, že se desinatéři úmyslně či neúmyslně historií inspirovali. Má bakalářská práce je zpracovaná tak, aby mohla sloužit návrhářům jako jednoduchý orientační studijní materiál k problematice historie textilií.

Seznam použité literatury

Knižní literatura

- [1] BRITAINOVÁ, J.: *Velká obrázková encyklopedie*, 1. vyd. Praha: Cesty, 1997, s.512. ISBN 80-7181-086-X.
- [7] *Móda pleteného ošacení roku*: Praha, Atelier pro služby ženám, 1988, č. 88/5
- [8] DONOFRIO-FERREZA, L.: *Designing a Knitwear collection*. Hefferen, M. From inspiration to finished garments, New York: Fairchild Book, 2008, s. 300. ISBN 978-1-56367-492-1.
- [9] *Burda*: Offsenburg, Maschen chic, 1978, č. M 2018 D SH 424/78
- [10] *Dorka: Dobré rady každému*, Bratislava, 1975. ÚV SZŽ, č.2/75, vychází měsíčně
- [11] ARBMAN, H.: *Vikingové*, 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1969, s. 197
- [13] ŠTOROVÁ, R.: *Technologie pletářství*, 1. vyd. Liberec: Vysokoškolský podnik s.r.o. Liberec, 2002, s. 79. ISBN 80-7083-671-7
- [19] JELÍNEK, J - ZICHÁČEK, V.: *Biologie pro gymnázia (teoretická a praktická část)*, 7. rozšířené vydání. Olomouc, 2005, s. 575. ISBN 80-7182-177-2
- [20] SKARLANTOVÁ, J - VECHOVÁ, M.: *Textilní výtvarné techniky*, 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005, s. 208. ISBN 80-7238-319-1
- [26] KÝBALOVÁ, L.: *Dějiny odívání starověk*, 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 1998, s. 220, ISBN 80-7106-145-X
- [27] HRABĚTOVÁ, B.: *500 vzorů pro pletení*, 1. vyd. Praha: Fortuna print, 1996, s. 128, ISBN 80-85873-61-3
- [40] STRADAL, M. - BROMMER, U.: *Mit Nadel und Faden durch die Vahrhunderte*, Heipenheimer Verlagsanstalt, C.F. Rees GmbH, 1989, s. 234

- [41] PÁVEK, M.: *Československé textilní strojírenství*, 1.vyd., Brno ,Technické muzeum v Brně a Elite, 1981,s. 176,
- [42] KINDLOVÁ, Z - TOMKOVÁ,M,: *Pletení na krosienkách*., 1.vyd:., Praha, Maestro, 2001, s. 158, ISBN 8086455017
- [43] SEGAL.W,: *Encyclopedia of Textiles* ,3rd edition, Englewood Cliffs, Prentice, 1980, s. 636, ISBN 0-13-2765-76-4
- [44] HARRIS .J. *5000 years of textiles*, 1.vyd, London, British Museum Press in association with The Whitworth Art Gallery and The Victoria and Albert Museums, 2010, s. 320, ISBN 978-0-7141-5098-5
- [60] SKARLANTOVÁ.J, - MALÁNOVÁ.M.: *Textilní výtvarné techniky*, 1. vyd. Praha, Fraus, 2005, s. 208, ISBN 80-7238-319-1
- [63] STAŇKOVÁ.J - BARAN.L.: *Tradiční textilní techniky*, 1.vyd., Praha, Grada Publishing a.s, 2008, s. 204, ISBN 978-80-247-2035-7
- [66] FILIPSKÝ.J – JANDA.J - HRBEK. J.: *Dějiny světa Velká dětská encyklopedie*, 1.vyd, Praha , Slovart, 1999, s. 400, ISBN 80-7209-174-3
- [67] PÁNKOVÁ.M.: *Dějiny uměleckého řemesla, Vývoj ornamentu*, 1.vyd, Praha, ÚBOK, 1965, s. 40
- [68] KŘÍŽOVÁ. A.: *Ornament – oděv – šperk: archaické projevy materiální kultury*, 1.vyd, Masarykova univerzita, Brno, 2009, s. 253, ISBN 978-80-210-4963-5
- [73] ELIŠKA. J.: *Ornament a dekor - Teorie obrazový slovník*, 1.vyd, Brno, SPN, 1984, s. 73,
- [76] KYBALOVÁ .L.: *Dějiny odívání od“zlatých dvacátých po Diora*, 1.vyd, Praha, Lidové noviny, 2009, s. 253, ISBN 978-80-7106-149-6
- [78] Pařilová .H.: *Typologie tkanin, textilní zbožíznalství*, 1. vyd, Liberec, Technická univerzita v Liberci, 2010, s. 100, ISBN 978-80-7372-674-4

- [79] STANĚK. J.: *Textilní zbožíznalství vláknenné suroviny ,příze ,nitě*, 1. vyd, Liberec, 2006, s. 100, ISBN 80-7372-147-3
- [80] KOVÁŘ. R.: *Teorie pletení*, 1. vyd, Liberec, Vysoká škola strojní a textilní, 1986, s. 235,
- [81] THOMPSON. G.: *Patterns for guernseys jerseys& Aran's – fishermen's sweaters from the british isles*, third revised edition,, New York, Dover Publications, Inc., 1979, s. 174, ISBN 13: 978-486-22703-0
- [82] GANDERTONOVÁ. L: *.Encyklopedie ručních prací*, 1. vyd., Praha - Čestlice, Rebo, 1999, s. 225, ISBN 80-7234-044-1
- [84] KOVAŘÍKOVÁ. M.: *vazby a rozbor pletenin pro SOU*, 1.vyd., Praha, SNTL, 1985, s. 304, ISBN 3519-04-834-85
- [86] HRABĚTOVÁ. B.: *Pět set vzorů pro pletení s popisem*, 1.vyd, Praha, Fortuna Print, 1996, s. 128, ISBN 80-85873-61-3
- [88] *Praktická žena*: Hanzlíková. A, Praha, Mona, 1975, č. 7/75, vychází měsíčně,
- [89] *Praktická žena: zimní oblečení*, Heřmanová. M, Praha, Mona, 1975, vychází měsíčně
- [90] *Praktická žena*: Kollmanová. B, Praha, Mona, 1988, č. 4/88, vychází měsíčně
- [91] *Praktická žena*: Hanzlíková A, Praha, Mona, 1982, č. 12/82 , Praha, vychází měsíčně
- [92] *Dana: Pleteme pulovry a doplňky*, Štíbrová. L. Praha, r. 1987, 741. publikace, vychází měsíčně
- [93] *Praktická žena*: Hanzlíková. A. Praha, Mona, 1983, č. 12/83, vychází měsíčně
- [96] *Praktická žena: 60. let kvetou rudé květy*, Hanzlíková, A, Praha, Mona, 1977, č. 10/77,
- [97] *Praktická žena*: Petříková. Praha, Mona, 1974, č.1/1974

- [103] *Praktická žena*: B. Kollmanová.. Praha, Mona, 1975, č.77/75, vychází měsíčně
- [104] *Praktická žena*: B. Kollmanová. Praha, Mona, 1986, č.12/86
- [105] *Praktická žena*: B. Kollmanová. Praha, Mona, 1989 , č.12/89
- [106] Starmore.A.: *The Celtic Collection: Twenty Five Knitwear Designs for Men and Women*, first edition, London, Anaya Publishers Ltd, 1992, s. 144, SBN 1854702181
- [107]] *Praktická žena*: A. Hanzlíková.. Praha, Mona, 1977, č.. 77/1
- [109]] *Praktická žena*: B. Kollmanová. Praha, Mona, 1988, č. 6/88
- [110]] *Praktická žena: lázenské léto*, B. Kollmanová. Praha, Mona, 1987, č. 7/87
- [112] *Dorka: ona a on pletou*, M. MAREŠOVÁ. bratislava, SzŽ, 1976, č. 9/97
- [128] NUHLIČKOVÁ.I.: *Encyklopedie vyšívání*, 1. vyd. Praha, Ikar, 1997, s. 199, ISBN 80-7202-204-0

Webové stránky

- [2] Thebestfashionblog.com ,Dandy Style in HolloH Fall-Winter 2012-2013, Menswear Collection [on-line].[cit. 4.2.2013]. Dostupné na internetu: <<http://thebestfashionblog.com/mens-fashion/dandy-style-in-holloh-fall-winter-2012-2013-menswear-collection> >
- [3] Thebestfashionblog.com, New York Fashion Week: Tommy Hilfiger Fall / Winter 2012-2013 Collection [on-line]. 2012 [cit. 4.2.2013]. Dostupné na internetu: <<http://thebestfashionblog.com/womens-fashion/new-york-fashion-week-tommy-hilfiger-fall-winter-2012-2013-collection>>

- [4] LAVOR. E, RYDELL, A., Ingen konst ab, the exhibition [on-line] [cit. 4.2.2013].
Dostupné na internetu:
< <http://www.ingenkonst.se/exhibit.htm>>
- [5] LAVOR. E, RYDELL, A, Ingen konst ab elsebeth lavor designer's choice The Come Closer Collection. [on-line]. 2012 [cit. 4.2.1013] Dostupné na internetu:
< http://www.ingenkonst.se/cc07_e.htm >
- [6] LAVOR. E, RYDELL, A, Ingen konst ab, elsebeth lavor designer's choice The Come Closer Collection [on-line]. 2012 [cit. 4.2.1013] Dostupné na internetu:
< http://www.ingenkonst.se/cc19_e.htm>
- [12] REMEST., Real Men Real Style, The Aran Sweater. [on-line] [cit. 4. 2. 2013].
Dostupné na internetu:
< <http://www.realmenrealstyle.com/the-aran-sweater/>>
- [14] Miss Rayne , Vintage Chic – The blog of Wickedlady Collectables, Rib & Cable Twin Set 1944 [on-line] [cit. 4.2.2013]. Dostupné na internetu:
< <http://sheepandchick.blogspot.co.uk/2010/11/rib-cable-twin-set-1944.html> >
- [15] LOLARUSA, the chaved rosin, Vintage Knits: Pullovers from 1975 [on-line]. Lst revision January 24, 2012 [cit. 5.2.2013.]. Dostupné na intenetu:
<<http://chawedrosin.wordpress.com/2012/01/24/vintage-knits-pullovers-from-1975/>>
- [16] WENDY, The Vintage Pattern Files 1940's Knitting - A New Design in Cable Stitch [on-line]. last revision Friday, 27 April 2012[cit. 4.2.2013]. Dostupné na internetu:
<<http://2.bp.blogspot.com/-Q4-Fcsimfek/T5qs-GYm3EI/AAAAAAAAACRE/yROA3g9L-Is/s1600/13086-large.jpg>>
- [17] The Vintage Pattern Files ,1940's Knitting - Cable Kardigan. [on-line][Cit. 6.10.2012] Dostupné na internetu:
<<http://1.bp.blogspot.com/->>

.IrgHllsTC8/UEYFPTIZSnI/AAAAAAAD3U/WzRuNXd3di0/s1600/VPF-40%27s+Cardigan+FREE+VINTAGE+PATTERN.jpg>

[18] Skiff vinttage knitting, patterns, cable pattern. [on-line][cit. 4.2.2013]. Dostupné na internetu:

<http://www.skiffvintageknittingpatterns.co.uk/wp-content/uploads/wpsc/product_images/thumb-47.jpg>

[21] MARTINA, Egypt, jak se žilo. [on-line][cit. 5.10.2012]. Dostupné na internetu: <<http://faraon.wz.cz/index.html>>

[22] MALINA.J- a DrSc, Pruh prstenu I, Kolektiv.:Čína. [on-line][cit. 6.6 2012]. Dostupné na internetu: <<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/kruh/web/pages/13-cina.html>>

[23] PAVEL., P-numismatika, Kapitola 7 - Vývoj peněz ve světě - Čína a Japonsko. [on-line]. 2005-2009 [cit. 21.8.2012]. Dostupné na internetu: <http://p-numismatika.cz/index.php?get=vyvoj_cina>

[24] ALEŠ STEJSKAL, Usměrnování nanovláken, 3 POL magazín plný pozitivní energie. [on-line][cit. 9.6.2012]. Dostupné na internetu: <<http://3pol.cz/1079-usmernovani-nanovlaken>>

[25] Studijní materiál, Historie výroby tkanin - 1. část. [online]. Dostupné na internetu: <<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CD4QFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.opvk.eu%2FLinkClick.aspx%3Ffileticket%3DLBT%252F810vvdw%253D%26tabid%3D5541%26mid%3D8815%26language%3Dcs-CZ%26forcedownload%3Dtrue&ei=Zhu-UI39EMbYtAaa04Ew&usg=AFQjCNEw1bfI4BRqOIj06a-xq-nr6tT5LQ>>

[28] BERGMANOVÍ. VLASTIMILA, Vazby a vzorování tkanin online] [cit. 2.3.2012] Studijní materiály fakulta textilní TUL, Dostupné na internetu: <<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2012-11-09/15-23-54.pdf>>

- [29] DRAŠAROVÁ JANA, Studijní materiály fakulta textilní TUL, Vysokofunkční textilie, základní pojmy. [on-line][cit. 2.3.2012]. Dostupné na internetu: <<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2008-07-18/11-15-57.pdf>>
- [30] LAZAK KRYNEK ONDŘEJ, Speedo vyvinulo nejrychlejší sérii plavek Fastskin3, Designmag, [on-line]. [cit. 5.3.2013], Dostupné na internetu: <<http://www.designmagazin.cz/moda/28760-speedo-vyvinulo-nejrychlejsi-serii-plavek-fastskin3.html>>
- [31] JANSOVÁ PETRA, Revue objevů a techniky 21@století, Technologie a budoucnost: Chytré materiály, které mění svět. [online][cit. 18.4.2013]. Dostupné na internetu: <<http://21stoleti.cz/blog/2011/03/23/technologie-a-budoucnost-chytre-materialy-ktere-meni-svet/chameleon/>>
- [32] EVA, Salon internetový časopis o modě, Svítící oblečení. [online][cit. 18.4.2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.salon.cz/svitici-obleceni.html>>
- [33] CHMELÍKOVÁ JANA, Blesk.cz pro muže, Inteligentní oblečení umí i telefonovat. [online] [cit. 18.4.2013]. Dostupné na internetu: <<http://promuze.blesk.cz/clanek/pro-muze-novinky/128059/inteligentni-obleceni-umi-i-telefonovat.html>>
- [34] VŠETEČKA ROMAN, Technet.cz, Chytré oblečení vám dobije mobil nebo zazáří díky optickým vláknům. [online] 2007 [cit. 5.5.2013]. Dostupné na internetu: <http://technet.idnes.cz/chytre-obleceni-vam-dobije-mobil-nebo-zazari-diky-optickym-vlaknum-1d4-/tec_technika.aspx?c=A071227_090623_tec_technika_vse>
- [35] Současný stav v oboru inteligentních a interaktivních textilií. [online][cit. 5.5.2012]. Dostupné na internetu: <www.mateo.ntc.zcu.cz/doc/Stav.doc>

- [36] MACHÁČEK PETR, Svět outdooru ,Solární batoh Offgrid Voltaic a nabíječka Fuse. [online][cit. 6.5.2012]. Dostupné na internetu: <<http://www.svetoutdooru.cz/solarni-batoh-offgrid-voltaic-a-nabijecka-fuse/>>
- [37] Robertson Andi:UK soldiers could be wearing electricity-storing 'e-textile' uniforms by the end of the year [online][cit. 6.5.2012]. Dostupné na internetu: <<http://www.theverge.com/2012/4/2/2919817/uk-e-textile-conductive-uniform-battery>>
- [38] MILITKY.J, Studijní materiály fakulta textilní TUL, Inteligentní textilie[online] [cit. 4.5.2012] Dostupné na internetu: <www.ft.vslib.cz/depart/ktm/files/inteligentni_textilie.pdf>
- [39] DRAŠAROVÁ. J, Studijní materiály fakulta textilní TUL, Vysokofunkční textilie, Hi Tech oděvy. [on-line][cit. 2.3.2012]. Dostupné na internetu: <<https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2010-12-13/14-57-16.pdf>>
- [45] Gansey History, Flamborough Marine Limite. [on-line][cit. 2.3.2012]. Dostupné na internetu: <<http://www.manorhouse.clara.net/knitwear/history.htm>>
- [46] SYROVÁTKOVÁ MARTINA, Historie Pletení, Studijní materiály investice do rozvoje vzdělání [on-line].[cit. 2.3.2012] Dostupné na internetu: <<http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=EkRjVedUkEk%3D&tabid=5541&..>>
- [47] Partisana, 40. léta. [on-line][cit. 25.3.2013]. Dostupné na internetu: <<http://partisana.webnode.cz/a40-leta>>
- [48] Vogue, Pullover in Oversize, [on-line].2011 [cit. 2.3.2013] Dostupné na internetu: <<http://www.vogue.de/mode/mode-trends/winter-2011-pullover-in-oversize#galerie/13>>
- [49]. Vogue, Pullover in Oversize , [on-line][cit. 2.3.2013] .Dostupné na internetu: <<http://www.vogue.de/mode/mode-trends/winter-2011-pullover-in-oversize#galerie/2>>

- [50]. Vogue, Pullover in Oversize. [on-line][cit. 2.3.2013]. Dostupné na internetu: <http://www.vogue.de/mode/mode-trends/winter-2011-pullover-in-oversize#galerie/14>
- [51] Zimbio, Sonia Rykiel Latest winter Collection 2013. [on-line][cit. 20.5.2013]. Dostupné na internetu: <http://www.zimbio.com/Sonia+Rykiel/articles/iW26Ha4MqyL/Sonia+Rykiel+Latest+winter+Collection+2013>
- [53] fine craft guild, Sweater Dresses @ Fashion Week Milan 2013. [online][cit. 20.5.2013]. Dostupné na internetu: <http://www.finecraftguild.com/sweater-dresses-fashion-week-milan-2013/>
- [54] Esprit, Vogue.de, Strumpfhosen. [online] [cit. 20.5.2013] Dostupné na internetu: <http://www.vogue.de/mode/mode-trends/modetrends-herbst-winter-strumpfhosen#galerie/17>
- [55] GUERILLA KNITTING aneb krása s puncem rebelství, Merkada.cz [online] 2012 [cit. 20.5.2013] Dostupné na internetu: http://www.merkada.cz/blog/guerilla_knitting_aneb_krasa_s_puncem_rebelstvi/
- [56] Bauke knottnerus, Phat knits. [online][cit. 20.5.2013]. Dostupné na internetu: <http://baukeknottnerus.nl/index.php?/project/phat-knits/>
- [57] Backlund Sandra: Archiv, Sandra_ Backlund [online] 2011 [cit. 20.4.2012] Dostupné na internetu: <http://www.sandrabacklund.com/archive.php>
- [58] Studijní materiály fakulta textilní TUL, CAD SYSTÉMY V ODĚVNÍ VÝROBĚ, TAJIMA DG/ML by PULSE. [online][cit. 20.4.2012] Dostupné na internetu: http://www.kod.tul.cz/info_predmety/Cak/Cviceni/edition_X_metodika.pdf
- [59] Tradiční lidové techniky, Domácí barvení a potiskování – BATIKA. [online][cit. 20.4.2012]. Dostupné na internetu: <http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=uCuJa61a9zg%3D&tabid=5541&mid=8815&language=cs-CZ>

- [61] PRÁŠIL. M – STUDNIČKOVÁ. J, Studijní materiály fakulta textilní TUL, , Přenosový tisk, rezervový tisk, leptový tisk,. [online][cit. 20.4.2012]. Dostupné na internetu:
<http://www.ft.tul.cz/depart/ktc/dokumenty/btt_2011/BTT_10.pdf>
- [62] Tradiční výtvarné techniky, Tradiční textilní techniky tkalcovské. [online][cit. 20.4.2012]. Dostupné na internetu:
<<http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=RCxETmpuYVM%3D&tabid=5541&mid=8815&language=cs-CZ>>
- [64] Textilní technika, Výroba textilií. [online][cit. 20.4.2012]. Dostupné na internetu:
<<http://cea.livinghistory.cz/zivotvm/remesla/textil/textilie>>
- [65] BALÁK LIBOR, Antropark, Západoevropská civilizace Magdalínů. [online][cit. 20.4.2012]. Dostupné na internetu:
<<http://www.anthropark.wz.cz/madlen.htm>>
- [69] LENČA, Párty ve stylu oblečení z 60. let? Sranda na entou!, Město žen, [online] [cit. 20.2.2013] Dostupné na internetu:
<<http://www.mestozen.cz/moda/party-ve-stylu-obleceni-z-60-let-sranda-na-entou/>>
- [70] Vogue, Trend hunter popculture, Two-Toned 1960s Editorials. [online][cit. 20.5.2013]. Dostupné na internetu:
< <http://www.trendhunter.com/trends/in-glorious-mono>>
- [71] Vogue paris, 15 trends for Spring/Summer 2013.[online] [cit. 3.1.2013] Dostupné na internetu:
< <http://en.vogue.fr/fashion/fashion-inspiration/diaporama/15-trends-for-spring-summer-2013/10075/image/633090#!twins>>
- [72] Lucy Hutchings, Vogue fashion trends, Spring/summer 2012 Afrocentric. [online][cit. 6.1.2013]. Dostupné na internetu:
< <http://www.vogue.co.uk/fashion/trends/2012-spring-summer/afrocentric>>
- [74] Sock, V & A Search the Collections. [online][cit. 1.5.2013]. Dostupné na internetu:
<<http://collections.vam.ac.uk/item/O128882/sock-unknown/>>

- [75] Riddiford. E. , *Exclusively Fair Isle*, The history of Fair Isle knitwear. [online][cit. 8.9.2012]. Dostupné na internetu:
< <http://www.exclusivelyfairisle.co.uk/history-of-fair-isle-knitting.php>>
- [77] VERLIT, Chytré pletení, Holografické pletení, [online] [cit. 7.10.2012] Dostupné na internetu:
<<http://www.chytrepлетeni.cz/index.htm>>
- [83] HAVLOVÁ. M, Textilní zbožíznalství 2, Studijní materiály pro studenty FT dení i kombinované formě studia. [online][cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
<<http://www.kht.tul.cz/items/TZ2/Stz2/07.Identifikace%20osnovn%C3%ADho%20plet en%C3%A9ho%20zbo%C5%BE%C3%AD.pdf>>
- [85] Wikipedia, Princip symetrie. [online][cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Princip_symetrie>
- [87] ŠTOROVÁ. R., Vazby a vzorování pletenin, Téma .č. – ZJ a ZO vazby s plným očkem, Studijní materiály fakulta textilní v Liberci.[online][cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
< <https://skripta.ft.tul.cz/databaze/data/2007-01-02/15-31-21.pdf>>
- [94] Kiera Foley.:knit/ lab/latbian/ vest. [online] [cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
<http://www.kieranfoley.com/knit_lab_latvian_vest.html>
- [95] KATE, Kate davies design, From Muhu Island. [online][cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
< <http://katedaviesdesigns.com/2012/01>>
- [98] Kiera Foley, knit/ lab/latbian/ vest. [online] [cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu:
< http://www.kieranfoley.com/knit_lab_camino_bubbles.html >
- [99] KLUCNIKA.K., keikei, Aquatic. 2010. [online][cit. 7.10.2012] Dostupné na internetu:
< <http://www.keikei.co.uk/knit-aquatic.php>>

- [100] The Whitby seagull, catching the best of Whitby online, The Gansgay. [online] [cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu: http://www.thewhitbyseagull.co.uk/whitby_history_ganseys_01.html
- [101] Looking at Filey, Name That Tune-Full Fisherman!. [online] [cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu: <http://lookingatfiley.wordpress.com/tag/pye-nest/>
- [102] Skiff vintage patterns, cable pattern. [online] [cit. 7.10.2012]. Dostupné na internetu: <http://www.skiffvintageknittingpatterns.co.uk/products-page/page/1/>
- [108] PÍSAŘÍKOVÁ, .Iconing., Módní návrhářka Petra Balvínová exkluzivně v parfumeriích Douglas. [online] [cit. 15.5.2013]. Dostupné na internetu.: <http://www.iconiq.cz/modni-navrharka-petra-balvinova-exkluzivne-v-parfumeriich-douglas/>
- [111] Krásna.cz, Kožíšky, svetry, norské vzory: dopřej si hřejivý podzim. [online] [cit. 15.5.2013]. Dostupné na internetu: <http://krasna.nova.cz/clanek/modaastyl/kozisky-svetry-norske-vzory-doprej-si-hrejivy-podzim.html>
- [113] Remily Knits Knitting patterns, tips, and reviews, FO Friday. [online] [cit. 15.5.2013]. Dostupné na internetu.: <http://remilyknits.wordpress.com/2011/04/>
- [114] LEA, polštářový svět, Další svetrové přírůstky. [online] [cit. 15.5.2013]. Dostupné na internetu.: http://pleteneapolstare.blogspot.cz/2012_10_01_archive.html
- [45] Gansey History, Flamborough Marine Limite. [on-line] [cit. 2.3.2012]. Dostupné na internetu: <http://www.manorhouse.clara.net/knitwear/history.htm>
- [46] SYROVÁTKOVÁ MARTINA, Historie Pletení, Studijní materiály investice do rozvoje vzdělání [on-line]. [cit. 2.3.2012] Dostupné na internetu:

<[http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=EkRjVedUkEk%3D&tabid=5541
&..](http://www.opvk.eu/LinkClick.aspx?fileticket=EkRjVedUkEk%3D&tabid=5541&..)>

[47] Partisana, 40. léta. [on-line][cit. 25.3.2013]. Dostupné na internetu:
<<http://partisana.webnode.cz/a40-leta>>

[115] žena.cz Upleťte si vybavení aneb Navlékněte byt do svetru. [online][cit. 15.5.2013]. Dostupné na internetu.:
<<http://zena.centrum.cz/bydleni/design-architektura/fotogalerie/2013/01/27/uplete-si-vybaveni-aneb-navleknete-byt-do-svetru/foto/528992/%29/>>

[116] BARRY KLAIN., Vogue Knitting, Cabled Twirl Wrap. [online] [cit.25.3.2013]. Dostupné na internetu:
<http://www.vogueknitting.com/free_patterns/cabled_twirl_wrap.aspx>

[117] DEBBIE BLISS, Vogue knitting, Cabled Scarf. [online] [cit.25.3.2013]. Dostupné na internetu:
<http://www.vogueknitting.com/free_patterns/debbie_bliss_cabled_scarf.aspx>

[118] VLASTA, cestičky sem a tam, Ponožky papučky a kocour v koši :)). [online] last revision 14. února 2012 [cit.25.3.2013]. Dostupné na internetu:
<<http://sem-tam.blog.cz/1202>>

[119] EMILY, Craftsy, Crazy for Knitted Cable Patterns. [online][cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu:
<<http://www.craftsy.com/blog/2013/03/knitted-cable-patterns>>

[120] VERLIT. Chytré pletení, Copánkové vzory. [online][cit. 25.3.2013]. Dostupné na internetu:
<http://www.chytrepлетeni.cz/copankove_vzory.htm>

[121] POSPÍŠILOVÁ, Trendy zdravý.cz, J.:Historie praní, [online]][cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu:
<<http://trendyzdravi.cz/domacnost/historie-prani.html>>

- [122] Textilní zkušební ústav, Koptská tkanina, [online]][cit. 25.3. 2013]. texsite.info, Dostupné na internetu: <http://cz.texsite.info/Koptsk%C3%A1_tkanina>
- [123], KŘIVÁNEK. F, e - LTeX ,Historie panorama předení [online][cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.skolertextilu.cz/history/predeni/2.html>>
- [124] ROZBOŘILOVÁ.V, e - LTeX , Historie panorama tkaní [online] [cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.skolertextilu.cz/history/tkani/.html>>
- [125] etextil, Historie textilu a módy. [online]. [cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu: < <http://www.etextil.cz/cti/98/z-historie-textilu-a-mody/> >
- [126] BROŽOVÁ.I, Křížkovaný svět, něco málo z historie výšivky . [online]. [cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu: <<http://www.krizkovanysvet.cz/content/view/19/41/>>
- [127] Tradiční lidové techniky , 2. Domácí barvení a potiskování – POTISKOVÁNÍ. [online]. [cit. 25.3. 2013]. Dostupné na internetu:<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.opvk.eu%2FLinkClick.aspx%3Ffileticket%3D%252F6QvGHqQa3k%253D%26tabid%3D5541%26mid%3D8815%26language%3Dcs-CZ%26forcedownload%3Dtrue&ei=u6SeUa_6LYeM4gTZsoG4Ag&usg=AFQjCNGXZrvzufKp0aL1qsNdFDHb9huZw&sig2=A34o-WGbVGKZWgaPttyCXw&bvm=bv.47008514,d.bGE>

Seznam obrázků

Obr. 1 Lovec sobů (Homo sapiens sapiens) [19, s. 262].

Obr. 2 Oděv pravěkého člověka [19, s. 261].

Obr. 3 Schéma svislého stojatého stavu [20, s. 23].

Obr. 4 Aztécký stav [20, s. 149].

Obr. 5 Fragmenty plátna od prehistorických obyvatel jezera Dwellers ve Švédsku [43, s. 154].

Obr. 6 a 7 Egyptané při mumifikaci [21] [21].

Obr. 8 Náčrt úprava hedvábné tkaniny[22].

Obr. 9 principy tkaní hedvábné tkaniny [23].

Obr. 10 Erb soukeníku z roku 1521[20, s. 27].

Obr. 11 Pečeť tkalcovského cechu v Telči[20, s. 25].

Obr. 12 Hedvábná tkanina z 12. století [20, s. 28].

Obr. 13 Přadlena a kopáč [20, s. 24].

Obr. 14 Ukázka přádacího kola. [20, s. 144].

Obr. 15 Ruční kolovrat z roku 1480 [20, s. 145].

Obr. 16 Část límce z kyjovského kroje[20, s. 187].

Obr. 17 Výšivka z kyjovského kroje[20, s. 187].

Obr. 18 Žakárový stroj[28].

Obr. 19 Pohled do tkalcovské dílny v 18. století[40, s. 19].

Obr. 20 Porovnání nanovláknů s lidským vlasem[24].

Obr. 21 Kevlarová pletená rukavice[29, s. 11].

Obr. 22 Zdravotnické pomůcky z netkaných textilií[29, s. 11].

Obr. 23 Plavky Fastskin3[30].

Obr. 24 Ukázka Chameleoní textilie[31].

Obr. 25 a 26 Ukázka LED textilie od firmy Luminex [32].

Obr. 27 Ukázka inteligentní bundy s GPS navigací [33].

Obr. 28 Ukázka inteligentní textilie od firmy Philips[34].

Obr. 29 Ukázka solárního batohu, který slouží jako zdroj elektronického nabíjení)[36].

Obr. 30 Ukázka chytré vojenské uniformy.[37].

Obr. 31 Dětský čepce pletený na rámu[26, s. 177].

Obr. 32 Pletenina vznikla roku 256 nl.[8, s. 126].

Obr. 33 Ukázka ponožky pocházející z 6. století, byla pletena Kopty[40, s. 141].

Obr. 34 Ukázka dětská ponožky pletené Kopty[40, s. 141].

Obr. 35 Dětská ponožka z 5. století pletena Kopty[40, s. 141].

Obr. 36 Pletená punčocha z 12. století [40, s. 144].

Obr. 37 Pletené rukavice z katedrály v Salzburgu [40, s. 142].

Obr. 38 Návštěva andělů – je obraz součástí Buxtehudského oltáře [8, s. 147].

Obr. 39 Ukázka dřevěného betlému s Marií a ježíškem při pletení [8, s. 148].

Obr. 40 Pletená rukavice pocházející z 16. století zdobena zlatými nitěmi [1, s. 13].

Obr. 41 Jindřich VIII. vyobrazen v bílých punčochách [8, s. 149].

Obr. 42 Hedvábná pletená rukavice z 16. století zdobena zlatou nití [8, s. 148].

Obr. 43 Pletený čepce z období vlády Alžběty I. [40, s. 161].

Obr. 44 Pletařská řemeslná dílna v Londýně[8, s. 129].

Obr. 45 a 46 Punčochy dánského prince Friedricha Christia [40, s. 153].

Obr. 47 Pletený nátělník krále Karla I. nátělník je zdobený geometrickými vzory[1, s. 13].

Obr. 48 Strojově pletené punčochy byly vyrobeny v Anglii v období baroka [40, s. 163].

Obr. 49 Nástěnný pletený koberec z Schlesien, dnes se nachází v muzeu uměleckých prací a starožitností v Brestu [40, s. 157].

Obr. 50 Nástěnný koberec z roku 1749 [40, s. 159].

Obr. 51 V 18. století byl upleten hedvábný jehelníček, který má složité geometrické motivy a vzory [1, s. 13].

Obr. 52 Dětské šaty s tradičními Shetlandskými vzory byly vytvořeny pletenou technikou krajky [40, s. 165].

Obr. 53 Typický Shetlandský vzor[40, s. 164].

Obr. 54 Pletený baret s typickými vzory a tradičními barvy přízí[40, s. 164].

Obr. 55 Zděchovský čepec [42, s. 4].

Obr. 56 Ručně pletená hedvábná čepice byla pravděpodobně pletena v Itálii, 18. století [40, s. 170].

Obr. 57 Pletená čepice s plastickým vzorem, 18. století [40, s. 170].

Obr. 58 Pletená taška z modrého hedvábí patřila nejstarší dceři Marie Terezii [40, s. 168].

Obr. 59 a 60 Ozdobný svetr Guernsey [45].

Obr. 61 Článek zabývající se dětským pleteným oblečením, r. 1850 [8, s. 135].

Obr. 62 Nová kolekce pánského spodního prádla byla hotovena na nejnovějších pletacích strojích, r. 1888 [8, s. 135].

- Obr. 63 Strojově pletená punčocha upletená z bavlny, r. 1818 [40, s. 177].
- Obr. 64 Pletené společenské dámské šaty empírového střihu, r. 1806 [40, s. 172].
- Obr. 65 Dámská perelína, r. 1830 [40, s. 193].
- Obr. 66 Palečnice [40, s. 191].
- Obr. 67 Sportovní dámské šaty s plaveckou čepicí, r. 1928 [8, s. 24].
- Obr. 68 Dámské zimní šaty, r. 1925 [8, s. 24].
- Obr. 69 Společenský pletený svetr s kubistickými prvky a jako doplněk pletená čepice, r. 1926 [8, s. 25].
- Obr. 70 Dámské pletené šaty, r. 1928 [40, s. 23].
- Obr. 71 Portrét návrhářky Coco Chanel [40, s. 22].
- Obr. 72 a 73 a 74. Pletené svetry od Elsy Schiaparellly zdobené falešnou vázačkou, r. 1927 [8, s. 27] [8, s. 26] [8, s. 27].
- Obr. 75 Fotografie byla pořízena ve 40 - 50. letech, když byl nedostatek nylonek. Ženy malovaly na zadní stranu nohy černou čáru, která měla připomínat šev na punčoše [47].
- Obr. 76 Dámské plavky od módního návrháře Rudí Gernreicho, r. 1964 [8, s. 47].
- Obr. 77 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 29].
- Obr. 78 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 29].
- Obr. 79 Dámské opalovací plavky od Claire Mccardell [8, s. 28].
- Obr. 80 a 81 a 82 Ukázka pletených oděvů od S. Rykiel [8, s. 49], [8, s. 49], [8, s. 49].
- Obr. 83 a 84 Ukázka dámských punčoch s geometrickými vzory [vlastní zdroj].
- Obr. 85 Dámský pletený svetr z kolekce Stelly McCartney [48].

Obr. 86 Dámský svetr zdobený různými variantami vzorů [49].

Obr. 87 Dámský svetr od Vanessy Bruno [50].

Obr. 88 Dámské šaty od Sonia Rykiel z kolekce zima 2013 [51].

Obr. 89 Dámské šaty od firmy Max Mara kolekce zima 2013-2014 [53].

Obr. 90 Dámské šaty od Les Copains [53].

Obr. 91a 92 a 93 a 94 Dámské vzorované punčochy [54].

Obr. 95 a 96 Obrázek ukazující techniku opletání [55] [55].

Obr. 97 Váček z osnovní pleteniny je používán jako podpora kardiovaskulárního systému, na institutu v USA, r. 2004 [8, s. 140].

Obr. 98 Pletené kombiné, které má ochlazovat tělo a monitorovat, bylo navrženo pro kosmonauty v NASA [8, s. 141].

Obr. 99 a 100 Kolekci pleteného nábytku vytvořila Nizozemská designérka [56] a [56].

Obr. 101 a 102 a 103 Modely od módní návrhářky Sandry Backlund. Sandra při navrhování pletených modelů se inspirovala sochařstvím [57] a [57] a [57].

Obr. 104 Ukázka detailu čínské vyšivky, r. 300 př.nl. [44s. 133].

Obr. 105 a 106 Ukázka výšivek pocházejících z Velké Británie, 18. století. [44, s. 31] a [44, s. 31].

Obr. 107 Skica dvou žen jak vyšívají z 18. století [44, s. 32].

Obr 108 Ukázka počítačového programu TAJIMA DG/ML by Pulse – Pracovní plocha [58, s. 26].

Obr. 109 Ukázka vzorování Yogyakartské tradiční batiky [59, s. 2].

Obr. 110 Ukázka principů vyvazované techniky batikování [60, s. 41].

Obr. 111 Ukázka tkaniny tkané na karetkách v Habeši v letech 1600 – 1800 [63, s. 139].

Obr. 112 Ukázka principu tkaní na karetkách [62, s. 9].

Obr. 113 Ukázka vazeb, které se používaly na území velkomoravské říše (plátňová, keprová a atlasová.)[64].

Obr. 114 Ukázka druhů vazeb velkomoravských látek. Dvouútková vazba, plátňová vazba s perlíčkou [64].

Obr. 115 Na obrázku je zobrazen tkadlec při vytloukání vazby [28, s. 24].

Obr. 116 Ukázka papírového pásu, kde jsou podle vazby vytlučené dírký [28, s. 3].

Obr. 117 Ukázka elektronického prošlupního zařízení [28, s. 24].

Obr. 115 Na obrázku je zobrazen tkadlec při vytloukání vazby [28, s. 24].

Obr. 116 Ukázka papírového pásu, kde jsou podle vazby vytlučené dírký [28, s. 3].

Obr. 117 Ukázka elektronického prošlupního zařízení [28, s. 24].

Obr. 118 Ukázka CAD systému žakárských tkanin korekce barev vzoru [vlastní zdroj].

Obr. 119 Ukázka CAD systému vazební zpracování návrhu [vlastní zdroj].

Obr. 120 Ukázka pravěkých vzorů – pruhů, klikatky převážně červené barvy [65].

Obr. 121 Ukázka lovce sobů [65].

Obr. 1 Obr. 123 Ukázka egyptských vzorů – nástěnná malba [44, s. 54].

Obr. 124 Hedvábná Sassanian textilie se vzorem beránka z 6.stol, [44, s. 69].

Obr. 125 Hedvábná Sassanian textilie se vzorem senmurv z 6.stol, [44, s. 69]

Obr. 126 Figurální vzor byl nalezen na tapiserii v Egyptě asi v 5 stol. [44, s. 63].

Obr. 127 Již v 9. století se tkal vzor kosočtverce, důkazem je dětská tunika pocházející z Egypta [44, s. 61].

- Obr. 128 Ukázka byzantských vzorů - mozaika z kostela v Raveně [66, s. 110].
- Obr. 129 Ukázka detailu vzoru anděla vytkaného zlatými nitěmi, r. 1200 n.l. [60, s 15].
- Obr. 130 Ukázka vzorované tkaniny rostlinným a zvířecím motivem. Tkanina byla tkána na území Byzantské říše, 10. století.[44, s. 78].
- 22 Koptská tapiserie se vzorem květin 5 - 6. stol. nl. [60, s. 9].
- Obr. 131 Ukázka detailu hedvábného roucha Arcibiskupa Willlgs z Mohuč, 10-11. století. [44, s. 79].
- Obr. 132 Ukázka hedvábné, Byzantské textilie s kruhovým vzorem s motivem slona, 11. století [44, s. 78].
- Obr. 133 Ukázka fragmentu tkaniny se zvířecími motivy a pásové řazení. Pocházející ze Španělska z 12. století [44, s. 177].
- Obr. 134 Ukázka Fragmentu hedvábné tkaniny s heraldickými motivy. Známa jako aresta se používala jako dekorační tkanina v hrobkách Španělských [44, s. 177].
- Obr. 135 Ukázka detailu hedvábného lampasu ze zlatých nití s gotickými prvky, obsahující Arabské nápisy [40, s. 179].
- Obr. 136 Ukázka fragmentu zeleného brokátu. Z Itálie ze 14. století [44, s. 168].
- Obr. 137 Ukázka ornátu z 15. století [44, s. 168].
- Obr. 138 Ukázka benátského brokátu s motivem lva a rondelu, 13. století [44, s. 167].
- Obr. 139 Ukázka interiéru ve Francii v 18. století [44, s. 175].
- Obr. 140 Ukázka brokátu s motivem zeleně, r. 1730 – 1740.[44, s. 183].
- Obr. 141 Ukázka brokátu se vzorem květů na moaré podkladu, r. 1750. [44, s. 180].
- Obr. 142 Ukázka brokátu s meandrujícími vzory, r. 1740- 60 [44, s. 183].

- Obr. 143 Ukázka šatů s geometrickými vzory 60. léta 20 stol.[69].
- Obr. 144 Ukázka dámského kompletu z 60 let 20. století [70].
- Obr. 145 Ukázka transparentních geometrických oděvů 60. léta [71].
- Obr. 146 a 147 Africké vzory z kolekce Aftocentric jaro/léto 2012 [72].
- Obr. 148 Ukázka barevného geometrického vzoru pocházejícího z 1100 – 1300 př.nl.[74].
- Obr. 149 Ukázka barevného vzoru s motivem čtverce a klikatky [40, s. 142].
- Obr. 150 Ukázka abstraktních vzorů pocházejícího z Egypta [40, s. 143].
- Obr. 151 Ukázka hedvábné mošny zdobenou heraldickými motivy [40, s. 155].
- Obr. 152 Ukázka pánské košile na, které je patentový vzor [40, s. 146].
- Obr. 153 Ukázka pánské bundy zdobené šikmým pruhováním s motivem listu, který je vyšit zlatou nití [40, s. 152].
- Obr. 154 a 155 Ukázka tradičního norského vzoru [1, s. 62], [8, s. 137].
- Obr. 156 Ukázka pleteného koberce, který zobrazuje Adama a Evu v ráji, a mnoho dalších rostlinných a zvířecích vzorů [40, s. 158].
- Obr. 157 Ukázka Pleteného koberce zdobeného rostlinnými vzory [40, s. 158].
- Obr. 158 a 159 Ukázka petinetových vzorů z 19. století.[40, s. 173], [40, s. 174].
- Obr. 160 Ukázka květinových vzorů z období Biedermeieru [40, s. 179].
- Obr. 161 Ukázka krajkového vzoru z období Biedermeieru [40, s. 187].
- Obr. 162 Ukázka krajkového zoru s vyšíváními květinovými vzory [40, s. 185].
- Obr. 163 a 164 Ukázka pletených oděvu a návrhů od Coco Chanel z let 1927[8, s. 23] [8, s. 23].

Obr. 165 Ukázka ručně pletených plavek kubizujícího vzoru od Sonii Delunayové [76, s. 41].

Obr. 166 Ukázka pánského svetru s abstraktním vzorem od Cloude Montana [8, s. 63].

Obr. 167 Ukázka Norského vzoru z časopisu Eva, r. 1941 [76, s. 197].

Obr. 168 a 169 Ukázka pletených oděvů značky Missoni, [8, s. 39][8, s. 77].

Obr. 170 a 171 Ukázka pletených oděvů značky Missoni [8, s. 39][8, s. 77].

Obr. 172 Ukázka diamantového vzoru z kolekce Liz Claiborne, r. 1979 [8, s. 43].

Obr. 173 a 174 a 175 Modely od Kenza Takady. [8, s. 60][8, s. 61][8, s. 61].

Obr. 176 a 177 Ukázka zvířecích vzorů z kolekce Mariuccia Mandelli, r. 1981, 1994[8, s. 73] [8, s. 73].

Obr. 178 a 179 Ukázky svetrů s nopkovým vzorem od J. Galliana [8, s. 69] [8, s. 69].

Obr. 180 Ukázka dámského svetru s od N. Ghesquiéne, r. 2001 [8, s. 80].

Obr. 181 a 182 a 183 Ukázka optické ho zvoru. Pohled na kruh ze třech úhlů pohledů je zde názorně vidět kdy se ztrácí a kdy je tvar kruhu nejostřejší [77] [77] [77].

Obr. 184 a 185 Ukázka zpracování vzoru v programu Tex- knit [vlastní zdroj][vlastní zdroj].

Obr. 186 Ukázka příze z ramie [8, s. 146].

Obr. 187 Ukázka příze nylonové [8, s. 147].

Obr. 188, 189 Ukázka dvojmo a trojmoskané příze [8, s. 147] [8, s. 147].

Obr. 190 a 191 a 192 Ukázka buklé, plamenové, žinilkové nitě [8, s. 148] [8, s. 148] [8, s. 148].

Obr. 193 a 194 Ukázka flámkových a melanž nití [8, s. 148] [8, s. 148].

Obr. 195 základní vazba[82, s. 22].

Obr. 196 vzor tvořen žebrováním [8, s. 158].

Obr. 197 a 198 příklad žakárského vzoru z lícové a rubové strany [8, s. 161] [8, s. 161].

Obr. 199 a 200 Ukázka vzoru spojovanou vazbou z lícové a rubové strany. [80, s. 12].

Obr. 201 a 202 Ukázka osnovní pleteniny- Lící a Rubní strana [83, s. 8] [83, s. 8].

Obr. 203 a 204 Ukázka osnovní pleteniny - Záclonovina [vlastní zdroj] [84, s. 249].

Obr. 205 a 206 a 207 Měřítka - udávají velikost ozdobných prvků na pletenině [8, s. 86][vlastní zdroj][8, s. 57].

Obr. 208 a 209 a 210 Kompozice - určuje uspořádání výtvarných prvků, dle určitých pravidel a náležitostí. Výtvarné prvky lze uspořádat např. do tvaru linie, pásu, řady, bordury, na středovou kompozici atd. [vlastní zdroj.][vlastní zdroj.][8, s. 45].

Obr. 211 a 212 a 213 „Symetrie – udává rozmístění výtvarných prvků podél osy např. středové, podélné, příčné. Navozuje harmonii a vyváženost výtvarných prvků“[85]. [vlastní zdroj] [vlastní zdroj] [8, s. 89].

Obr. 214 a 215 a 216 Rytmus - udává pravidelné střídání vzorů, motivů. [1, s. 25] [8, s. 75].

Obr. 217 a 218 a 219 Půda desénu [8, s. 82] [86, s. 13] [8, s. 82].

Obr. 220 a 221 a 222 Varianty proužkového vzoru[86, s. 17][87, s. 2][87, s. 2].

Obr. 223 a 224 Ukázka pruhování pomocí příze ombré [88, s. 15][89, s. 27].

Obr. 225 a 226 a 227 Ukázka puntíkového vzoru [90, s. 17] [90, s. 17][91, s. 14].

Obr. 228 Ukázka barevného vzoru – ZOP vazby podkládané [vlastní zdroj].

Obr. 229 a 230 a 231 Ukázka barevného vzoru vytvořený vytaženým očkem[86, s. 19][86, s. 17] [86, s. 18].

Obr. 232 a 233 Ukázka plastických vzorů - varianty nopkového vzoru [1, s. 34] [86, s. 24].

Obr. 234 a 235 a 236 Varianty plastických vzorů [1, s. 2 7][86, s. 79][86, s. 80].

Obr. 237 a 238 a 239 Plastické vzory[vlastní zdroj][86, s. 80] [86, s. 81].

Obr. 240 a 241 Ukázka vzorů tvořených převěšováním a přenášáním oček [86, s. 83] [86, s. 83].

Obr. 242 a 243 Ukázka vzorů tvořených převěšováním a přenášáním oček[86, s. 37][86, s. 33].

Obr. 244 a 245 Ukázka vzorů tvořených vyřazenou jehlou z činnosti- ažurové vzory [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 246 a 247 Ukázka vzorů s vytaženými očky[86, s. 38] [86, s. 36].

Obr. 248 a 249 a 250 Ukázka Disney vzorů [vlastní zdroj] [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 251 a 252 a 253 Ukázka oblíbených dětských motivů[vlastní foto] [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 254 a 255 a 256 Ukázka geometrických vzorů[8, s. 71][8, s. 103][8, s. 40].

Obr. 257 a 258 a 259 Ukázka rostlinných vzorů- záměnou nitě [92, s. 9] [8, s. 187] [92, s. 10].

Obr. 260 a 261 a 262 Ukázka zoomorfních, figurativních vzorů[8, s. 172][8, s. 115][8, s. 110].

Obr. 263 a 264 a 265 Ukázka abstraktních geometrických vzorů [93, s. 15][vlastní zdroj] [93, s. 14].

Obr. 266 a 267 Ukázka Lotyšských vzorů[94] [94].

Obr. 268 a 269 Ukázka Estonských vzorů – z ostrova Muhu [95] [95].

Obr. 270 Ukázka Tureckých vzorů[1, s. 55].

Obr. 271 a 272 a 273 a 274 Ukázky oblíbeného Norského vzoru[96, s. 10] [96, s. 10] [96, s. 10] [96, s. 11].

Obr. 275 a 276 a 277 Ukázka Skotských vzorů [vlastní zdroj][97, s. 23][vlastní zdroj].

Obr. 278 a 279 Ukázka netradičních plastických vzorů.[8, s. 75][8, s. 176].

Obr. 280 a 281 a 282 Ukázka netradičních plastických vzorů.[99][99][99].

Obr. 283 a 284 Ukázka neobvyklých vzorů [vlastní zdroj] [vlastní zdroj].

Obr. 285 Ukázka neobvyklých vzorů – tvořených střídáním jemných a objemných přízí[98].

Obr. 286 a 287 a 288 a 289 Ukázka netradiční vzory vytvořené kombinací různých vzorů [8, s. 92][8, s. 93][8, s. 93][8, s. 129].

Obr. 290 Ukázka prokreslení copánkové vazby v ZJ pletenině s úzkou ažurou [80, s. 113].

Obr. 291 Ukázka zápisu copánkové vazby v systému PRUSA.[80, s. 113].

Obr. 292 Ukázka prokreslení oček copánkové vazby v ZO pletenině.[80, s. 113].

Obr. 293 Ukázka copánkové vazby v systému PRUSA [80, s. 189].

Obr. 294 Vikingský kříž pocházející z let 930- 950 z ostrova Manu, je zde patrný copánkový motiv.[11, s. 42].

Obr. 295 Kamenný památník z konce 8. století, po okrajích je vidět copánkový vzor [11, s. 185].

Obr. 296 Detail výzdoby dřevěného kostela v Norsku, polovina 11. století [11, s. 223].

Obr. 297 a 298 Typický Guernsey svetr s jednoduchým copánkovým vzorem [81, s. 9] [81, s. 13].

Obr. 299 Rybáři z Fiely [101].

- Obr. 300 Tradiční rybářský svetr s Aran vzorem [81, s. 120].
- Obr. 301 Další tradiční Aran vzor [81, s. 132].
- Obr. 302 Pánský svetr s copánkovým vzorem, r. 1936 [8, s. 98].
- Obr. 303 Na obrázku jsou rybáři z Norfolku, kteří byli oblečeni do tradičních copánkových svetrů fotografie byla pořízena v polovině 20. století [1, s. 78].
- Obr. 304 Ukázka copánkového vzoru na dámském pulovru ze 40. let 20. století. [16].
- Obr. 305 Ukázka pleteného svetrů zdobeného copánkovým vzorem z 50 let. 20. století [14].
- Obr. 306 Pánská vesta zdobena copánkovým vzorem, fotografie pochází z přelomu 40. – 50. let 20. století [102].
- Obr. 307 Dámský pletený svetr s límečkem z červené vlny zapínaný na knoflíky, zdobený copánkovým vzorem, fotografie byla pořízena r. 1961 [102].
- Obr. 308 Dámský pletený kabát v módní bílé barvě zdobený jednoduchým copánkem, fotografie pochází z módního magazínu Vogue z roku 1965 [102].
- Obr. 309 Ukázka copánkového vzoru z roku 1975 [103, s. 16].
- Obr. 310 Ukázka copánkového vzoru z roku 1975 [15].
- Obr. 311 Dětský pletený rolák bílé barvy s variantou copánkového vzoru, r. 1978 [9, s. 9].
- Obr. 312 Pánský svetr na knoflíky s ozdobným prvkem cop vzoru, 1978 [9, s. 9].
- Obr. 313 Ukázka dámského svetru se vzorem copu, r. 1986 [104s.14].
- Obr. 314 Návrh pánského svetru z roku 1988 [7, s. 11].
- Obr. 315 Návrh dětského pulovru, r. 1988 z časopisu Móda pleteného ošacení [7, s. 22].
- Obr. 316 Ukázka dámských pletených šatů z r. 1988 [105, s. 13].

Obr. 317 Pletené šaty z kolekce Jean Paul Gaultiera, rok 1997[8, s. 18].

Obr. 318 Pletený svetr z kolekce Ralph Lauren, rok 2000[8, s. 55].

Obr. 319 Dámský pletený svetr zdobený copánkovým vzorem barvy, rok 2006 [8, s. 87].

Obr. 320 Dámský pletený kabátek zapínaný na knoflík z kolekce Claire Waight Keller z roku 2006 [8, s. 87].

Obr. 321 Dámská pelerína z kolekce Rach Laurén, roku 2006 [8, s. 54].

Obr. 322 Dámský kabátek od švédské návrhářky Elsebeth Laver [5].

Obr. 323 Dámský kabátek od švédské návrhářky Elsebeth Laver [6].

Obr. 324 Fotografie byla pořízena na výstavě pletených výrobků inspirované vikinskou kulturou [4].

Obr. 325 a 326 Kolekce zima 2012-2013 od Tommy Hilfigera, kombinace pleteniny s tkaninou olivová barva [3] [3].

Obr. 327 a 328 Pánská zimní kolekce 2012-2013 od Dandy Style in HolloH [2] [2].

Obr. 329 a 330 a 331 Nepravidelné copánkové vzory [1, s. 28], [1, s. 28] [1, s. 31].

Obr. 332 a 333 a 334 Kombinované copánkové vzory[1, s. 30] [1, s. 31] [1, s. 30].

Obr. 335 a 336 a 337 Nepravidelné copánkové vzory [1, s. 31] [1, s. 32] [1, s. 31].

Obr. 338 a 339 a 340 Nepravidelné copánkové vzory[82, s. 31] [1, s. 28] [82, s. 31].

Obr. 341 a 342 a 343 Aran copánkové vzory [40, s. 166] [40, s. 166] [40, s. 166].

Obr. 344 a 345 Ukázka copánky do tvaru kosočtverce [40, s. 166] [1, s. 66].

Obr. 346 Copánky křížem[1, s. 33].

Obr. 347 Mřížka Aran [1, s. 33].

Obr. 348 a 349 Jemné mřížkové copánkové vzory[1, s. 33] [1, s. 33].

Obr. 350 a 351 a 352 Vzor inspirovaný keltskými motivy. [106, s. 33] [82,s.31] [107, s. 7].

Obr. 353 a 354 Ukázka čepice [107][vlastní zdroj].

Obr. 355 a 356a 357 Ukázka dámských a pánských svetřům s copánkovým vzorem.[109, s. 16] [110, s. 17].

Obr. 358 a 359 a 360 Sukně [111][112, s. 5][vlastní zdroj].

Obr. 361 a 362 Kabelky[111] [111].

Obr. 363 Obuv [111].

Obr. 364 a 365 Šála [116] [117].

Obr. 366 a 367 Ponožky [118] [118].

Obr. 368 a 369 Rukavice [119][120].

Obr. 370 a 371 a 372 Pletené oblečení na psy [113] [113] [113].

Obr. 373 a 374 Pletené povlaky na ohřívací lahve a čajovou svíčku [115] [115].

Obr. 375 a 376 Povlečení na polštář [114] [114].